

Ч. 4 (191) Р. XLI

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОГО МОЛОДІ

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОГО МОЛОДІ

КВАРТАЛЬНИК
ВИДАЄ
ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

AVANTGARDE QUARTERLY

Official Press Organ of the Ukrainian
Youth Association in Exile

AVANTGARDE — TRIMESTRIEL

Revue de jeunes éditée par le
Comité Central de l'Union de la
jeunesse ukrainienne en exil

КРАЙОВІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

Вел. Британія
Ukr. Youth Ass'n
c/o Mrs L. Fostun
49 Linden Gardens
London W2 4HG

Австралія
Mrs. Irena Kohut
7 Damian Court
Glenroy, Vic. 3046

Бельгія
Union de la Jeunesse
Ukrainienne en Belgique
72 Blvd. Charlemagne
Bruxelles

Франція
Union de la Jeunesse
Ukrainienne en France
186 Blvd. St. Germain
75006 Paris

ЗСА
Ukr. Amer. Youth Ass'n
c/o Mrs M. Piatka
P.O. Box 211
New York, N.Y. 10276

Канада
Ukr. Youth Ass'n of Canada
National Executive
83 Christie
Toronto, 4 Ont.
Canada — M6G 3B1

Аргентина
Association Juvenil Ucrania
Sr. W. Zastawnyj
Soler 5039
Buenos Aires

Німеччина
Vereinigung der Ukr. Jugend
8 München 80
Zeppelin Str. 67
Germany

Бразилія
Jan Kuchar
Rua Baia Grande, 146
Vila Bela 03202
São Paulo, SP

Редагує колегія, Головний редактор — Осип Рожка
Графічне оформлення: Графік Яків Гніздовський

Редакційне листування й матеріали
надсилають на адресу Редакції:

«AVANTGARDE» 136 2nd Ave., New York, N.Y. 10003, USA

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1987

Країни

Річно:

ЗСА	15.00 доп.
КАНАДА	16.00 доп.
ВЕЛ. БРІТАНІЯ	6.50 ф.ст.
АВСТРАЛІЯ	15.00 авс. доп.
БЕЛЬГІЯ	500.00 б.фр.
ФРАНЦІЯ	75.00 ф.фр.
НІМЕЧЧИНА	30.00 н.м.
АРГЕНТИНА	80.00 пезо
БРАЗІЛІЯ	2500.00 круз.

З БОГОМ, ЗА УКРАЇНУ!

(Гасло на 1988 рік)

Центральна Управа СУМ, на своєму засіданні, яке відбулося 9 січня 1988 року, ідучи за традиційним звичаєм, визначила річниці і гасло під якими проходитиме, в основному, діяльність нашої Спілки протягом цілого 1988 року, а особливо: всі імпрези центрального, краївого і льокальних засягів, виховні зайняття по роях Юнацтва, виховні відпочинкові і вишкільні табори, зустрічі, злети, здвиги і конгреси.

З огляду на те, що 1988 рік знаменний багатьома важливими історичними річницями, Центральна Управа поручає тільки чотири найважливіші, а саме:

- 1000-ліття від офіційного прийняття християнства в Україні;
- 70-ліття від проголошення самостійності України IV універсалом, 22 січня 1918 року;
- 50 літ від вбивства полк. Евгена Коновальця;
- 340 літ від вибору гетьманом України Богдана Хмельницького.

В першу чергу, 1988 рік треба уважати Ювілейним Роком, бо рівно тисяча років тому князь Володимир Великий, після того як сам прийняв християнську віру, охрестив ввесь український нарід та впровадив офіційно Христову віру і Церкву в Україні. Цим актом, князь Володимир Великий зумів об'єднати ввесь український нарід в одно і піднести його до рівня всіх інших передових християнських народів Європи. Ця Церква стала відтак великою моральною опорою Української Княжої Держави, а в часах бездергавності допомогла перетривати всі лихоліття, будучи носієм і зберігачем національно-державних традицій, у відповідний час змогли передати їх народові і тим самим започаткувати процес національного відродження, який триває по сьогоднішній день. Тому Центральна Управа, свідома величезного значення цієї знаменної річниці рішила вибрати як гасло на 1988 рік:

"З БОГОМ ЗА УКРАЇНУ!"

Це гасло заохочує нас вдивлятися в остаточну мету нашого існування, нашу поневолену Батьківщину Україну, як Божого твору, призначеного для українського народу, щоб серед нашої духовно багатої Нації поширювалося Його відвічне слово! Батьківщина Україна, у ієархії вартостей, поставлена для нас українців, зразу після Бога, як Абсолютної Правди і Добра. Коли наші предки прийняли зерна Христової науки вони зобов'язалися іти Його заповітами. Християнське служіння державним інтересам і потребам українського народу були застосовані на ділі нашими Великими Князями — Володимиром Великим, Ярославом Мудрим, Володимиром Мономахом, княгинею Св. Ольгою, королем Данилом. Вони показували

нам дорогу любови через служіння Його Правді в широких межах української Держави і Нації.

Бог і Батьківщина — тісно пов'язані вартості, тому Спілка Української Молоді вчиться в лавах СУМ злагодити як найкращі шляхи освідомлення обов'язку перед Батьківчиною. Про це писав проф. Г. Ващенко, великий сумівський педагог, виразно підкреслюючи, що обов'язок перед Батьківчиною є обов'язком перед Богом. Отже, оборона власного поневоленого народу, якому ми (в роках найбільшої загрози від індустріалізації через експерименти ядерними централями, так як в Чорнобилі, чи шляхом безоглядної москалізації нашого народу, при тому вживаючи тактику приспання Заходу т.зв. "перебудовою" чи "гласністю") повинні присвятити всю свою увагу і свій час. Це пріоритети в житті сумівця, яких не заступлять інші харитативні цілі. Є важкою провиною покидати друга в біді або небезпеці: тим більше забувати, цуратися або покидати власний народ, який постійно переходить важку боротьбу за духове і фізичне існування під зростаючим московським русифікаційним тиском, етно- і культурицидом.

Зумівши в своєму молодому житті впорядкувати світоглядові вартості і відношення між ними, українська молода людина зуміє крізь призму життєвих проблем все віднайти загрожені вартості українського народу і зможе їх відповідно обстоюти. Належний підхід та поглиблення заангажування в духову боротьбу за долю Нації, особливо в цьому році Тисячоліття і Державності. Це два семафори, які ми повинні належно використати в СУМ-і для боротьби за душу української молодої людини, та за національно-політичні і релігійні права Нації.

Що ж дала християнська духовість українському народові?

Коли Володимир Великий охрестив український народ, він тим же фактом його з cementував в одну духовість та визначив йому духових провідників. Це довело до швидкого поширення освіти в Княжій Україні при Церквах, монастирях і дворах князів. Стали будуватися і процвітати церкви, численне духовенство служило потребам українського народу Богоугодними ділами. Християнські засади впливали на духа солідарності, дбання за сиріт, калік і скривдженіх. Була знесена кара смерті. Пожертви на добре цілі були на порядку денному, ось хоч би десятина на будову і втримання Церкви Святої Богородиці (Десятинної). Гостинне трактування чужинців в дусі пошанування притягало до Києва численних купців, які додавали до розквіту Києва. Християнська віра навчила нас високо оцінювати індивідуальність другої особи. Жінки мали відповідне пошанування і трактувались нарівні з мужчинами, мали свої окремі школи. Висока оцінка другої особи доводила до улегшування долі полонених, слуг. Дарування милостині стало типічною рисою, прикметною для українського народу.

Стан співпраці у відносинах між князями, людністю і духовенством набрав цікавих відношень: в перших початках християнства на Україні вірні брали участь у виборі священиків, а подекуди, навіть, єпископів. Духовенство служило часто посередниками між князями.

Іншою рисою, типічною українському народові — толерантність до інших релігій, тому немає у нас почуття непримиримо-ворожого наставлення до інших віровизнань; це позитивне наставлення дозволяє молоді всіх християнських деномінацій включитися в лави СУМ і працювати як одна родина для добра нашої спільноти Батьківщини за Божими законами. З другого ж боку ця прекрасна прикмета дозволяє цілій нашій еміграції об'єднатися в святкуванні унікального Ювілею Тисячоліття Хрещення України.

Наша поведінка на тлі християнської релігії, така відповідна духовості українського селянина, гостро відрізняється від поведінки наших сусідів-москалів, яким чужі були прикмети українського шляхотного духа, і до яких християнство прийшло пізніше і то через спротив, а навіть криваві повстання. Тому більш ніж коли небудь ми повинні обстоювати українське Тисячоліття супроти накиненого цілому світові і ССРР — Тисячоліття Російської Православної Церкви. Ворог, який нас здушив силою, відібрав нам наші найбільші скарби — державність; політичні свободи і національно-культурні вартості гиблиуть під наступом ворожої духовості. Та найміцніший удар ворога націлений в цій хвилині для доконання найбільш єхидного злочину — відібрати українцям їхнє Тисячоліття, право святкувати знаменний Ювілей Христової Віри в Україні і в цілому світі як суто український ювілей. Понад п'ять мільйонам католиків в Україні і біля двомільйонам розкиненим по цілій советській імперії відібрано право святкувати своє Тисячоліття, як також потоптано найбільше право, право на існування як і УКЦеркві так і УАЦеркві, поставивши Українську Католицьку Церкву на коліна силою, загнавши її в катакомби. Те саме зроблено і з Православною Церквою включивши її силою в ряди Російської Православної Церкви кафебівської закраски.

Ось, перед нашою Спілкою конкретні завдання — втримання своєї духовості, поглиблення духових вартостей, які прийшли нам в спадщину крізь століття, а найголовніше насититися знанням та аргументами для оборони своєї християнської і національної правди перед захланним ворогом.

Вже історик М. Костомаров характеризував московську духовість такими словами: "... в релігійній сфері перемагає в українців духовна справа і зовсім немає розколів, або відступництва від Церкви задля обрядів і формул; їм гадки не прийде, чи треба два або три рази співати "аллілуя", чи цими або іншими пальцями хреститися або робити знак хреста. А в москалів саме на цьому — на формі, на обряді, збудований релігійний світогляд".

Дорогі Подруги і Друзі! Перед нами знаменний Ювілей Тисячоліття офіційного прийняття християнства! Святкуйте його разом — спаяні в одній велику сумівську родину, як і з цілою нашою еміграцією під проводом наших громадських централь. Цінімо наш тисячолітній скарб віри, який так духовно злагатив українську Націю. З нагоди торжественних ювілейних святкувань СУМ заповіла IV Світовий Зліт у місяці липні 1988 року, в Римі і Константинополю, як осередків Христового Світла Правди, яке

прийшло звідти на Україну. Вже добрих три сотні сумівців зголосилися взяти участь у цих величавих святкуваннях, але також з передбаченою власною програмою протягом десяти днів зустрічі в Римі. Закликаємо всіх, що можуть і відповідають вимогам організаторів взяти участь у цій унікальній імпрезі. Наснажімось джерелами нашої християнської духовності, та з нашим Патріархом і Високопреосвященними Владиками православного чи католицького віровизнання відчуїмо силу Христової любові, яка нас злютує та надихає свіжою наснагою до боротьби за власну державу, бо тільки у власній державі може запанувати відповідна турбота за віровизнання і правдива свобода і рівність віроісповідання та почитання Бога.

Молодь, яка не зможе взяти участь в Римі чи Константинополі, закликаємо вирушити на цьогорічні табори з настановою поглибити хоч дещо широкі надбання нашої християнської духовності: вони відкривають перед нами велич християнської Княжої України, фанатизм козаків в обороні віри, та підтримку Церкви в часі важких випробувань українського народу особливо в часі поновного здобуття української державності — в Карпатській Україні (о. Августин Волошин) як і під час Проголошення Відновлення Державності Актом 30 червня 1941 року. (Митрополит Андрей Шептицький, митрополит Полікарп та інші достойники і священики, які кров'ю своєю і життям оборонояли відновлену державність).

Е. Гановський
голова

О. Рожка
булавний ЮСУМ

М. Гаргай
ген. секретар

ВОЛОДИМИР

Юрій Клем

I

Із Візантії посланий чернець
Суду Страшного розгорнув картину.
І бачить князь геєнну й райські крини,
Що змалюював вигадливий мистець.

Чувай! Надходить грізний реченець.
Над полем чорний крик сурми попине.
З могил повстануть подвиги й злочини.
І шлях у вічність ляже навпросте.

Як переплисти озеро солоне
Тих спіз, що іх Рогніда пропила
І крови братньої червону?

Ta розвівається поволі мла,
І вже в рожевім кольорі надії
Незнана просторінь віків ясніє.

II

Вус золотий і срібна голова.
Як волікли його крізь бруд і порох!
Дніпро гойдав його в своїх просторах,
А дні його — мов скосена трава.

Та доля, що нещедра на слова
І лічить кожен віддих, кожен порух,
Вже іншу путь закреслює у зорях,
Визначаючи прорість і жнива.

Лише вві-сні вчувається князеві,
Що місто шле у далеч крики леві,
Поволі розсугаючи свій круг.

І він, спохованій, не розуміє,
Що значе є цей вихор світла й рух
І золото бань, що проти сонця мріє...

III

Пануючи над обширом ланів,
Він на горі, відлитий з бронзи, станув,
Під ним хвилюються моря каштанів,
А від Дніпра доносить вітер спів.

В плащи не одну бурю він зустрів,
Пливуть роки уривками туманів.
І ось гude під шум аеропланів
Лихий пожар червоних прапорів.

Вдивляючись весною в дальній обрій,
Щороку бачить князь: скресає лід,
І згадує, як по добі недобрій.

Загинули, не попишвиши слід,
І дикий печеніг, і люті обри.
І грає усміхом суворий вид.

Роман Зварич

"У МОГИЛІ ВОЛЯ СПІТЬ"

(Доповідь з нагоди свята державності 1-го листопада і 45-ої річниці створення УПА)

Афіша, яка появилась з нагоди 40-ліття УПА

Історія людського роду в останньому тисячолітті безпереривно зв'язана з появою і розвитком модерних націй. Модерна історія — це багатогранна хроніка життя націй, епопея їх тяготіння до державної суверенности. Модерна історія вказує на те, що немає справжньої Людини-Суворена поза національно-державною суверенністю. Отже, наскільки воля Нації диктує пульс історичних течій, і наскільки повноцінна людина, нерозривно зв'язана з родом, цебто, мусить відчувати цей постійно оживляючий, вольовий гін в історичне майбутнє; модерна людина, що живе поза цим національним пульсом, що не вливається в течію, яка прямує до

національно-державної суверенності, сама остається недорозвиненим духовим варваром.

Деякі наші історики й науковці мають нераз таку прямо плебейську звичку недоцінювати переломовий вплив української національної волі в розвитку світових течій, зокрема в модерній добі, в добі Націй. Ще заки такі народи, як англійський, чи французький, разом з вовками ганяли по диких полях, то в нашому маєстатичному Києві блистіли осліплюючим близком сонця золотоверхі бані. Тоді, коли інші, мовляв, більш-цивілізовані народи удосконалювали прямо нелюдські форми тортурування — то Руська Правда натомість не знала кари смерти. Українська нація — це в дійсності Перво-Нація модерної історії, бо вона перша, що здійснила в державній структурі всі політичні, культурні, і правові передумови модерної нації. Але, чомусь історики (а не історія) відсунули нас на маргінеси історії, як якусь бідну наймичку більших, велико-державних структур. Це тому, бо імперіальні, а не націоналістичні, історики досі писали історію, хоч її робили нації.

У XIX-ому і XX-ому століттях, однаке, коли виглядало, що саме ім'я Україна буде ось-ось з лиця світу, вибухла з надер української пра-нації та древня вольова сили, видвигнена з-під могили Словом Пророка, що вдихнула життя в наш нарід і знову пустила його на шлях до державної власно-підметності. Цю силу було видно на майдані Св. Софії, коли проголошено створення української самостійної держави 22 січня, 1918 року, помимо всяких старань наших збаламучених драгоманівчиною струсів типу Винниченка в Центральній Раді. Ця сама націо-захисна сила землетрусом потрясла Україну 30 червня, 1941 року, навіки викарбувавши в аналах історії відновлення Української Державності.

Дві доби державності — два докази того, що Україна — та перво-нація модерної європейської історії — ще не закінчила відігравати свою Провидінням назначену ролю бути прогресивною силою світової історії. Ми звикли недоцінювати себе; нам якось легко ставити себе в тінь, мовляв, більших, потужніших націй так наче рабське ярмо вже цілком вигнуло наш колись гордий козацький хребет? Однак, де ж знайдеться другий такий нарід, що мав стільки великих ворогів і стрічав кожного лютою хоробрістю, із зухвалою усмішкою на лиці, держачи непереможний щит на якому були випалені слова: "Іду на Ви!"; чи є другий нарід, що пережив стільки трагічних, здавалося б смертельних, катастроф, і все-таки могутнів, поставав знову з-під попелу руїн, наче той Фенікс і далі вперто прямував до своєї назначеної мети, невгамовою пра-силою тяготів до власно-підметної державності? Пише Євген Сверстюк: "Наші поразки кожен раз здавалися остаточними — нас вирубували на пні, забуваючи в кривавому п'яному газарді, що в глибинах недосяжне коріння, а в нашій землі — проростає кинуте в бою зерно... Тут спадає на думку закон про незнищенність духової енергії: не можна поховати ту силу, що вулканила Україну століттями, сходила кров'ю, вкривалась могилами, а потім знову вставала..." Колись німецький філософ Ніцше, писав, що те, що не вб'є людину, лише може зміцнити її.

Едвард Козак: "Хто живий, вставай!".

В 1918 році, українська нація силоміць взяла в руки свою долю, спорудивши Твердиню Нової Січі. Українська державність з 1918 року, однаке не охоплювала всіх українських земель, бо в минулому Україну роздерли як шматочки м'яса скажені імперські собаки, яких Європа воліла називати лебедями європейської культури. Західня Україна лежала в полоні ослабленої австро-угорської імперії, за плечима якої жадібно вичікувала Польща. Якраз тоді, 1-го листопада зірвалася та сама стихійна націо-захисна сила, що могутніла в січні на Софійському майданчику під Богдановим пам'ятником, недалеко від могили Пророка-Кобзаря. Оцим листопадовим зривом західні землі також мали нагоду попити з чаші історії солодкий нектар державної суверенності.

Кожний вияв українського стихійного тяготіння до державності, до власно-підметності, особливо такі прояви, що конкретизуються в діючих політичних процесах, — такі вияви треба вітати й ставити на п'єдестал, бо кожний такий вияв освячений кров'ю тих, що лягли в боротьбі в захисті молодої держави. 1-го листопада — ця дата вже увійшла в нашу національну скарбницю, там, де родяться народні легенди, і тому слід берегти цей державний період в нашій національній пам'яті. Лише народи із сильною національною пам'яттю заслуговують стати повно-цінними державними націями. Однаке, можливо, ми ще не дорошли до рівня державного народу, бо хоч ми правильно піднесли акти 22-го січня і 1-го листопада

до рівня національних святощів, то натомість якось легко нам відписати, знецінити державо-творчий акт 30-го червня, 1941 року, як — мовляв — лише спроба поставити гітлерівську Німеччину перед фактом доконаним, або — що гірше — що цей акт — це був вияв, мовляв, політичного дилетанства тих лицарів абсурду з ОУН під проводом Степана Бандери. Незабуваймо: кожний державо-творчий почин, не зважаючи ким початий, є дорогий сам-в-собі, бо він є виявом волі нації — її волі до влади.

І також незабуваймо: що кожний державо-творчий почин щойно тоді стає важкий в діючих процесах історії, коли знайдеться якась збройна сила, яка покликана нацією захищати суверенність державної влади. Немає держави, немає влади, без зброї! У 1918 році, після проголошення Західно-Української Народної Республіки в Львові, була зорганізована й змобілізована Українська Галицька Армія, якій дано обов'язок захищати владу молодої держави. УГА воювала не лише проти польського ворога. Це була дійсно соборницька сила, яка воювала проти загарбників земель України. Соборницький акт з 22-го січня, 1919 року тому має велику вагомість в історії, бо воювали справжні соборницькі сили, які героїчно, проплатою кров'ю захищали суверенність Української Влади. Не смів Петлюра — наш головно-командувач українських збройних сил — забути цього коли підписував варшавський договір із зрадницею Польщею, запрощавши ворогові дорогий клаптик української землі.

Український народ має величну традицію, а саме — висипання високих могил із українського чорнозему, просякненого пролятою кров'ю погляглих лицарів, вічних захисників Української Влади. Наш Батько-Кобзар нераз тужив за тією славою, могутністю, що глибоко закопані в цих могилах. Кожний знає пророчі слова: "На четверо розкопана розрита могила. Чого вони там шукають? Що там скхоронили старі батьки?" Могили — це свідоцтво вічності нації, словами Пророка: "у могилі воля спить" — тому дикий ворог зрівняв їх із землею, а тлінні останки наших героїв порозкидав по цілій землі. Хіба сам Бог знає де вони поховані. Ми йще дочекаємося нагоди, вже у власній державі, висипати могутню могилу в колисці України — Києві — присвячену всім героям ХХ-го століття, знаним лише Богові, як незнищений маєstat іхньої слави..

Аж набрякають очі слізами, коли подумати скільки воїнів Української Повстанської Армії, включно з її хоробрим головно-командувачем — Генералом Романом Шухевичем — Тарасом Чупринкою — лягли в боротьбі, і досі не поховано як слід іхні тлінні останки. УПА — ця Армія Безсмертних — була покликана служити Україні як її тодішня влада — захисна збройна сила, що мала боронити суверенітет державної влади, скований Актом 30-го червня, 1941-го року. УПА — це була збройна фаланга Української Влади. Питається, де ж була ця влада, коли в двох тижнях Державне Правління з 30 червня було виарештоване німцями, ще далеко заки створилася УПА? Влада визначується не людьми, але суверенністю; а суверенність забезпечується лише зброєю. Отже, там де панувала українська зброя на українській землі, умундурована в повстанському строї, — там панувала Українська Влада, узаконена державо-творчим актом 30-го

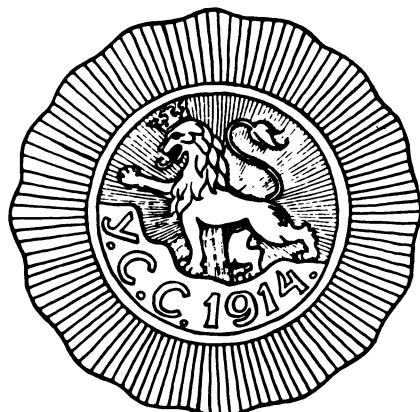
червня. А проіснувала ця влада так довго, доки ще воювали збройні частини УПА, доки йще гуляли в Чорному Лісі упівці доки ще було чути свист із куль їх рушниць, коли немов йще було чути той зухвалий спів давньої, майже забutoї, козацької пісні: "Не кишені трусять, ідем різать, палить, братів визволяти!... Гой-ги вороги, ми не знаєм ваги: наша воля й слава!" Так — Упіст — це новітній запорожець. Порівняння неприпадкове. Запорожець присягав боронити віру й народ. Упівська присяга не різнилася від цієї. Зроджені з того самого лона народу, вигартовані в тій самій кузні вічних могил, підживлені тим самим левиним молоком, підсилені в тому самому дужому повітрі орлиному гнізді. Запорожець і Упіст, Святославів дружинник і вояк під Базаром, гайдамака і студент під Крутами, Мономахів воїн і бойовик УВО-ОУН — кожен в дійсності той сам дух одвічної стихії.

Дуже помиляються ті, що твердять, що — мовляв, на жаль — УПА зазнала великих поразок в боях, що повстанська, національно-визвольна боротьба не увінчалася успіхом... УПА перемогла! Доказ в тому, що нацистські новітні гуни ніколи не зуміли подолати повстанців, а навпаки, скоро звикли трястися зі страху перед незримими упівськими кулями. Доказ в тому, що УПА, разом з підпіллям ОУН, воювали спершу на двох фронтах проти двох найгіантніших, та найбільш людино-ненависніх, мілітарних потуг в історії. Доказ в тому, що УПА продовжила цю повстанську, національно-визвольну боротьбу проти большевицького наїзника далеко після Другої Світової Війни до 1950-их років, далеко після того, коли тодішні державні провідники Вашінґтону зложили зброю, лишаючи велику частину світу під московським імперіяльним чоботом. Доказ в тому, що в 50-их роках, коли Москва числила на те, що зможе врешті втишити лютий спів упівського скоростріла тим, що живцем закопала в сибірські сніги завзятих месників України, то ці самі воїни організують масові страйки, які потоясли імперію до кореня. Доказ в тому, хоч Москва надіялася, що Упівська легенда розв'ється за деякий час у 25 літніх строках наложених на кожного Упівця, і що грядущі покоління не матимуть зв'язку з цією, мовляв, "націоналістичною бандою", то появляються нові ряди шести-, семи-, і восьми-десятирічників, які беруть в руки знамено визвольній боротьби. О ні! — УПА перемогла!!

Якщо 50 років тому вийшли з України перші т.зв. рейдуочі відділі УПА, вислані на Захід Генералом Чупринкою, щоби доказати Заходові, що Україна далі бореться, що на Рідних Землях ведеться затяжна боротьба на життя і смерть. Їхній апель впав на глухі вуха. Нема причини дивуватися, зокрема коли читаємо деяку українську пресу з того часу, де т.зв. націоналісти писали, що боротьба ОУН-УПА — це бандерівська фікція, спрепарована на те, щоб обманути український народ, що Роман Шухевич після війни лише сидить по німецьких кнайпах разом з гестапівськими старшинами. У світлі таких ганебних пашквілів, чи можемо ми дивуватися апатії Заходу до нашої визвольної боротьби. Зрештою, коли пригадаймо ганебні пашквільні напади цього самого політичного середовища проти ОУН під сучасну пору, чи маємо причини дивуватися тому, що американ-

ські судові органи падуть жертвою московської диверсійної брехні про т.зв. воєнні "злочини". Чей-жеж, і дехто з українців відкрито поширює цю ехидну брехню!

Хоч УПА — ця Армія Безсмертних — не осягнула освяченої мети, то натомість вона ніколи не скапітулювала. Перемога УПА головно в моральній площині, звідки родяться народні легенди. Цими легендами про одчайдушну хоробрість УПА живутимуться грядущу покоління і поставатимуть нові одержимі лави до боротьби за українську державність. Легендами народ передає з покоління в покоління свою національну історичну пам'ять. Епоха героїчної дво-фронтової боротьби і все-народного повстання 1940-их і 50-их роках забезпечили, що наш народ останеться історичною нацією. Україна вже зареєструвала цю епоху в наш тайнопис духової вічності, національної незнищеннності. Словами Олеся Бердника, ось так говорять сучасні покоління України, виховані на героїчних традиціях ОУН-УПА; це говорить та сама древня, владо-захисна сила, що "вулканіла Україну століттями", активізуючи її волю до життя, волю до влади; бо це говорить той сам дух одвічної стихії: "І я стою супроти тебе, древній Драконе, з відкритими грудьми, — але безстрашно! Йди сюди — з своїми в'язницями, бюрократичними бандами, царями, вождями, стукачами, провокаторами! Ти не зможеш перемогти мене, бо я — Безсмертний Дух України!"

Емблема УСС — Відзнака на шапці 1914 — 1918

ЗАЯВА ЮРІЯ БАДЗЯ Кожному, хто здатен почути голос людської біди

(УЦІС). Я не мав наміру використовувати свій приїзд в Україну, до мами, для якихось громадських виступів. Мій світогляд, політична поведінка та емоційна реакція на обставини далекі від екстремізму та загостреного сприйняття ситуацій. Знав і стверджуюсь у сумному знанні про те, що сучасний світ, якщо говорити принциповою мовою історичних потреб і перспектив, сліпий і глухий до нашої української долі.

Однаке те, що тепер зроблено зі мною, настільки морально, політично та юридично надзвичайне і, на мій погляд, вагоме, що мушу висловитися.

Мені було дозволено поїхати з заслання на час одномісячної відпустки в село Копинівці, Закарпатської області, до 82-річної матері, яка не бачила мене понад 8 років. Маршрутний лист у Хандізі виставлений тільки до Києва, хоча зазначили, що мета поїздки — " побачитися з хворою мамою". На моє настійне прохання, оформити маршрут до кінцевого пункту — в село Копинівці, інспектор міліції пояснила, що в Києві про все знають і видадуть мені додатковий маршрутний лист. Як я прилетів до Києва, Міністерство внутрішніх справ УССР дозволило поїхати до матери лише на сім днів, але через день, пославшись на розпорядження з Москви, скасувало і той дозвіл. Мовляв, міліція Хандиги твердить, що я сам вибрав Київ, відмовився від поїздки до матери. Це очевидна неправда, доказом є мої письмові заяви начальникові міліції Хандиги з проханням дозволити на виїзд до матери в селі Копинівці і Міністрові внутр. справ СССР про дозвіл їхати до матери через Київ. Свідчать про це і мої повідомлення про цю поїздку в листах до рідних та знайомих, а також уся моя поведінка в Києві. Ситуація проста і однозначна, юридично і морально відповідальна, процедурних правових перешкод для вирішення справи немає ніяких. Йдеться не тільки про мене, мова насамперед про маму і про жінку, про стару людину, про матір, що має мабуть останню можливість побачитися з сином. Щоб попрацювати навіки. Прилетівши в Київ, я з першого дня домагаюся дозволу на поїздку до матери. Крім МВС УССР, звертався з таким проханням до найвищих представників влади країни: двічі з заявою і телеграмою до Міністра внутр. справ СССР Власова, з телеграмами до голови Ради Міністрів СССР Рижкова, до Голови Президії Верх. Ради СССР А. Громика, з двома телеграмами до Ген. сек. ЦК КПСС М. Горбачова, з телеграмою і заявою до Ген. прокурора СССР А. Рекункова, телефонував до Приймальні ЦК КПСС, де зі мною розмовляли грубо і вульгарно. Брата і сестри, зібравшись біля матери, також зверталися до

влади, зокрема до голови КГБ Чебрікова, з проханням не затримувати мене в Києві.

Відповіді немає ні від кого. Хоча мораль, зміст ситуації, будучи й так винятковим, загострився: у мами, що напружену, в тривозі чекала мене, 10 серпня стався інсульт, паралізовано цілий бік. Уже три тижні не встає з ліжка, час від часу втрачає свідомість і мову, а як опритомніє, одразу питає, коли приїду я. Понад 20 днів влада країни, при чому в особі всіх найвищих її осіб, не хоче почути моого крику на допомогу, не хоче відгукнутися на передсмертний стогін матері, створює для 82-річної жінки атмосферу фізичного і морального катування, безпосередньої загрози її життю. У катівні почуваємося і ми — я, моя дружина, діти.

Я пройшов немалу дорогу через густий офіційний туман брехні, демагогії, гніту і насилення. Але і для мене розіграний тепер зі мною сатанинський спектакль, цілком несподіваний і дивовижний. Безвідносно навіть до новітніх гучних декларацій влади про революційну перебудову і демократизацію совєтського суспільства. Поведінку людей, з вини яких склалася і підтримується ця страхітлива репресивна ситуація, сприймаю як цинічну наругу над простими загальнолюдськими нормами гуманізму і моралі.

Мені важко уявити собі, задля чого, в ім'я якої мети влада вирішила заплатити таку високу ціну: звичайне, добре знане нескореним політ'язнем "профіляктичне" мордування, але ж мордують не тільки мене, а й маму, насамперед маму. Помста за моє ставлення до ініціаторів влади в справі політ'язнів у січні-лютому цього року, до її спроби бодай на деякий час зняти проблему з порядку денного обхідним, спекулятивним чином? Тим паче ситуація відповідальна: вона потрапляє в політичний контекст принципового значення, безпосередньо торкаючись самої суті реформаторських декларацій державного керівництва.

Звичайно перед нами — не тупе гунське свавілля якогось Івана Івановича. Тепер не сумнівається вже, що все було сплюноване заздалегідь, що за подіями стоїть певний розрахунок — оперативний чи загальнополітичний. Та безсумнівне і те, що ніякі державні міркування, ширші чи вужчі, не можуть виправдати винуватців репресій: їхня поведінка варварська, її антигуманізм та аморальність рівнозначні святотацтву і мародерству.

Я сприймаю скоене владою як серйозне свідчення про її ідейно-моральне обличчя, про справжні наміри ініціаторів перебудови, про можливості й перспективи революції зверху.

Так демонстративно нехтувати правом і мораллю, особливо в умовах широко рекламиованої реформаторської політики, можна лише тоді, коли відсутня громадська думка, або в тому разі, коли влада знає, що належного відгуку світової громадськості не буде. Мабуть, в останньому вона не сумнівалася. І, на жаль, знову не помилилася. А ми, українці, ще раз переконалися, що політики та політична громадськість Заходу, зокрема засоби масової інформації ставляться до нас тільки як до пропагандистського матеріалу для свого вжитку, "забуваючи", що ми нація, окремий і самодостатній суб'єкт історії, маємо власні законні історичні потреби та

інтереси. Україна 60-80 років ХХ століття заявила про себе належно і гідно, зазнала чи не найбільш репресій та людських утрат. Реакція світу на наше становище була й залишилася обурливо байдужою і споживацькою. Національно-політичний (великодержавний) та етнічний егоїзм в ставленні до нас панує навіть там, де, здавалось би, для активної солідарності достатньо простого, людського співчуття. Нехтування українською проблемою та українофобія не можуть не мати своїх негативних історичних наслідків, у тому числі і в сфері приватних міжлюдських стосунків. Про все це треба говорити окремо й докладно, обмежуся зараз тільки однією думкою, одним силогізмом: тривале і тривке оздоровлення міжнародного життя на принципах стабільного мирного співіснування та співробітництва неможливе без докорінної, справді революційної демократизації Советського Союзу, а демократизація ССР неможлива без демократії для України, поза демократичним вирішенням української проблеми, тобто практично без здобуття українським народом національної свободи, реальної і повної влади над своїм історичним буттям.

Василь Стус розповідав якось про жебрака, який просив милостиню так: "Дайте!! Дайте!! Дайте!!" (отже милостиню лише умовно). Маючи намір продовжувати боротьбу за своє звільнення, хочу виступити в ролі такого жебрака.

Україна — член ООН, одна з засновниць цієї міжнародної організації. Реальне національно-політичне та культурне становище УССР як формально окремої державної одиниці ССР — тема моого дослідження "Право жити", за яке мене позбавлено свободи. Покладаю на Вас, пане Генеральний Секретарю ООН, моральний обов'язок взяти мене під свій захист особистий і через ЮНЕСКО та Комісію ООН у справі людини.

Знаю, що через деякий час, після того, як мене було ув'язнено, окремі члени Конгресу ЗСА виступили на мій захист. Висловлюю їм за це щиру подяку і прошу Конгрес ЗСА тримати в полі свого державного зору мою громадянську долю. До речі, у ті дні серпневі, коли я безнадійно стукав в усі двері верховної влади з криком на допомогу, у тім числі і до Голови Президії Верховної Ради ССР, депутати Верховної Ради приймали делегацію сенаторів ЗСА на чолі з М. Мойнігемом. Звертаюся з цим посланням зокрема до Вас, пане Мойнігем!

В основі суспільно-політичної ідеології моого трактату "Право жити" лежить концепція демократичного соціалізму. Звертаюся до керівництва Соцінтерну з закликом виступити на моє звільнення.

Ідея демократії, свободи та співробітництва — патос усіх моїх громадських виступів. Прямий обов'язок учасників Віденської наради про Гельсінські Угоди — не залишати поза своєю принциповою увагою факт злочинної розправи зі мною. Апелюю, зокрема, до делегацій ЗСА, Канади, Великобританії, Франції та ФРН, припускаючи, що представники цих країн не потрапили в полон евфорії, викликаної ліберальним зрушеннем у советській політиці і зберегли здатність тверезо сприймати історичну дійсність.

Відсутність складу злочину в інкримінованих мені текстах і діях оче-

видна навіть за логікою (принциповою, звичайною)sovєтських законів. Прошу міжнародні організації юристів домагатися від советського керівництва об'єктивного розгляду моєї справи за участю зарубіжних правознавців.

Справжня причина позбавлення мене свободи — мое публічне слово на захист прав та інтересів рідного народу. Звертаюся до адвокатів Леонарда Пелтієра з проханням бути і моїми захисниками перед державними органами влади Советського Союзу, який активно опікується долею Л. Пелтієра. Повідомляю Вас, панове адвокати, і Леон. Пелтієра про те, що 10 грудня 1984 року, я як політв'язень звертався з нагоди міжнародного дня прав людини до советського керівництва з відповідною заявою-декларацією, у якій також містилося прохання до уряду США звернути увагу на долю Леона. Пелтієра і забезпечити об'єктивний, справедливий розгляд його справи. За мою заяву мене було кинуто на двадцять діб у карцер, умови перебування в якому були рівнозначні щоденному катуванню.

Письменник — символ моральної самосвідомості людства. Уявляючи собі конкретного адресата, спрямовую своє послання і Вам, пане Гарб. Гарсія Маркес. Можливо, до цього спонукала мене Ваша недавна зустріч із Горбачовим.

Моя мама — людина глибокої релігійної свідомості і високих та чистих християнських почувань. У двадцяті числа серпня Советський комітет захисту миру приймав в Києві Матір Тerezу, знущання влади з моєї хворої 82-річної мами досягло апогею. Звертаюся до Вас, Мати Терезо, до Вашого серця, яке болісно реагує на брак любові і доброти у світі. Перед Вашим лицем здійснюю суворий моральний осуд людей, які не знайшли в собі ні крихти милосердя до моєї старенької напів паралізованої мами. Ваш відгук, Мати Терезо, на їхню жорстокість послужив би послабленню зла в людському житті.

Користаючись нагодою, щоб подякувати всім людям доброї волі за кордоном, які виступили і виступають на захист советських в'язнів сумління, у тому числі і на мій захист.

Прошу організованих і приватних представників української патріотичної людності зарубіжних країн потурбуватися про те, щоб мое звернення, а також інші свідчення моєї громадянської долі, дійшли до названих тут адресатів.

Київ, 31 серпня 1987 року

Юрій Бадзьо

БАДЗЬО Юрій Васильович, нар. 25.4.1936 р. в Закарпатській області, філолог, одружений і засуджений за ст. 62, ч. 1 КК УССР на 7 років концтаборів і 5 років заслання за написання документального твору про поневолення України п.н. "Право жити". Тепер перебуває на засланні:

СССР, 678720, Якутская АССР,
Томпонский р-н, пос. Хандига,
Бадзьо Георгий Васильевич.

СВІДЧЕННЯ ШУМУКА НА ПЕРЕСЛУХАННЯХ ПЕРЕД КОМІСІЄЮ БЕЗПЕКИ І СПІВПРАЦІ В ЄВРОПІ

ВШановний Пане Предсіднику!

Шановні Члени Комісії!

Я пройшов довгий шлях ув'язнення у в'язницях, концентраційних таборах і вигнання. Мене взяло 42 роки знайти шлях до вас, до вашої столиці, до цих переслухань. Мої перші слова до вас, це слова подяки, за вашу постійну підтримку, яку ви давали через довгі роки політичним в'язням Советського Союзу.

Час від часу через радієві програми "Голосу Америки" і "Радіо Свободи" і різними окружими шляхами ми отримували вістку, що члени делегації на Гельсінській конференції, у Мадриді, Оттаві і Відні говорили про проблему національностей у Советському Союзі, про релігійне переслідування, про Українську Православну і Католицьку Церкви, які є поставлені поза законом в ССРС.

Вони говорили про російщення не-слов'янських народів. І вони згадували нас за прізвищами — політичних в'язнів засуджених на довгі роки нещасного існування, навіть смерти. Ми знали, що ви згадували багатьох з нас, включно зі мною. Все це давало нам силу видергувати у найважчих хвилинах — знаючи, що хтось з віддалі у Вашингтоні, або члени Амнесті Інтернешенел знають і пригадують нас і стараються про наше звільнення.

І як важко мені сьогодні говорити до вас, бути у столиці наймогутнішої держави світу, бути вільним і знати, що мої друзі з Української Гельсінської Групи — Василь Стус, Юрій Литвин, Олекса Тихий — ніколи не зможуть прибути на Захід, тому що вони загинули у советській тюрмі. Є болячим знаходитися на свободі тоді коли ще інші члени УГГ знаходяться у цьому страхітливому таборі ч. 36-I: Левко Лук'яненко, Іван Кандиба, Іван Сокульський і Микола Горбаль. Є болячим знайтися на свободі у вільному світі, коли натомість до цього дня відмовляють виїзду Раїсі Руденко, Юрієві Шухевичеві, Юрієві Бадзо, і численним іншим, які все ще лишаються ув'язнені, запроторені у психіатричні в'язниці, і ті, які є постійно переслідувані в умовинах так званої "свободи".

Ці постійні переслідування є доказом, що ані советський уряд, ані його провід не вірять у власних громадян, не вірять мільйонам людей, якими рядить.

І я питую: як може Захід вірити сучасному урядові ССРС? Як може адміністрація ЗСА довіряти Горбачову? Як можете ви, достойні сенатори і конгресмени бути певними, що в часі ваших подорожів до Советського Союзу і в часі ваших розмов з советськими дипломатами вони вам говорять правду?

Я переконаний, що без взаємного довір'я не може бути миру. Я

переконаний, що правда, справедливість, чесність і людськість мусять творити підставу для взаємного довір'я між народами і між державами. Чи цей стан довір'я існує? Ні, не існує, і не буде існувати так довго доки одна нація поневолює другу.

Советський Союз складається з різних республік, кожна зі своєю мовою, культурою і духовістю. Але існування окремих і незалежних республік є лише визнана в теорії. У дійсності, СССР — це російська комуністична імперія з авторитарним режимом урядування, який не терпить найменшої познаки бажання до незалежності і демократії. Бо за вислові вільної думки, за змагання до незалежності, російський комуністичний режим винищив голодом сім мільйонів народу в Україні у 1933 р. Пізніше, така сама кількість народу загинула у в'язницях і концтаборах, деяких засуджено за посідання жменьки зерна, зірваного на полях, щоб врятувати дітей від голodomору.

Я не пережив страхіття українського голodomору у 1933 році, бо я народився на Волині, яка після Першої Світової Війни стала частиною Польщі. У 1932 р. я став членом підпільної комуністичної організації, думаючи і вірячи, що тільки комуністи боряться за соціальну і національну справедливість. Сповнений цими думками я організував членів Молодої Комуністичної Ліги й енергійно занимався суспільною комуністичною діяльністю. У 1935 р. мене засудили поляки на вісім років ув'язнення, а після проголошення аместії я вийшов на волю у 1939 році. Осінню 1939 р. Красна Армія "взволила" Західну Україну від польської окупації і вкоротці прилучено до Східної України. Все ж таки ми не втішалися довго цим "візволенням", тому що зараз після цього репресивна машина почала свою жахливу працю у Західній Україні.

22 червня 1941 року нацистська Німеччина заатакувала комуністичну Росію, свого союзника впродовж кілька місяців. Війна застала мене на праці у будівничій бригаді на західній границі. Мене взяли у полон під час облоги Києва. Я втік з табору воєннополонених у Хоролі, Полтавський район. Тільки тоді, проходячи через райони Києва, Житомира і Вінниці я довідався про жахіття голода 1933 року, арешти, суди і свавільні розстріли у 1933 році. Від цієї хвилини я почав ненавидіти комунізм, ненавидіти російський імперіалізм стільки, скільки я ненавидів німецький фашизм.

У 1943 р. я включився у ряди організованої боротьби проти німецького фашизму і російського комунізму у ролі політвиховника у рядах Української Повстанської Армії (УПА). У СССР мене судили вперше за участь в УПА, вдруге за відмову брати участь у репресивних органах, а потретє за написання своїх споминів (засуд на життя). У всіх трьох випадках я був засуджений із політичних причин, тому що я не міг погодитися з режимом російського комунізму. У цій боротьбі моєю зброєю служило слово і тільки слово. Все разом, я перебув у 37 років у польських, німецьких і російських в'язницях і таборах, і 5 років заслання.

Нині кожний багато говорить про "голосність", тому що нарід схильний до доброзичливого думання. Для мене ця гласність — обман публічної

опінії в СССР, а до більшого розміру тут на Заході. Чи може хтось серйозно прийняти цю "гласність" і ці реформи, коли підготова людиною спричиненого голодомору із 1933 р. в Україні ще лишається таємницею і не засуджений совєтський урядом? Коли сьогодні ті, що були засуджені і повмирали на засланні за писання і виступи про голод лишаються нерегабілітованими? Коли сьогодні Українській Православній й Українській Католицькій Церкві відмовляється право на легальне існування, незважаючи на факт, що їхнє існування визнане у Совєтській Конституції, в Хартію Об'єднаних Націй і Гельсінськими Домовленнями? Коли вони не регабілітували тих, що у відповідності до совєтської конституції закликали до відокремлення України від Совєтського Союзу або ті, які виступали проти русифікації України?

У 1972 році в часі відbutтя моого процесу, директор піонерського табору, в якому я працював був покликаний за свідка. Суддя спитав його: "Що можете мені сказати про Шумука?" Він відповів: "Постава Шумука супроти його праці є бездоганна, але він все і всюди говорив тільки по українському і висловлював обурення з приводу факту, що всі написи в нашому таборі були на російській мові. У 1970 р., ми хотіли написати над всіма входами до табору "Добро пожаловать" по російському, а Шумук хотів українською мовою, і тоді я усвідомив собі, що він націоналіст". І вони засудили мене як націоналіста. Я підношу цю справу тільки на те, щоб ілюструвати, що не тільки майже 20 літ тому, але й сьогодні у 70-ти річницю большевицької революції, терор русифікації моого народу досягнув кульмінаційної точки. У столиці України, в Києві, існує тільки 34 українських шкіл, а 152 російськомовних шкіл, а в таких традиційно-українських містах як Донецьк, Ворошиловград, Миколаїв і Чернігів немає шкіл з українською мовою навчання. У історичному місті Запоріжжі є тільки одна україномовна, а 95 російських шкіл. У копишній столиці України, Харкові, є тільки дві українські школи, а 156 російськомовних шкіл. (Подрібнішу інформацію про умовини в українському вихованні є подана у Київському часописі "Літературна Україна" від 9 липня 1987 року. Я вимагаю, щоб копію статті предложити для запису).

Я сердечно вітаю факт, що ССР дозволив остаточно 2,378 жидам емігрувати остаточно до місяця липня, що декілька з моїх співтоваришів в'язні — російські в'язні — виїхали на Заход. І я питуюсь, чи це є "гласність", що дотепер тільки двом українцям дозволено виємігрувати, як доля випала — мені і Йосипові Терелі?

Мої друзі з Української Гельсінської Групи — Микола Руденко, Юрій Шухевич і багато інших ще стараються про виїзд. Це є проблема не тільки для нас українців. Проблема України стає проблемою для цілого Західного світу, для 35-ти держав, які підписали Гельсінські домовлення. Україна ще не є включена у гельсінський процес, явище про яке ми писали в наших меморандумах. Ще по сьогодні немає ані одного консульяту в Києві, не згадувати вже про відсутність акредитованих журналістів! І я питую: і я питую, чи це є нормальнє явище для 50-ти мільйонової нації, для найбільшої європейської нації у ХХ столітті?

Я глибоко переконаний, що це в інтересі ЗСА і Канади, яку я зробив своїм домом, і в інтересі всіх західних держав, щоб підтримати на практиці аспірації моєї нації до незалежності вживаючи при цьому мирних засобів, дипломатію і договорення. Є в інтересі миру на землі і нормальних зв'язків між народами, щоб Україна була незалежною державою в ОН і поміж всіма державами — рівна серед рівних. Незалежність України, балтійських народів і всіх республік ССР була б великим кроком досягнення стабільного і довготривалого миру у цілому світі.

Тоді загроза комуністичного проникання в Нікарагві, у країнах Америки, Африки і Азії була б зменшеною.

Користуючись сучасного положення в ССР, я переконаний, що багато дечого можна досягнути у цій ділянці.

Надіюся, Пане Предсіднику, що Ви і Конгрес ЗСА візьмете мої думки під увагу.

Данило Шумук

ЗАЯВА ЙОСИПА ТЕРЕЛІ

Вельмишановні Члени Конгресу!

СЛАВА ІСУСУ ХРИСТУ!

В тягу цілого періоду поневолення України під московським окупантом, наша Українська Католицька Церква була об'єктом атак і нищення "великодержавними кругами" імперії. Не робить різниці, чи ми говоримо про часи царата, чи про дні червоних управителів Москви. Уряд "однієї і неділімої" Росії разом з своїми вірними служами Російсько-Православної Церкви зробив надзвичайні зусилля, щоб знищити Українську Католицьку Церкву, а разом з нею наш народ і нашу націю... Чи ім вдастся в цьому тільки час покаже. Але, не зважаючи на це, в цьому часі Церква продовжує жити і наш народ вірить, що колись настане для нього соняшний день.

Після смерті Сталіна численні переслідувані священики і монахи, які осталися живими, повернулися з концентраційних таборів. До уряду були написані численні петиції, які проходили полегшені перед терором і переслідуванням. Петиції в 60-их роках були звернені до християнських кругів, які співчували і їх просилося виявити свою християнську солідарність з нашою боротьбою, для здобуття наших Богом даних свобод.

Навіть, якщо численні з нашої ієрархії і священиків були знищені фізично — Церква ніколи не перестала діяти. Радше, Церква зорганізувалася у нових умовах підпілля. Однак КГБ почало нову хвилю репресій проти священиків і монахів і активних вірних. КГБ зорганізувало численні акції, щоб поновно винищити наше духовенство. У 1953 році був замордований василіянський священик, монах Петро Орос. У 1957 р. був забитим Йосип Завадюк, ігумен василіянського монастиря у Бороняв. У

1957 р. був замордowany в часі заслання в Караганді Іван Марків, світська особа, член УКЦ. У 1963 р. КГБ замучило на смерть у Джезказгані василіянського монаха-священика Олексу Зарицького. Ще більша кількість була засуджена на нові реченці ув'язнення і строки кари, напр.: василіянський священик — монах Антон Поточняк на 7 років таборів; Студитський священик, монах Григорій Будзинський на 10 років таборів; священик Ігнат Солтис і редемпторист, священик Михайло Винницький, оба на 7 років кожний. Ще багато більше осіб впали жертвами хрущівської хвили терору.

Коли третя хвиля окупації почалася в 1944 році Українська Католицька Церква начисляла 6,390 священиків і членів монаших чинів, коли тепер в Україні і в цілому СССР начисляється 1000 священиків і 1200 членів монаших чинів в підпіллі, з додатком дуже активної групи католиків. Понад десятка єпископів управлює Церквою в Україні і в ССР, між якими є декотрі вже відомі на Заході: єпископ Львова, який на ділі є асистентом Патріярха Кардинала Любачівського є Їх Преосвященство Кир Стернюк, єпископом Коломиї й Івана-Франківська — єпископ Дмитерко, єпископом Ужгороду — Іван Семеді, а окрім того є єпископ Павло Василик. Совєтські Власті постійно вживають терор проти нашої Церкви: постійні покарання (грошеві), нові арешти і вироки для вірних і священиків. Навіть, цього року у 1987, коли Горбачов проголошує на цілий світ перестройку і гласність, табори служать за доми для багатьох вірних, а між ними: голові Гельсінської Групи в Обороні Прав Віруючих і Церкви, ВАСИЛЕВІ КОБРИНОВІ; у жіночому таборі на Сибірі знаходиться ПОЛЯНА БАТЬО; у особливому психіатричному шпиталі в Казахстані знаходитьсь ГАННА МИХАЙЛЕНКО, а в іншому таборі сліпий тепер професор ПАВЛО КАМПОВ. Це тільки кілька з найкраще знаних імен. В додатку в останньому півторарічному періоді багато церков осквернено, замкнено або цілковито понищено.

Однак, як християни, ми є вдячні нашему Господові, що нам дав як терпіння так і надію, — ми пам'ятаємо, що "перші будуть останніми"... Ми пам'ятаймо з радістю і смутком невинне знищення ієрархії нашої Церкви. Ми радіємо, бо вони тепер перебувають у Царстві, ми засмучені бо вони довше не є з нами. На самому початку арештувань у лук'янівській тюрмі був замучений на смерть Єпископ Хомишин. Єпископ Й. Коциловський був замучений 17 листопада, 1947 року. Єпископ Лакота був замучений у воркутському таборі 12 листопада 1950 р. Перше жовтня є датою смерті Єпископа Івана Будка у Джезгазгані. Єпископи Лятишевський і Іван Вергун померли на засланні. КГБ замордувало єпископа Ужгороду, Федора Ромжу, 1-го листопада, 1947 року. Єпископ Гайдич з Пряшева загинув у чеському таборі в 1960 р. Єпископи Іван Балан і Олександер Русу були замордовані в румунській в'язниці Сігецкий в 1950 р.

Всетаки, приймаючи горбачівську пропагандивну кампанію "гласності" із виду, ми, Католицька Церква, конfrontували Москву з фактом — ми хочемо легалізації. Власті мусять тепер розв'язати проблему Като-

лицької Церкви, або вони мусять почати нову хвилю арештів і вироків тих, які підписали декларацію. Якщо б вони рішилися на останнє, то це здемаскувало б "перестройку" перед цілим світом. Ця Церква, що совети твердять не існує, на ділі існує і процвітає. В самій Україні є п'ять мільйонів католиків, а інших 1.9 мільйонів в інших районах Советського Союзу.

Безсумнівно, якщо совети не розв'ажуть питання Української Церкви і питання вільної еміграції із ССР для всіх народів без винятку — тоді ми вважаємо, що не повинно бути позитивного завершення Віденської Конференції у ділянці Співпраці і Безпеки. Тепер настав час, щоб московський уряд показав на ділах, не тільки словами, що він готовий увести в практику домовлення, які він підписав в минулому.

Церква також вимагає, щоб дальший вияв советської щирості в пошуку нової "голосності" вони замкнули особливий табір суворого режиму Кучіно №. 36-І і випустили на волю без застережень всіх в'язнів, яких там тримають і в інших таборах і в'язницях Советського Союзу. Ми дуже занепокоєні долею Лева Лук'яненка, Івана Кандиби, Василя Овсієнка, Василя Кобріна, Ганни Михайлenco, Петра Рубана, Миколи Горбала, Павла Кампова, Івана Сметани, Стефана Бельського, Миколи Мамуса, і багатьох, багатьох інших в'язнів совісти, які нидіють у советських в'язницях і таборах.

Тільки тоді коли повищі проблеми будуть розглядані і розв'язані у позитивний спосіб можемо сказати, що ми створили ситуацію в світі, в якій може бути поширюваний справжній мир. Іншими словами, ми мусимо призвати, що мир у світі є щось більше ніж тільки відсутність війни. Українська Католицька Церква усвідомлює, що мир є побудований на мірах, які запевняють порядок і справедливість для всіх суспільних груп у світі. А такий порядок не може бути побудованим на силі, або диктатурі, оскільки це було б тільки міражем справжнього миру. Справедливий соціальний лад мусить, радше, бути побудованим на взаємній пошані наших сусідів — одиниці повинні респектувати права один одного.

Солідарність і терпимість є справжніми мірилами людських відношень. Ми це побачили на долі нашої терплячої Церкви. Ми очікуємо вияву солідарності від Конгресу і Уряду ЗСА і від всіх на Заході. Такої солідарності, як вона була висловлена впродовж сорока років напримір, голяндійським священиком Виренфрідом ван Страатеном і його організацією "Церквою в потребі". Ми є вдячні всім християнам і не-християнам, які допомагали і допомагають нашій переслідуваній Церкві.

Дякую за увагу.

Йосип Тереля

В 46-у річницю Акту 30 червня, 1941

Зенон Тарнавський

ГОВОРІТЬ ЛЬВІВ

(Спогад про Львівський Радіокомітет)

Продовження з попереднього числа.

Одного дня, отак ні звідси і звідси, в березні 1941 р. я прочитав наказ директора, що мене звільнено з роботи. Кілька днів перед тим НКВД арештувало моого швагра Богдана Цісика, що працював редактором ранкового випуску Останніх вістей. За ним загинув слід. Я просидів кілька тижнів без праці, а потім дістав посаду заповідача симфонічних концертів у Львівській Філармонії. Платили погано і не виплачували заробітної платні. Моїм обов'язком було двічі на тиждень одягати вечірній одяг і заповідати окремі точки симфонічного концерту. В перервах між моїми "виступами" я сидів у гардеробі і вивчав... французьку мову.

Чудового вечора 20 червня 1941 р. я заповідав концерт, що відбувався на відкритому місці в Стрийському парку. На концерті виступав піяніст Яків Зак. Грав дуже гарно і грав багато на додаток. На другий день ранком ми довідалися, що вибухла війна з Німеччиною.

Скінчився один період історії, почався інший — по дев'ятьох днях напруженого очікування. Почався дня 30 червня 1941 р. Було соняшно й радісно. Ми вийшли з підвальів. Львів віджив. По вулицях ходили німецькі вояки з пробоєвих відділів гірських стрільців. Багато говорилося, що до Львова першими ввійшли українські відділи, але мало хто їх бачив. А втім, увага Львова і так скерована була на вул. Лонецького, Бригідки і Замарстинів. Там большевики перед відходом помордували тисячі в'язнів. Тюми відкриті. Переповнені живими, що шукають своїх близьких. Порозкидувані картотеки, суміш одягів, устаткування і залишків харчів, поломані вікна й двері і страшний сморід палених людських тіл.

Я негайно погнався до Радіокомітету, де застав кількох сторожів і техніків Ященкова і Гандурського. Радіостанція була нечинна. Больщевики, залишаючи Львів, ще заскочили до будинку Радіокомітету і хотіли гранатою зdemоловати приміщення, але технік Гандурський, що мав тоді дижур, запустив запізні рулети і граната вибухла на сходах, не спричинивши більшої шкоди. Зате на радіостанції граната кинута крізь вікно, розбилася велику катодову лампу. Справа виглядала погано, але ми знайшли вихід. Мені вдалося віднайти інж. Владику, який негайно взявся до роботи в ампліфікаторні. Прийшов теж його брат Станіслав, теж інженер-радист. Інженер Корецький, начальний інженер Радіостанції, замінив лампу і пустив на хід генератор. Але електричного струму було так мало, що вистачало тільки для обслуги мікрофонів. Студії мусіли обходитися без світла. В усікому разі Радіостанція діяла і можна було починати радіомовлення. Я пішов до студії і прочитав перший воєнний кому-

нікат, на швидку руку перекладений з німецького і передав концепт з платівок, які були в дикторській студії. До Радіокомітету прийшли два німецькі вояки з пропагандивної сотні, що іхали далі на фронт. Коли вони довідалися, що наша станція не діє, були дуже розчаровані і виявили готовість помогти при можливім ремонті. Але вони не мали ніяких запасних частин, а ще до того совєтської продукції. Та їхня допомога нам не була потрібна, бо ми вже вспіли самі пустити станцію в рух. Вони прочитали свої "беріхти", "зондермельдунги" і просили перекласти все на українську мову та прочитати в радіо. Станція була цілковито в нашому розпорядженні.

За годину ми прочитали перший комунікат і передали нове надзвичайне повідомлення про нові успіхи німців на Сході. Після другої передачі станція мала передишку. Я за той час вийшов оглянути місто і пошукати знайомих, які мали приїхати з Krakova. Біля міської Управи я знайшов ред. Івана Вітушинського, якому розказав про стан радіостанції і можливості її використання. Вітушинський завів мене до "Дністра" при вул. Руській, де містилася головна квартира ОУН і де мав свою канцелярію Ярослав Стецько. Вітушинський представив мене Стецькові і переповів мою реляцію про радіостанцію. Стецько доручив написати наказ, яким призначив мене тимчасовим керівником радіостанції. З тим я вернувся до Радіокомітету. В ампліфіаторні я застав Р. Пашківського з якимсь молодим чоловіком, потім я дізناвся, що це був Ярослав Старух. Я показав Пашківському Стецькове письмо. Він прочитав і передав Старухові, а Старух прочитав і, не сказавши до мене ні слова, склав письмо до кишені, а до Пашківського сказав: "Так буде, як я сказав". І я залишився диктором. До студії прийшов молодий чоловік, що назавав себе Юліяном Савицьким і заявив, що він буде теж диктором. Заповідав передачі дуже патетичним, шкільно-драматичним голосом. Ми чергувалися при мікрофоні. Старух подав нам до відома, що наша станція отримала назву: "Перша українська Радіостанція ім. Євгена Коновальця". І так ми від тепер її оголошували. Ми теж дістали наказ тримати безперебійну службу в студіях для передачі звідомлення з Народних Зборів, які відбувалися в залах "Просвіти". Довго не було ніякого звіту і ми за той час передавали музику з платівок. Пізно ввечорі, — в студіях було вже темно — прийшов Старух. Він мав приготований звіт, але не міг його читати, бо було темно. Ми всі були схвильовані. Врешті хтось знайшов свічку. Треба починати. Передача дуже важлива: Акт Відновлення Української Державності і звіт з Народних Зборів. Хотіли зачати з національного Гимну. Очевидно, але в бібліотеці Гимну не було. І, мабуть в цілій Галичині не було Гимну на платівках. Справу врятував вояк з німецького пропагандивного відділу. Він мав Гимн награний на м'якій восковій платівці, а наспіваний імовірно хором Божика в Krakovі. Цей вояк передав нам Гимн, а потім по-німецькі заповів, що перед мікрофоном виступить... заступник Бандери, Ярослав Старух. Старух схвильований і так, ще більше схвилювався тією несподіваною "посадою" і почав читати Декларацію. Читав її поганенько, бо світло ледве блистало, а він ще до того мав невиразну дикцію, — не

вимовляв "р". Після нього я читав звіт з Народних Зборів, на яких проголошено Тимчасовий Уряд з Ярославом Стецьком на чолі. За годину я знову прочитав Декларацію і повторив звідомлення. Савицький, що прийшов у міжчасі до студії, читав Декларацію втретє.

Другого дня мі під час ранкової передачі подали обширне Звідомлення з Народних Зборів, щераз прочитали Декларацію і попросили до мікрофону о. Івана Гриньоха, що прочитав Архипастирський лист Митрополита А. Шептицького і благословення для українського народу й його уряду. Після того ми зачитали послання Митрополита Полікарпа.

Робота в Радіостанції ім. полк. Євгена Коновальця розгорталася. Створено колегію для останніх вістей, до якої ввійшли ред Володимир Дзісь, ред. Іван Гладилович, поет Микола Матіїв-Мельник, проф. Петро Коструба. Літературний сектор очолив магістер Володислав Ковал'чук, який запросив до виступу в радіо поетку Олену Телігу, коли вона була у Львові перед своїм виїздом до Києва. До дикторської студії вернувся Микола Мартинюк і Лена Грещакова. Все заповідалося якнайкраще, але нагло до Радіокомітету прийшли два гештапівці і почали питати за тими, хто проголосував Декларацію. Вони взяли мене до автомашини і повезли до приміщення НКВД. Там поставили мене лицем до стіни на кілька годин. За якийсь час приїхали дальші "гости", між ними Савицький, якого взяли з хати, і Старух. Мене знову взяли до машини і повезли до будинку Міської Управи. Там я зустрів на коридорі проф. Василя Сімовича, що власне виходив від посадника міста проф. Полянського. Проф. Сімович, здивований, запитав мене, що я роблю в магістраті, та ще в товаристві ґештапу. Я все розказав йому. Тоді проф. Сімович пояснив гештапівцям всю ситуацію і просив звільнити мене. Це помогло, мене зараз пустили. Я вернувся до радіостанції. Савицький до студії більше не вернувся, його вивезли до концтабору в Авшвіц. Біля мікрофону працювали на зміну Мартинюк, Грещакова і я.

Після арештувань націоналістів управу Радіостанції перейняло цілковітно німецьке військо, що головним чином передавало спец. звідомлення з воєнних дій. Але ми мали право і можливість багато ще робити. Знову створено різні сектори. Працював музичний сектор, Євген Козак відновив свій радієвий хор, Микола Колесса відновив симфонічну оркестру в зменшенному складі. Кожного дня ми передавали літературні передачі, але вони стояли на дуже низькому рівні, бо не було матеріалів, виконавців, а головно досвідченого керівника. Ми читали переважно Шевченка і прочитали за той час чи не цілого "Кобзаря".

1 серпня 1941 р. Західну Україну включили німці до Генеральної Губернії. Це, очевидно, відбувалося на нашій роботі в радіо. Передовсім заборонено всякі літературні передачі, зменшено склад робітників. Відійшли співробітники останніх вістей. Врешті радіо почало виконувати тільки німецьку роботу. Читали переклади "беріхтів". Ред. Юра Шкрумеляк редактував ранкові передачі для хліборобів, в яких накликав до здачі контингентів. В листопаді я покинув роботу в радіо і перейшов на працю до Літературно-Мистецького Клубу, що тоді творився. Відійшла

Грецакова. Найдовше тримався Микола Мартинюк, але й він перейшов згодом на іншу роботу. Приміщення радіостудії було під постійним доглядом нім. польової жандармерії, що урядувала в дижурці на партері. З Радіостанції ім. Євгена Коновальця не залишилося й сліду. Замість неї діяв німецький "Рундфункзендер Лемберг". До кінця, тобто до евакуації Львова в липні 1944 р. в львівськім радіо втрималися тільки дві-три особи. За цей короткий період часу через будинок ч. 6 при вул. Баторія пересунулася ціла галерія постатей. Вирости радієві фахівці, особливо в частині радіомовлення, що цілковито опанували радієве ремесло.

Мій спогад про Львівський Радіокомітет, це тільки уривок великої картини Львова у воєнний час 1939-1944 рр.

І хоч які це були трагічні дні для Львова, хоч як українці у Львові були переслідувані займанцями, Львів все таки умів отримати із себе довголітнє чужинецьке сміття, що лягло на його організм і просто за ніч став тим, чим був завжди і чим завжди прагнув бути, українським містом, твердинею української культури і бурхливого українського життя. З положення затурканого міста, Львів виріс раптом до важливого українського центру, що вмів плянувати і діяти по-державному, не жаліючи ні праці, ні жертв, ні життя для відбудови української державності.

Львівське Радіо, що за Польщі було, безсумнівно, одним із найважливіших чинників для польщення Західньої України і надавало здогадно польське обличчя нашому містові, за той короткий період часу стало засобом ширення української віри. Це радіо було яскравим виразником, що Львів був і є український. З тієї львівської Радіостанції пішло 30 червня 1941 р. повідомлення в світ, що український народ бажає жити своїм власним вільним державним життям. Львівське Радіо стало невід'ємною частиною Львова, українського Львова.

Я завжди ще тужу за вул. Баторія і за будинком ч. 6. Я завжди ще вірю, що вернуся до приміщення нової Радіостанції ім. полк. Євгена Коновальця і щераз братиму участь у проголошуванні нового Державного Акту.

I, вибачте, запитання:... чи ця мрія здійсниться? Як ви гадаєте?

"ВСЕ, ЩО ЙДЕ ПОЗА РАМИ НАЦІЇ, ЦЕ АБО ФАРИСЕЙСТВО ЛЮДЕЙ, ЩО ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИМИ ІДЕАЛАМИ, ХОТИЛИ Б ПРИКРИТИ СВОЇ ЗМАГАННЯ ДО ОПАНУВАННЯ ОДНОЇ НАЦІЇ НАД ДРУГОЮ, АБО ХВОРОБЛИВИЙ САНТИМЕНТАЛІЗМ ФАНТАСТІВ, ЩО РАДІ БИ ШИРОКИМИ "ВСЕЛЮДСЬКИМИ" ФРАЗАМИ ПРИКРИТИ ДУХОВЕ ВІДЧУЖЕННЯ ВІД РІДНОЇ НАЦІЇ"

Іван Франко

Із визначних постатей визвольної боротьби

*Олекса Гасин
1907-1949
Полковник УПА Лицар*

ОЛЕКСА ГАСИН — ЛИЦАР ВОЇН

У сорокових роках двадцятого століття відбулася кривава олімпіяда народів. До неї старанно приготувалися народи присвячуючи все для виграної. Бо це була проба тотальної снаги й витрималості. Які гігантні приготування робили народи, хай посвідчить лінія Мажино, яку побудували французи на границі, щоб охоронитися від німецького нападу. Та коли прийшла проба витривалості у смертельному змагу, великі європейські народи не видержали й піддалися, коли на них з шаленим розгоноем блискавичної атаки вдарили вороги.

Український народ не мав можности приготуватися до тої "олімпіяди" так, як це робили державні народи, що від віків втішалися свободою й незалежністю. Український народ приготувався тільки духово, бо лише таке приготування було для нього можливе, коли він був і в неволі, і почетвертований чотирма окупаціями. На ніякі фізичні приготування не було в такій ситуації ніякої можливості. А взяти участь в "олім-

піяді" був примушений, бо найзавзятіша боротьба другої світової війни відбулася власне на українській землі.

Узятий у два вогні український народ став до бою, як Давид проти двох Голіятів. І показалося, що духове підготування дало українському народові більше снаги витримати удари, як мали вільні народи, що свободно приготувалися до такого великого змагу. Українська Повстанська Армія, яка щойно формувалася, як на неї вже падали тяжкі ворожі удари, ставала до бою й не скаптулювала перед ніким. Ані німці, ані большевики не діждалися того, щоб принимати від УПА покірної капітуляції, як це зробили аліянти, приймаючи без огляду капітуляцію, здавалася би, непоборної німецької армії. Такого моменту в історії України в сорокових роках не записано.

Натомість, в архівах обох ворогів, з якими боролася УПА, написано, що Українська Повстанська Армія — це була найкраще вишколена, найхоробріша і найвитриваліша армія, з якою їм доводилося в часі другої світової війни зміряти свої сили.

Вже давно відгула й забулася війна з модерно вивінуваною Німеччиною, а з Україною ще понад десять років мусіли битися найкраще вивінувані з'єднання Москви, хоч зробили тричленний договір, щоб поборювати УПА. Я хочу помогти майбутньому історикові та вказати йому, де він має шукати причини тої сили, що дала українському народові так довго встояти в нерівному змагу проти наймодерніших двох армій такий довгий час.

Я скажу тільки два слова: сила духа! А за взір візьму тільки одного старшину УПА — Олексу Гасина-Лицара. Він згинув у ранзі полковника УПА, на пості шефа головного штабу УПА. Подав у за взір його, бо шеф штабу — це серце армії. Він був серцем Української Повстанської Армії не тільки тому, що повнив завдання шефа головного штабу, але й завдяки основним прикметам своєго характеру.

Карпатські гори — це слава УПА, вони бо сповнені боєвими сутичками-перемогами над наїзниками в грізні сорокові роки, й не знати скільки слави належиться шефові штабу полковникові УПА, лицареві Гасинові, який сповняв свої обов'язки до січня 1949 р. В дні 31-го січня поляг він сповнивши вірно життєву девізу члена ОУН: здобудеш Українську Державу, або згинеш у боротьбі за неї.

Членом ОУН він був від зарання своїх літ і в 1940-овім році він був членом Революційного Проводу, а в квітні 1941 року його покликав Степан Бандера до Проводу ОУН. Як член Проводу він брав участь у підготуваннях до совєтсько-німецької війни, на час якої Провід підготовляв пляни й інструкції, якими потім керувалися члени ОУН у Похідних Групах, починаючи від 22-го червня 1941 р. і в проголошеннях Самостійної Української Держави у Львові й по всіх місцевостях України звільнених від більшевиків.

Головну діяльність проявив він в ОУН, як військовий спеціяліст. Він мав добре вишколення зі служби в польському війську в т.зв. підхорунжівці. Час того вишколу використав Гасин максимально, щоб засвоїти

собі як найбільше військового знання й добитися найвищих відзначень. Яку опінію мали про нього військові зверхники — польські старшини, можна пізнати з тайної опінії, яку вдалося видістати пор. Осипові Каравачевському з тайних документів військової школи про Гасина. Там написано: "Незвичайно талановитий, з феноменальною орієнтацією, надається до всякого роду військової служби". А при тім додаток, що є дуже характеристичним для майбутнього шефа головного штабу УПА: "Звернути на нього пильну увагу, бо займається з заміливанням військовою науковою мабуть для підозрілих цілей". (Інформація й цитата взяті із книжечки Я. Падоха "Лицар з іменем і чинів", Мюнхен 1951, В-во "Молоде Життя").

Здобувши такий вишкіл, поглибив його ще на тайних курсах ОУН у краю і за границею, головно в Австрії й Німеччині.

З таким підготовленням став він в ОУН побіч Колодзінського, П. Шухевича, Грицая і Сидора, найвизначнішим військовиком ОУН.

Микола Климишин

ГРИГОРІЙ ГОЛЯШ Псевда: Бей, Шолом, Бульба

Життєписні дані

Григорій Голяш народився 19 серпня 1910 р. в селі Бишкі, пов. Бережани. В селі ходив до школи 6 років. Батько Іван, записав його до гімназії, але по двох роках його викинули за образу поляків.

Вчився кравецтва, а доповняючи курси брав в Бережанах і у Львові в кравецькій майстерні Думіна.

Любив спорт. Грав у місцевій дружині "Пролом". Був членом драмгуртка та брав участь у всіх самоосвітніх курсах. Працював у кооперативі.

Шанував і поважав старших. Мав провідницький хист, вмів промовляти, тому за ним ішла молодь.

1929 року назначено його організаційним референтом ОУН Бережанського повіту. Само місто Бережани організував Святослав Левицький.

Амбітний, повний енергії та посвяти кинувся завзято до праці. В рідному селі дістав добрих помічників, які спільно організовували повіт, а згодом цілу Бережанську округу: Бережани, Підгайці, Рогатин, Зборів, Ходорів.

Цими ідейними й відданими працівниками в початках творення ОУН були: Теодор Федечко — студент права, Богдан Івашків — студент, Іван Гірняк, Семен Левицький, а пізніше дійшли десятки нових.

В роках 1929 по 1931 ціла Бережанщина вже мала сильну й справну сітку ОУН.

1931 року забирають Гриця до війська, де вступає до підстаршинської школи, яку закінчує в ранзі сержанта.

Маючи військовий вишкіл, включається до праці у військовій референтурі. Член Краєвого Проводу Грицай-Перебийніс, назначив його окружним референтом військових справ.

Почавши від 1935 року він організує окрім військовиків, старшин і підстаршин різних армій, підготовляючи їх до командування українськими збройними силами. Кожного року в бишківських лісах, в Бабинці, відбувалися військові вишколи для членів ОУН. Звичайно командантам вишколо та викладачем військових справ у теорії та практиці був Григорій Голяш. Іншими викладачами були: Ярослав Старух — ідеологія, адвокат Михайло Степаняк — питання сходу та НЕП, правник Теодор Федечко — бойові акції. Доривочними викладачами були ще Дмитро Мирон, Лев Заций, Герета.

На наради та зустрічі до села Бишкі приходили визначні провідники як: Адвокат Бемко В., адв. Степаняк М., провідник Лебедь М., пров. Старух Я., пров. Федечко Т., Дмитро Мирон, Рижевський Іван, Заций Л. Герета.

Весною 1939 р. польська поліція хотіла арештувати Г. Голяша, але він утік з хати й скривався аж до вибуху війни, посвячуючи ввесь час для військових справ.

З приходом більшовиків дальше перебуває в підпіллі. Новий ворог арештував батька, сестру Теодозію, брата Василя. Решта членів родини скривалися. Родина із 8-ми осіб, в якій ні одна особа не жила нормальним життям.

1940 і 41 років вдержував зв'язки із Краєвим Проводом — Легенда, та сам ходив 3 рази за кордон несучи звіти та одержуючи нові інформації.

В осені 1940 р. Г. Голяш та Іван Гірняк занималися скликанням нарад Краєвого Проводу ОУН, що відбувся в лісі біля села Бишкі. По закінченні з'їзду згинув в лісі Гайдук Семен-Виговський, повітовий провідник, швагер Гриця

1941 р., весною, зголосилися до Г. Голяша, Шагай і Левицькій, функери із надавчими апаратами. Вони прибули від Проводу ОУН з Krakova.

Прихід німців дав деяку полегшу для підпільніків.

На свято проголошення Відновлення Української Державності 30 червня у Львові, прибуло до Бережан із цілого повіту понад 10 тисяч людей. Дефіляду провадив Григорій Голяш.

Гриця скоро стягають до КП у Львові, де він працює в організаційній референтурі та відповідає за зв'язки між різними референтурами. Рівночасно приготовляється до матури як екстерніст.

1942 року підготовляв та переводив військові вишколи в Бережанщині.

1943 р. дістав наказ вступити до Дивізії "Галичина" для здюобуття додаткового вишколу.

Після бою під Бродами скрився в селі Гологори й опинився під

новою московською окупацією. Велику пофронтову облаву перебув в селі Бишкі. Тоді згинуло 42 повстанців.

1944 р. вишколював нові сотні УПА та командував сотнею у великому бою біля села Вулька, р-н Бережани, де воював цілий курінь (4 сотні) під командою кур. Чмира.

1945 р. перебував знова в рідному селі з провідними членами ОУН —Уласом, Данилом, Київським, бурланом. В криївці була друкарня.

В цьому провідному осередку перебував ген. Тарас Чупринка, коли приходив на наради Проводу та інспекцію відділів УПА й зустріч із Командирами. По терені проводив його Г. Голяш — Бей, Шолом, Бульба.

Осінню 1946 р. одружився в підпіллі із Марійкою, лікаркою зі Золочева. Шлюб відбувся ніччю в церкві в селі Конюхи.

В роках 1948, 49, 50 працював у Львові як приватний кравець вдержуючи тайно організаційні зв'язки.

В грудні 1950 р. господина викинула його з помешкання, підозріваючи в нелегальній роботі. Поїздом приїхав до Потутор і на піхоту пішов до села Бишкі, де скривався цілу зиму.

Ранньою весною 1951 р. заїхав знова до Львова й замешкав в пивниці, де жив попередньо. Господиня зрадила його. МВД зловило його несподівано живим.

В тюрмі був тортурований, щоб зрадити всі таємниці та друзів. Привозили його до села Бишкі, замаскованого й показав дві криївки, які сам побудував. Більш нічого не всипав.

При дальших допитах і тортурах, вискочив крізь вікно із 4-го поверху слідчого будинку МВД і згинув на вулиці Львова. Це сталося у Великий вівторок 1951 року. У Великий четвер, капітан МВД Лаврухін із Козови, приїхав із охороною до села Бишкі й повідомив про смерть Григорія Голяша.

Невідомо хто видав тіло селянам, які його перевезли фірами до рідного села Бишкі й похоронили у високій могилі, в якій спочивав його швагер Семен Гайдук.

Григорій Голяш перший організував Бережанщину й сусідні повіти на боротьбу й останній зійшов із вояцької стійки, яку віддано, стало й по геройськи виконував на протязі 22-х років.

Слава і честь невгнутому борцеві за волю України!

Степан Голяш

ПОКИДАТИ СВОЮ НАЦІЮ ГАНЕБНО...

"Найвищий обов'язок людини належати людству. Але належати людству можна тільки через Націю, через свій народ. На всю історію людства можна знайти хіба що кілька винятків з цього загального правила, підтвердженої як грандіозними рухами мас, так і життєписами великих людей. Можна знайти, скажемо, кілька випадків, коли людина покидала свою націю і прилучалася до іншої, робила добро їй і людству. Але тоді, коли її материнська нація вже забезпечила собі національне існування і не відчула великої втрати через відплів кількох одиниць...."

"А коли твоя нація в критичному стані, коли саме її національне буття й майбутнє під питанням — тоді покидати її — ганебно".

Іван Дзюба

САЛЮТ ПОЛЯГЛИМ ВОІНАМ УПА

У 45-річчя повстання УПА, згадуємо з болем в наших серцях тих, які віддали своє життя в боротьбі за волю України.

Пішли вони в нерівні бої з німецькими й московськими загарбниками, щоб доказати перед світом, що Україна хоче жити власним незалежним життям.

Упавші стрільці і командири УПА ішли в бої з глибокою вірою, що їхніми слідами підуть нові покоління, які довершать розпочату святу боротьбу за волю.

Перед нами виринають тисячні постаті відомих і невідомих воїнів-героїв, з усіх частин України та закликають виконати їхні заповіти:

Прирікаємо перед маєстом поляглих продовжувати одностайними силами вести дальнє боротьбу за волю України, аж до остаточної перемоги.

Упавшим лицарям-героям віддаємо вояцький салют за їхні заслуги та проляту кров в боротьбі за волю України.

Згадаймо в молитовній задумі наших друзів-героїв, воїнів УПА:

Головний Командир УПА, Президент Підпільного Уряду України — УГВР, Голова Проводу ОУН в Україні: ГЕНЕРАЛ ТАРАС ЧУПРИНКА — поляг за волю України!

Шеф Штабу УПА — ГЕНЕРАЛ ДМИТРО ГРИЦАЙ-ПЕРЕБИЙНІС — згинув за волю України!

Шеф Штабу УПА — ПОЛКОВНИК ОЛЕКСАНДЕР ГАСИН-ЛИЦАР — поляг за волю України!

Полковник Армії УНР, Шеф Штабу УПА-Північ ГЕНЕРАЛ ЛЕОНІД СТУПНИЦЬКИЙ-ГОНЧАРЕНКО — згинув за волю України!

Командир УПА-Захід — ПОЛКОВНИК ВАСИЛЬ СИДОР-ШЕЛЕСТ — поляг за волю України!

Командир УПА-Північ — ПОЛКОВНИК РОМАН КЛЯЧКІВСЬКИЙ-САВУР — згинув за волю України!

Командир УПА-Південь — ПОЛКОВНИК ОМЕЛЯН ГРАБЕЦЬ-БАТЬКО — поляг за волю України!

Командир УПА Закерзоння — ПОЛКОВНИК ОРЕСТ — згинув за волю України!

Полковник Армії УНР і Полковник артилерії при штабі УПА-Північ — ЛІТВІНЕНКО — поляг за волю України!

Організатор першої старшинської школи УПА на Волині і в Карпатах — МАЙОР ПОЛЬ-ПОЛОВЕЦЬКИЙ — згинув за волю України!

Командир Запілля УПА — Член Головного Штабу, РОСТИСЛАВ ВОЛОШИН-ПАВЛЕНКО — поляг за волю України!

Організатор і Командир УПА на Буковині — ЛУГОВИЙ — згинув за волю України!

Політичний Референт Головної Команди УПА, Організатор Чужонаціональних відділів при УПА, член УГВР — к-р ЙОСИФ ПОЗИЧАНЮК-ШУГАЙ — поляг за волю України!

Визначний публіцист, член УГВР і Проводу ОУН, Виховник УПА, майор ПЕТРО ПОЛТАВА — згинув за волю України!

Відомий публіцист, член УГВР, Краєвий Провідник ОУН, СОТНИК-ПОЛІТВИХОВНИК УПА — ОСИП ДЯКІВ-ГОРНОВИЙ — поляг за волю України!

Перший організатор УПА на Волині — КОМАНДИР СЕРГІЙ КАЧИНСЬКИЙ-ОСТАП — згинув за волю України!

Перший лицар Золотого Хреста Боєвої Заслуги Першої Кляси — МАЙОР УПА ДМИТРО КАРПЕНКО-ЯСТРУБ — поляг за волю України!

Командир Воєнної Округи, Герой Чорного Лісу, ПОЛКОВНИК УПА МИКОЛА АНДРУСЯК-РІЗУН — згинув за волю України!

Герой Лемківщини — СОТНИК і КОМАНДИР відтинка УПА, СТЕПАН СТЕБЕЛЬСЬКИЙ — ХРІН — поляг за волю України!

Герой Підляшшя — КУРІННИЙ КОМАНДИР УПА — ЯГОДА — згинув за волю України!

Курінний узбеків — МАЙОР УПА ТАШКЕНТ — поляг за волю України!

Письменник і публіцист — ЛІКАР УПА ЮРІЙ ЛИПА — згинув за волю України!

Найбільший бій частин УПА під ГУРБАМИ на Волині, в якому віддали життя за Україну — 120 СТРІЛЬЦІВ і КОМАНДИРІВ — полягли на полі слави!

34 КУРІННИХ КОМАНДИРІВ УПА-ПІВНІЧ, ВОЛИНІ Й ПОЛІССЯ, що віддали життя своє за волю народу — полягли на полі слави!

8 КУРІННИХ КОМАНДИРІВ УПА-ПІВДЕНЬ, що віддали життя своє за волю України — полягли на полі слави!

40 КУРІННИХ КОМАНДИРІВ УПА—ЗАХІД, які зложили життя своє на вітварі нації — полягли на полі слави!

1947 року УПА звела 906 боїв, в яких згинуло 325 СТРІЛЬЦІВ і КОМАНДИРІВ — полягли на полі слави!

1948 року УПА звела в ГАЛИЧИНІ і НА ВОЛИНІ 1422 БОЇ, в яких згинуло за волю України 347 СТРІЛЬЦІВ і КОМАНДИРІВ — полягли на полі слави!

Стрільці і командири сотень Перемищчини: БУРЛАКИ, ГРОМЕНКА, КРИЛАЧА, ЛАСТИВКИ, на чолі з Курінним, ПОЛКОВНИКОМ КОНИКОМ — полягли на полі слави!

Оборонці Лемківщини — стрільці і командири сотень: ХРІНА, БІРА, ДІДИКА-БРОДИЧА, СТАХА, МИРОНА, КАРМЕЛЮКА, на чолі з курінним МОЙОРОМ РЕНОМ — полягли на полі слави!

Оборонці Холмщини: 3 сотні "ВОВКІВ", 5 сотень "МЕСНИКІВ", що зложили свої голови обороняючи західні кордони України — полягли на полі слави!

Наші БРАТИ і СЕСТРИ, наша ДОРОГА МОЛОДЬ — упівські РОЗВІДЧИКИ, САНІТАРКИ, КУРЄРКИ, МАШИНІСТКИ, ДОСТАВЦІ ХАРЧІВ, які були знищені ворогами за співпрацю з УПА, а ІМЕНА ЇХНІ ТИ, ГОСПОДИ, ДОБРЕ ЗНАЄШ — полягли на полі слави!

Вшануймо поляглих ВОЇНІВ ОУН, що разом з УПА боролись довгих 10 років за ВОЛЮ УКРАЇНИ — полягли на полі слави!

Віддаючи САЛЮТ ПОЛЯГЛИМ ВОЇНАМ УПА, згадаймо ЛИЦАРІВ АРМІЇ УНР, БОРЦІВ УГА, ЛИЦАРІВ "ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ" — УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ, ВОЇНІВ КАРПАТСЬКОЇ СІЧІ, СТАРШИН, ПІДСТАРШИН і ВОЯКІВ ПЕРШОЇ і ДРУГОЇ ДІВІЗІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АРМІЇ, ЛИЦАРІВ ДУН, що згинули по широких просторах України за ці самі ІДЕАЛИ — ВОЛІ Й НЕЗАЛЕЖНОСТИ УКРАЇНИ — полягли на полі слави!

ВШАНУЙМО ВСІХ ЛИЦАРІВ — ГЕРОЇВ УКРАЇНИ ТА ВІДДАЙМО ЇМ НАЙБІЛЬШУ ЧЕСТЬ!

С.Г.

ІЗ ДУМОК ФОН КЛЯВЗЕВІЦА

- Нарід нічого більше не може шанувати, як гідність і свободу власного існування;
- Він повинен все це боронити до останньої краплі крові;
- Ганьбу трусливого піddання ворогові ніколи не можна змити;
- Ця отрута в крові народу переходить і в потомство й буде паралізувати і підкопувати сили майбутніх поколінь;
- Нарід серед найважчих обставин є непоборним в боротьбі за свободу".
- Навіть утрата свободи у кривавій героїчній боротьбі запевняє відродження народу й є зародком життя, з якого виросте нове сильне дерево".

"Про війну"

УЧАСТЬ ЮНАЦТВА ОУН В БОРОТЬБІ ПРОТИ ОКУПАНТІВ

(Закінчення з попереднього числа)

В іншому випадку, десь в місяці січні 1944 р. нас знову закликав директор школи. (Між цими учнями були, крім мене, Мирон Смик із Жовчева, який пізніше згинув в УПА, та двох інших, долі яких мені невідома. Можливо що Євген І. ще живе в Нью Йорку). Директор заявив таке: "Я дістав ноту від польського підпілля, щоб зліквідувати навчання в школі, бо інакше до тижня часу будинок (в якому теж містилася бурса) буде висаджений в повітря". Він при цьому заявив: "Я лишаю вам усі ключі до школи і моого мешкання і виїжджаю до Львова, щоб перебути цю кризу. Ви знаєте, до кого маєте вдатися про охорону. Робіть, та будьте обережні!". Негайно після цього ми зв'язком скомуникувалися з місцевою сіткою ОУН, яка прислава свою боївку для охорони, а ми із середини будинку держали варту день і ніч. В цьому брали участь тільки організоване юнацтво. — Пересторога польської боївки на цьому і закінчилася, і після двох тижнів директор повернувся (вже без родини) та почав приготування до приспішеної матури. Матуру ми здали у місяці лютому та розійшлися хто куди та куди призначено.

Слід згадати, що в тому часі, приблизно в листопаді 1943 р., почалася підготовка до підстаршинської та старшинської школи УПА в Карпатах, Шляхом доручення, провідні кадри юнацтва дістали наказ приготуватися до виїзду на вишкільний табір. Провідні пости, аж до станичного юнацтва включно, були передані заступникам, а провідники стали кандидатами до школи. Все юнацтво, що ще було в школах, лишалося докінчувати шкільний рік. Виїзд юнацтва був зорганізований на військовий лад. Кожний район, з якого виїздило приблизно 20 до 30 юнаків, мав забезпечити їх зброєю, харчами на кілька тижнів та підводами. Зброю доставила сітка актив, а харчі та підводи були реквіровані у німецьких "лігенафтах". Там приїздила боївка та юнаки—"рекруті" і реквірували все, що потрібне, без більшого спротиву німців. І так відійшов перший транспорт, що поповнив знану підстаршинську школу "Олені" у Карпатах.

Десь в лютому 1944 р. почалася інтенсивна підготовка сітки до військових дій. Ми в цьому часі були вже у своїх околицях та прикріплени до проводів юнацьких клітин. Частина наших друзів була покликана до школи радистів, що почалася в лісах біля села Тростянця, Підгаєцького повіту. Близьче про цей курс — невідомо, але працюючи в цих теренах я часто стрічався з друзями курсантами, що були в цьому таборі. Його учасниками були середньошкільні, а сам табір був побудований на військовий лад. Недалеко в лісі, біля села Шумляни, стояла сотня УПА, яка стала обороною цього тaborу-курсу.

Варто б згадати, що в цьому часі йшла підготовка до приходу більшевицької армії, яка досить темпом посувалася на Захід. Приготування йшли в різних напрямках. Крім ліквідації сексотів, яких було щораз більше, нас кілька десять юнаків середньошкільників дістало наказ забрати зброю та зголоситися на зв'язковий пункт в селі Голгочі. Ми дістали кілька підвод та окружною дорогою, оминаючи повітове місто Підгайці, через Вербів та кілька присілків, дісталися ніччу до села Голгочі. Тут нас розтаборили на двох більших господарствах та зарядили строгое поготівля. Я був із своїми друзями М.Р. і М.Ф. на одному подвір'ї. Визначивши варту, наш комендант пояснив нам наші завдання.

Із цілого повіту, як згадано, прибуло нас біля 30 юнаків. Під проводом одного маляря ми мали випродуковувати велику кількість написів-транспарентів для надходячої більшевицької армії. Зміст написів був подуманий для всіх поневолених народів, вияснюючи їм боротьбу УПА. Наша праця тривала понад 2 тижні. За цей час всі села повіту дістали запас відозв, які мали бути вивішувані напередодні приходу Червоної армії. — Не знаю, однаке, чи ці написи були використані, бо в часі приходу Червоної армії я вже не був у цих околицях. Сьогодні мені відомо, що один з учасників цієї акції М. Сендецький живе в Австралії, а один залишився в Україні.

Після закінчення нашого завдання в селі Голгочі, я вертався назад в околиці села Шумляни, до табору. В таборі біля Шумлян моя частина, призначена до відходу на вишкіл, чекала на поповнення. В міжчасі ми відходили до своїх сіл, щоб полагодити деякі справи перед відходом в Карпати. Щоб не довго задержуватися в своєму селі, де вже появлялися більшевицькі стежі, я, коли стемніло, подався зі своєї хати, через цвінттар, до кінця села в сторону Литвинова, де була зв'язкова хата. Йдучи ніччу дорогою, там, де вже кінчалися хатні забудовання, я побачив здалека перед собою якусь підводу, а на ній повно озброєних людей. Не підозріваючи нічого особливого, я був переконаний, що це наша бойка або стежка УПА. Все таки я обережно підходив і зненацька почув крик російською мовою. На всякий випадок, я скочив у рівчак і думав перечекати, поки вони від'їдуть. Ці, що були на возі, завважили мене і почали кричати "стой" та сипнули чергу з ППШ. Я зірвався та щосили побіг у противному напрямку і скоро завернув в іншу сторону, щоб змилити погоню. Ніч була темна та болотниста дорога, і ці, що бігли за мною, скоро завернули назад до воза, щось покричали і заїхали на недалеке подвір'я. В такій ситуації мені рухатися було небезпечно. Біля себе я мав пістолю та дві гранати, а перед собою я мав добре озброєну групу вояків. Мое дальнє перебування на дворі було небезпечно і я обережно забіг до стодоли, власника якої я дуже добре знат. Вірючи, що мене ніхто не завважив, я склався і надслухував, що діється далі надворі. Чув я стукіт до хати, вигуки солдатів, метушню, яка по деякому часі припинилася і дещо затихла. Господар, який бачив через вікно, що хтось втік до його стодоли, вийшов та почав потихо кликати: "хто там?". Я відозвався й він впізнав мене, і каже: "Тут довкола в сусідніх хатах розтаборилося більшевицьке військо. Тут тобі сидіти небезпечно, бо більшевики шукають за кимсь,

хто ім втік з-під рук, і казали, що як зловлять, то вб'ють. Ходи до мене до хати; вони вже хату перешукали і може не вернуться. Так буде безпечніше." Я послухав його поради, бо він був старший, а знайомість наша походила з часу, коли я ще був дитиною, а він приходив до моєї тітки Анни, з якою він думав женитися. Кожного вечора, як він приходив, я прибігав до нього, сідав на коліна, а він оповідав мені казки, яких знат дуже багато. Тому наша дружба була дуже близькою. — Але вертаємося назад до цієї нічної події в хаті Василя П. (живе вдома).

Прийшовши до його хати, він сказав дружині забрати дитину та йти спати до сусідів. Ми оба забарикадували двері, взяли гранати та пішли на стриж (горище), де пересиділи до ранку. Коли розвидніло, а була це неділя, довкола виглядало спокійно. Де були большевики — ми не знали. Ми думали, що вони від'їхали ще вночі. Обережно вийшовши з хати, я проскочив через вулицю та зайшов до тітки М. Думи, що жила недалеко сама, бо чоловік та дочка Марійка були на Сибірі, а вона, під час вивозу, втекла. Тут я попоїв та, не підозріваючи нічого, пішов відпочити, щоб надробити недоспану ніч. Вечером я думав іти далі до місця призначення. За кілька годин тітка мене збудила досить стривожена і каже: "Щойно я була в сусідів. Там у них через цілу ніч стояло около 15 большевицьких вояків. Вони приїхали вночі, заквартирувалися в хаті та шукали за "бандитом", що втік ім з-під рук. Вкоротці вони зловили надорозі чоловіка зі села Литвинова, який ішов до нас, як казав ім "шукати за своїми кіньми". Вони думали, що зловили "бандеровца" і почали його тортурувати в присутності господарів. Коли цей чоловік настоював на своєму, що він дійсно шукає за кіньми, вони з диким вереском копали його штиками. Остаточно вони вигнали господарів з хати, де були й діти, а господині наказали гріти кип'яток і обливали ним нещасного чоловіка, який несамовито кричав із болю. При цьому вони далі пробивали його штиками, аж вкінці закопали його на смерть. Виїжджаючи, забрали мертвого зі собою та за селом викинули в рів." — Люди віднайшли його за кілька днів, коли в селі вже була назад німецька армія. По обстеженні тіла вбитого, списання протоколів та зроблення знімок тортурованого, похоронили біднягу в його власному селі Литвинові, при великім здиві народу.

Досьогодні, коли згадую цю подію, то з вдячністю згадую односельчанина Василя П., який, ризикуючи власним життям, врятував мене тоді від тортур і смерті.

Коло місяця березня нас кількох із юнацької сітки — М. Р., М. М. і я були покликані до другої вишкільної сотні підстаршин. Тому, що це були прифронтові полоси, нашу зброю нам доставили на місце збірки дівчата-юначки. І так ми опинилися на вишкільному таборі в присілку Рудники, що був окружений лісом та містився недалеко тaborу сотні УПА та школи радистів. Наш остаточний вишкіл мав закінчитися в школі "Олени" в Карпатах. В міжчасі ми чekали на розпорядження, коли і в який спосіб відбудеться наш перехід в сторону Карпат. В часі нашого постою вишкілом провадив старший вже підстаршина, що мав нас передати комусь, хто прийде по нас зі школи. Щоб не попасти в руки німцям, ми рейдували між селами Шумляни, Боків, Липиця, Тростянець і Рудники.

В квітні 1944 р., під час постою в селі Боків, ми стрінулися зі сотнею УПА, що прийшла рейдом з Волині, та повітовою бойкою нашого повіту. Прекрасно вишколені та озброєні бойкі виглядали нам на справжнє військо. В цей час у цих окопицях діяла також полева жандармерія, в числі 12 вояків, яка мала завдання пошукувати за евентуальними дезертирами УПА. Вони також, враз із нами та повітовою бойкою, ліквідували червоних парашутистів, яких, із приближенням фронту, появлялося щораз більше. Пригадую два випадки, де скинені червоні парашутисти, в тому дві жінки, звели з нами кількагодинний бій. Вони переважали нас своїм кращим досвідом та вишколом, якого ми мали дуже мало.

Одного дня при кінці травня я мав інше доручення і пішов у прифронтову полосу, залишаючи свій виряд і зброю в селі Липиця Горішня, де стояла наша вишкільна чота. Повертаючи назад я стрінув в Шумлянях друга Петра Люка, який вертався з вишколу в школі "Олені" в Карпатах, будучи звільненим з причини слабого здоров'я та якихось інших комплікацій. Від нього я також довідався, що моя сотня відійшла несподівано і я лишаюся тут на якийсь час, доки не дістану іншого доручення. В цей час східній фронт був недалеко і села були загрожені скорим і непомітним проривом. Побув я трохи при охороні шпиталя чи санітарного пункту УПА, що містився в кількох хатах біля лісового масиву, на схід від Бокова. Там я дістав доручення вертатися на свій терен, де відбулася нарада проводу ОУН і на ній рішено, що нас, наймолодших, около 12 юнаків та двох старших, від'їде до Львова та зголоситься до війська, до нашої Дивізії. Після вишколу ми, в залежності від ситуації, мали перейти до УПА.

* * *

Закінчуючи цей короткий спомин про юнацтво ОУН, варто підчеркнути, що це була наймолодша вітка організації, але дуже ідейна та повна посвяти і патріотизму. Багато справ, де розумова аналіза ситуацій запречувала певні акції як небезпеку для життя, юнацтво ОУН беззастережно такі завдання виконувало.

Вже будучи студентом на мюнхенській Високій школі (УВЕШ) я аналізував моменти, в яких грозила нам багатьом смерть. Але, в той час ідейна наснага не давала нам сумніву, що організація робить щось, що її ідейний член міг квестіонувати. Тому ніколи мені в той час не доводилося стрічатися з моментами критики чи несубординації. Ми, добровільно, з охотою принимали навіть фізичні карі від своїх провідників за недбале чи несумілінно виконане завдання.

Вже пізніше, навіть після моого одруження з Евгенією Р. і тaborі Вайсенбург, я все ще завдання організації ставив на перше місце після своїх приватних інтересів. Так теж робила більшість юнацтва ОУН і багато з них згинули вже після війни, як куріери зв'язку в Україну, для чого охоче зголошувалися.

Цей коротенький спомин присвячує всім друзям юнацтва ОУН, що впали в боротьбі проти окупантів в час останньої світової завірюхи.

ЩО ТАКЕ НАЦІОНАЛІЗМ?*

З хвилиною, коли в історії людства стали творитися суспільства — байдуже, на якому ступні розвитку цивілізації, тобто чи суспільства родові, племінні чи народні — зразу ж постало питання нормування відносин між людьми, іншими словами питання сформування суспільного життя, побудови суспільного устрою. Це було конечністю життя, в першу чергу для оборони суспільства перед зовнішніми ворогами, дальнє для оборони перед власними злочинцями, нарешті для забезпечення фізично слабких старців, для охорони жінок і нарешті для виховання дітей і молоді.

Впродовж історії людства намагання створити суспільний лад виявилися у численних формах, які у свій лад виконували свої функції, з одним однак великим питанням і застереженням: чи відповідали вони потребам суспільства в цілому, чи тільки потребам деяких його частин, деяких суспільних верств, або — як кажеться в модерній час — деяких кляс. Кожному ясно, що суспільство побудоване на невільничій праці не могло вдоволити саме цієї верстви невільників і то так само в давнину, як і відносно недавно ще у формі панцирного ладу, або в цілком модерній комунно-большевицькій формі колгоспного ладу. Вже у своєму заранні історія знає теократичну форму суспільства старинного Єгипту, де всю владу тримала у своїх руках кляса освічених жреців із фараоном — їхнім ставленником — як головою держави; демократію Атен, мілітаризм Спарти, деспотію Персії, плютократію Риму і його пізніший цезаризм, абсолютизм старинного Китаю, військову диктатуру Джінгіс-хана, феодалізм початків Європи і її середніх віків, освічений абсолютизм Людвіка XIV у Франції, якобінізм революційної Франції, монархічний доспотизм Росії, диктатуру об'єднаної Бісмарком Німеччини, нарешті початки конституціоналізму у всіх його формах, включно з сьогоднішньою Англією, диктатуру пролетаріату (в дійсності диктатуру партії над пролетаріатом) в ССР і лібералізм Америки в наш час.

Всі ці форми суспільного ладу перейшли довгі, важкі, часто жовстокі і криваві процеси свого поставання і свого падіння і їх історія — це великий документальний свідок намагань людства знайти таку форму суспільного ладу, яка найкраще відповідала б потребам і бажанням так людини, як її родини і її цілого народу.

* Друкується вперше.

Всі ці процеси, всі створені ними суспільні устрої починалися саме із цього елементарного бажання, але історія показала, що більшість з них виявила себе не тільки недостатньою, але навіть ворожою саме цим інтересам суспільства, які вони намірялися задоволити і оборонити. На сьогодні у нас досить історичного досвіду, щоб знати куди завів людство соціал-комунізм у своїй спершу прихованій, опісля виявлений диктатурі над людиною, знаємо куди зайшов нацизм із своєю ненавистю до всіх не-німецьких народів і рас, знаємо що й італійський фашизм не склав іспиту історії, знаємо, як спотворено демократію, яку у вільному світі зведено до ступня боротьби окремих суспільних груп і верств за свої власні користі, а в ССР до пародії і насміху над волею і гідністю людини, знаємо, що навіть лібералізм виявив себе руйнуючим чинником суспільного ладу, справедливості і порядку.

Впродовж своєї історії український нарід теж проходив великі лекції творення свого власного суспільного ладу. Від описаної Іваном Франком у його творі "Захар Беркут" форми громадського життя із радою старших на чолі, почерез монархічність княжої і королівської України, з її лицарським, міщанським і хліборобським станами суспільства, почерез козацьку військову демократію і пізніше здезорієнтовану Гетьманщину вже під ударами російського імперіалізму, до наших часів розподілу українських земель між п'ятьма окупаціями (польською, чеською, румунською, мадярською і російською) і нарешті під повною окупацією Росії від 1945 року — важкий був шлях українського народу і цілком не дивно, що він не мав змоги виявити себе повністю у своїх власних бажаннях та потребах серед безнастаних воєн минулих сторіч і нарешті визвольної боротьби всього народу в нашому сторіччі.

Але український нарід перетривав найважчі удари історії, як ось монгольське лихоліття та російську окупацію, і серед нього здавна вже стало народжуватися зрозуміння, що тільки він сам, своїми власними силами може і мусить вивоювати собі місце на землі, вибороти собі свою волю — і разом з цим створити найкращий для себе свій власний суспільний лад.

Любов до свого народу стала виявлятися в українській літературі вже з часу великого літописця Нестора, і з різним насиленням, у різних формах перетривала до модерних часів. Тут наступила справжня революція в українському думанні. У кріпацькій хаті виріс модерний геній України, Тарас Шевченко, найбільший поет слов'янського світу і безсумнівний пророк українського народу. Генієм свого духа він створив у своїй поезії і прозі візію нової України, якій Іван Франко дав завдання "засісти в народів вольних вольнім колі" і якій — в найважчий час нашої історії — Леся Українка наказала "проти надії надіятися" а сам Шевченко вказав одинокий шлях "кайдани порвіте і вражою, злою кров'ю волю окропіте".

В суспільно-політичній площині збуджений Шевченком нарід пройшов фазу так званого народництва, тобто любові до зовнішніх виявів української культури у формі української пісні, звичаїв і національних строф, з неї логічно став творитися український патріотизм, який саме у своїх свідомих початках вже мусівстати до боротьби за волю України із збро-

єю в руках у Визвольних Змаганнях 1917-1921 років і нарешті, на основі великих наук причин і наслідків цієї поразки став виростати новий український суспільно-політичний рух під назвою українського націоналізму.

Український націоналізм виріс із духових первнів українського народу, в яких лицарськість, чесність, відвага і героїзм гралі основну формуючу роль в зростанні української нації. Він виріс на традиціях українського минулого і великих лекціях наших невдач і наших перемог і саме він, український націоналізм, об'єднав у собі квінтесенцію всього українського існування, із самих світанків нашої історії — до найновіших днів.

Як кожен новий суспільно-політичний рух, український націоналізм мав важкі початки. В час Визвольних Змагань тільки мала горстка українців, на чолі з Дмитром Донцовым і Миколою Міхновським справді розуміла суть і потребу українського націоналізму, але тодішня українська інтелігенція вірила не у свій нарід і його справжні сили, а в чужі українству ідеї світового соціалізму та лібералізму, які так гаряче проповідували в Україні Михайло Драгоманів і його послідовники з Михайлом Грушевським та Володимиrom Винниченком на чолі, та нарешті зрадники українського народу — українські комуністи із М. Скрипником, Ю. Коцюбинським та В. Затонським на чолі, які у російській службі із Леніном уплянували знищенння української самостійної державності та відання України у російську неволю в формі "союзної республіки". На окрему увагу заслуговує короткий епізод гетьманату Павла Скоропадського, який мав великі шанси обороняти Україну і її самостійність, але тодішні українські соціалісти виступили проти нього, як українського "буржуя і монархіста", в чому їх підтримали українські комуністи сперте на Росію, і у висліді гетьман зробив помилку, федеруючи Україну з неіснуючою вже тоді російською монархією для спільногого поборювання комунізму. Повстання проти цього кроку гетьмана, під проводом Симона Петлюри і Євгена Коновальця закінчило цей період української державності у формі гетьманату і гетьман виїхав закордон.

З хуртовини першої світової війни український нарід вийшов переможений, але не зламаний. Саме ця велика національна невдача викликала колосальну реакцію серед політичного активу українського народу. Це був ґрунт, на якому став виростати виразно і спрямовано націоналістичний рух так в теорії, як і на практиці. Великим теоретиком українського націоналізму став д-р Дмитро Донцов, наддніпрянський, а практично український націоналізм став організовувати себе спершу у формі Української Військової Організації, заснованої в 1921 році під проводом полковника Євгена Коновальця і пізніше у формі Організації Українських Націоналістів, заснованої в 1929 році під його ж проводом.

Писання д-ра Дмитра Донцова та інших українських націоналістів, зокрема Степана Бандери і Ярослава Стецька і широка політична дискусія внутрі націоналістичного руху впродовж кількох десятків років витворила повний, суцільний образ і зміст українського націоналізму, який став на сьогодні глибоко продуманою і старанно опрацьованою суспільно-полі-

тичною ідеологією українського народу, із своєю програмою, структурою та ясно наміченими цілями.

Очевидно, не ввесь український нарід бере участь у націоналістичному русі і навіть є групи, що його поборюють, зокрема групи з ідеологією чужого Україні інтернаціоналу, але це зрозуміле і допустиме, тому, що український націоналізм не претендує на ексклюзивність української політичної думки, навпаки, український націоналізм підтримує українську суспільно-політичну дискусію і різноманітність, стараючись своїми аргументами і своїм прикладом притягнути до себе широкі верстви українського народу. Більше того, український націоналізм підтримує ці політичні і суспільні групи та організації, які стоять на державно-самостійницьких позиціях і працюють в інтересі української національної та державної рациї. Ціллю українського націоналізму є виконати завітну мрію українського народу відновленням української вільної державності у формі Української Самостійної Соборної Держави на українських національних та історичних землях і втримати її силою та потужною в цій частині світу і на цьому гео-політичному просторі, що становить дану нам Богом і долею територію України, землі наших предків і батьківщини наших дітей.

Із величного літературного матеріалу про український націоналізм можна вибрати декілька основних думок і стверджень, що собою становлять суть і зміст націоналістичного руху, а саме:

— націоналізм, це найвищий ступінь національної свідомості української людини, базований на принадлежності до української нації за з'язками крові, зв'язками землі, і зв'язками духа на базі української національної традиції та в почутті історичної місії української нації.

— націоналізм у духовій ділянці це беззастережна віра у Бога і Україну, віра у свій нарід і його Богом дане історичне призначення на цій землі, глибока віра у його безперечне і абсолютноє право до прабатьківської землі, віра у тривку, історичну тягливість українського народу з його найдавнішого минулого до його далекого, світлого майбутнього почерез дію, працю і боротьбу сучасного покоління українців.

— націоналізм у матеріяльній ділянці це сума засобів і шляхів попішити матеріяльний стан української людини і українського народу в цілому, забезпека його дітей і його старців засобами матеріяльного життя, справедливий підхід до праці і права особистої власності її плодів та гарантія свободного і активного матеріяльного розвитку кожної української людини шляхом чесної праці і відповідальності за неї.

— націоналізм в історичному розумінні, це свідомість і пошана історичного минулого українського народу, боротьби і жертв минулих поколінь, свідомість історичної місії нашої нації в минулому, теперішньому і майбутньому, свідомість історичної ролі і відповідальності людини і народу і свідомість історичних завдань та свідомість скласти за них жертву праці, крові і життя, зокрема в обороні самостійності, державності і прав української нації.

— націоналізм в моральному розумінні це гордість принадлежності до

українського народу, почуття національної чести, безумовної національної солідарності і національної відповідальності: один за всіх, всі за одного, це старання про чистоту особистого і національного життя та поведінки.

— націоналізм в етичному розумінні, це почуття лицарськості у поведінці і задумах, оборона слабих і немічних, пошана жінки і піклування дитиною, відвага в житті і в бою і лицарськість супроти переможених.

— націоналізм в суспільному розумінні це толерантність супроти другого українця, допомога сусідові, підтримка добрих суспільних починів, поборювання злочину і несправедливості, жертвенність і допомога потребуючим, активність у праці суспільних груп та організацій.

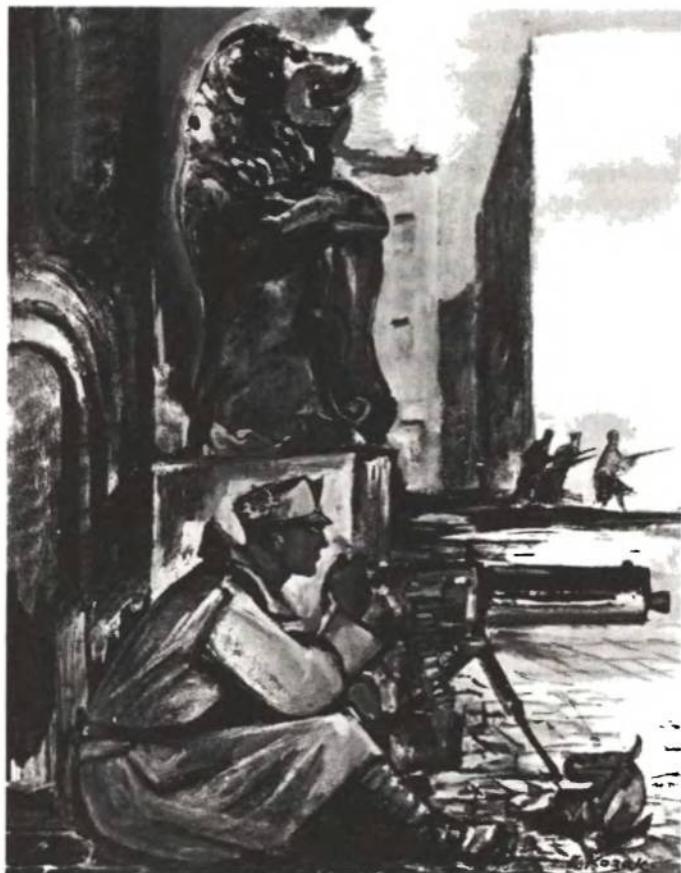
— націоналізм в політичному розумінні це самовіддана праця для піднесення сили і значення нації, для посилення державності шляхом боєвої готовості, для підтримки всього, що діє в користь України і українського народу, для створення і втримання політичної сили, що стоїть на сторожі української національної і державної рації в ім'я засади: Україна понад все і з нею — українська нація.

— націоналізм в ідеологічному розумінні це організований духовий, національний, політичний, суспільний і матеріальний потенціял української нації з метою створення і втримання її незалежної, самостійної державності на базі християнської моралі і етики для повного розвитку її культурних і цивілізаційних надбань та створення внутрішнього суспільного ладу на базі суспільної справедливості і матеріального розвитку одиниці і всього народу під гаслом: нація понад усе — з повним однак визнанням чести, моралі і свободи людини, як складової частини нації.

Націоналізм як ідеологічний та суспільно-політичний рух різиться від інших модерних ідеологій, як соціалізм, комунізм, большевізм чи лібералізм саме в основному цим, що націоналізм є органічним, природним твором, закоріненим глибоко в душі і серці людини у всіх основних питаннях потреб людського духа і тіла, тоді коли соціалізм, комунізм у всіх його формах, як большевізм Леніна-Сталіна чи маоїзм Мао-тсе-тунга і нарешті лібералізм вільного заходу — це теорії надумані і видумані, створені теоретиками під впливом обставин даної хвилини в історії людства, відірвані від поняття нації і присвячені потребам робітничої клясі (соціалізм і комунізм), або абсурдальним поняттям абсолютної свободи одиниці, протилежним до потреб всього суспільства (лібералізм), що доводить до таких катастроф, як занепад виміру справедливости з повним узглядненням імовірних "прав" злочинця і з повною негацією прав його жертв, занепаду патріотизму та цілковитого збайдужіння одиниці до справ і потреб свого суспільства і народу, при наявності нестриманої корупції комунального та державного адміністраційного апарату знизу до самих верхів бюрократії. Крім цього соціалізм, а вже зокрема комунізм кваліфікуються як ідеології тоталітарного типу, до яких теж належали свого часу нацизм і фашизм, тобто ідеології, які намагаються накинути свої програми всім ділянкам суспільного і політичного життя, не зали-

шаючи місця на свободну політичну дискусію, на свободу слова та інші суспільні свободи навіть у ділянці мистецтва і літератури.

Націоналізм живе із нацією і її потребами і націоналізм визнає, що саме свободний вияв індивідуальної та групової ініціативи створює найкращий ґрунт для розвитку нації і всього суспільства: конкуренція, змагання є передумовою поступу і розвитку. Націоналізм визнає, що нація, а не суспільна кляса є елементарною цеголкою організації людства і що передумовою наладнання відносин у світі є незалежність кожного народу в межах його державності на його національній території з одним важливим застереженням: продумана колонізаційна та екстермінаційна політика світових імперій поробила тут і там великих шкоди національним організмам поодиноких народів і ці шкоди мусить бути справлені.

Едвіард Козак: "А ми тую червону калину підіймемо"

СПІЛКА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ (СУМ) НА ШЛЯХУ ДО ДВОТИСЯЧНОГО РОКУ

I.

Спілка Української Молоді в Канаді (а далі — з ЗСА та інших державах Заходу) — тепер найрозвиненіша молодечча українська організація, з найбільшою кількістю активної молоді з українським самостійницьким світоглядом. Ніяк не применшуочи значення і ролі інших молодечих організацій, підкреслюю: якраз СУМ найвиразніше та найбільш безкомпромісно — вже зперших днів свого існування — з'ясував своє конструктивне ставлення до України, до її державницької справи та до збройно-політичної боротьби за цю справу.

Це заслуга передусім засновників СУМ в Європі 1946 року — політичних емігрантів з усіх земель України. Один з них, пок. проф. Іван Вовчук (кол. політв'язень советоросійських концтаборів) пояснив тоді свій погляд на потребу створення такої молодечої організації в дуже непригожих умовах еміграції. Він сказав:

"Мені так виглядає, що ми, організуючи СУМ поза межами України в західній Європі, з невидних ниточок в'яжемо велетенську рибальську сіть і пробуємо закинути її далеко в море майбутності української еміграції ... щоб тією то сіттю вловити стільки нового українського нарибуку, скільки лише буде можливо... і то нарибуку, якого ще немає, а який буде в наших сім'ях-родинах вже через десять років від сьогодні... Чуже суспільно-державне море назавжди проковтнуло сотні тисяч українських молодих людей і тільки дехто з них затримувався при українському рідному березі чи кораблі... тепер ми пробуємо запобігти цьому".

Тоді, на початку 1946 року, не легко було побачити світло в далині. Українська стотисячна хвиля емігрантів животіла в окупаційних зонах Німеччини й Австрії, де зокрема політичним емігрантам загрожувала насильна депортація у сталінський архіпелаг ГУЛАГ. А й тоді І. Вовчук міркував:

"Якщо Микола Павлушкив у роки советоросійського гоніння українців на рідній землі мав відвагу творити молодеччу організацію на принципах Актів 22 січня 1918-19 років... Оскільки він за справу самостійницької української молоді зазнав ув'язнення, тортуру і смерті, то ми тим більше — в умовах не такого страшного переслідування — повинні мати відвагу і витримку організувати українських нащадків у самостійницькій

організації та виховувати їх на українських патріотів незалежно від їхнього державного громадянства!"

II.

Варто нагадати, що СУМ і Спілка Визволення України (СВУ) наприкінці 1920-их років в Україні були на ділі дві єдині політичні ватри самостійної України. Про зберігання української культури перед дедалі зростаючою русифікацією (в одязі псевдоінтернаціоналізму) тоді клопоталося ше багато українців та українок: учених, письменників, педагогів, музик, людей всіляких професій, а навіть адміністраторів. Але про українську політичну думку — щоб вона не всохла під чобітами солдатів Червоної Армії — чомусь ніхто не думав. Переважав пристосуванський рух, що виник під враженням московської перемоги, і власних ілюзій щодо т.зв. нової ери в українсько-російських стосунках.

Тому група діячів під проводом Сергія Єфремова оформилися з метою плекати й розвивати українську національно-політичну думку. Якщо вже не для її перемоги в умовах советоросійської окупації то принаймні для того, щоб майбутні покоління українців могли без сорому грінати в вічі чужим історикам та державним діячам і сказати: — А все таки український керівний прошарок не ввесь підкорився Москві, а навпаки, не дозволив окупантівіді вдалі привласнити собі Україну шляхом задавлення своєї агресії.

В тій концепції політичного опору в Україні Спілка Української Молоді мала завдання розширити людську базу для ідеї української самостійності соборної державності шляхом перевіховання певної кількості на спадщині української держави 1917-1921 років.

Навіть хоча б ці дві політичні українські організації — СВУ і СУМ — мали характер радше дискусійних політичних клубів, а не якихось збройно-політичних організацій, то все ж таки на тлі примусового і добровільного пристосування кінця 1920-их років це була сильна ознака українського національного опору Москві. Без такого вияву українського опору московські можновладці могли ще голосніше — і обґрутовано! — твердити, начебто наш народ "добровільно" приєднався до російського в єдиній російській великороджаві. Саме існування СВУ і СУМ заперечувало таку пропаганду.

Москва не злегковажила того опору. Як колись царська російська влада жорстоко карала навіть дискусійні гуртки російської студентської молоді, так і червона російська влада люто вдарила по обох українських організаціях вже на початковому етапі їхнього існування.

Нині членство СУМ у вільному світі може змінитися думкою про те, що їхні попередники в Україні — справжні члени СВУ і СУМ — не підкорилися Москві, не відступили від своїх самостійницьких ідеалів, не зрадили своїх друзів і ще раз засвідчили правдивість слів: "... Лише того ідеї переможуть, хто з ними вийде на ешафт і смерті в вічі скаже..."

Ці дві ватри української самостійницької думки — СВУ і СУМ —

протягом десятків років сяяли, як благородний приклад для бойовиків ОУН і згодом вояків УПА. У своїй юності й молодості всі вони гартувалися на українських патріотів саме вогнем тих двох ватер, що своїм теплом зогрівали іхні душі в суворі дні й ночі боротьби проти окупантів України, чи згодом по тюрмах і концтаборах. Вони — бойовики ОУН і вояки УПА — усвідомляли: якщо ті беззбройні інтелігенти й науковці із СВУ, якщо ті молоді беззбройні учні і студенти із СУМ-у в Росією окупованій Україні мали відвагу кинути виклик Москві і згодом не заламалися, то бойовики і вояки збройної України повинні мати ще більшу витримку в боротьбі до кінця — ворожого чи свого.

Ось так нарощувалася національно-державницька спадщина, яку вони всі — члени СВУ, СУМ, УВО-УПА — передали і нам усім, а не тільки сумівцям і сумівкам у Канаді. Не забудьмо тієї цінної спадщини, охороняймо її та доповняймо її, бо нею ми збагачуємо нашу власну особистість перед чужомовним світом. А він шанує тільки організовану силу і вміння постояти за свою справу і за себе. Той світ погорджує всіма, хто гне шию і хто заперечує свою національну особистість в ім'я тимчасових матеріальних користей, почестей і вигід. Та й обороняймо цю спадщину, бо ворог не спить — він всіляко силкується вирвати її вам, або знецінити її у ваших очах, сумівці, та в очах всієї української громадськості у світі.

III.

Це не вперше і не востаннє ворог проводить таку кампанію дезінформації проти СВУ і СУМ-у. Коли лінчовий суд у советоросійській колонії під назвою Українська ССР 1930 року засуджував патріотів СВУ і СУМ, тоді для пропагандивних цілей членам тих організацій приписувано терористську діяльність, посідання зброї та утримування зв'язків із закордонними центрами. Чому?

Бо советоросійському окупантству тоді треба було виправдати перед народом жорстокі присуди на борців за право на політичне самовизначення. Оскільки — як пише Наталя Павлушкива, сестра Миколи — *світогляд членів СВУ і СУМ та їхні політичні ідеї відповідали аспіраціям більшості тогочасного українського суспільства*, то Москва запобіжним ударом плянувала в корені знищити українське самостійництво — масовими арештами і репресіями. Тому тоді речники московської влади визнавали, що СВУ і СУМ на ділі існували, а щоб збільшити їхню "провину", що діяльність доповнили обвинуваченнями в терористських діях, що їх ані СВУ, ані СУМ не проводили. Все ж таки в існуванні СВУ і СУМ ніхто не сумінівався, ані в Советському Союзі, ані у вільному світі.

Тепер, коли Україну вже сильно прикручено до імперіального воза Москви, коли український народ знекровився внаслідок штучного голоду 1933 року та внаслідок мільйонових втрат під час другої світової війни, московські дезінформатори пробують "доказати", начебто ані СВУ, ані СУМ на ділі не було, що це, мовляв, "вигадка" сталінських опричників. Що

внаслідок тієї "вигадки" багато невинних українців зазнали, а не якийсь доказ українського опору Москві — кажуть советоросійські та советоукраїнські дезінформатори. Їм залежить на тому, щоб доказати, начебто українське населення завжди було мирне, покірне і беззастережно схвалювало т.зв. радянську систему і владу.

Адже якщо такі організації, як СВУ і СУМ, існували і діяли в Україні наприкінці 1920-их років, тоді російське володіння в Україні далі залишається тільки окупацією внаслідок збройної агресії. Тепер агресія вважається злочином проти людства, тому Москва всіляко силкується скинути з себе тавро агресора і представляє Україну, як добровільного молодшого партнера Росії. А тому сьогодні незручно далі визнавати СВУ і СУМ за справжні ознаки українського національного опору — їх треба знищити, проголосивши їх неіснуючими. Точнісінько так російський царат проголошував офіційно, що ні українського народу, ні української мови нема, бо... її не може бути в російській імперії.

Нагадаю, що подібний підступний трюк застосовували советоросійські пропагандисти супроти української державності вже у тридцятих роках. Україна була вже розторощена голодом, розстрілами і засланнями, режимний письменник Алексей Толстой в одній із своїх повістей оформив кремлівську тезу. Він писав, що у 1919 році ніякої української держави не було... ніяких петлюрівців чи інших збройно-політичних формаций не було, бо все це "лише туман над Україною", який розвіяли баґнети російських солдатів.

Отже, зруйнувавши українську демократичну державу, вигубивши мільйони українців, Москва вважала доцільним ліквідувати і саму ідею української самостійної держави, щоб вона не залишилася в пам'яті тих, які пережили лихоліття. І сьогодні чуємо твердження цих дезінформаторів, що, мовляв, УНРеспубліка була тільки фантомом, вигадкою, туманом, а всі емігрантські відзначування роковин 22 січня — це, мовляв, відзначування фантому...

IV

На щастя, не тільки у вільному світі, але й також в Україні є молоді люди, які добре розуміють ці підступні викрутаси московської пропаганди. З усіх вільnodумних поетів сучасної України найглибше зrozумів цю підступну гру і трагедію українців репресований поет Микола Холодний. Вкладши свої слова у своєрідний монолог Івана Франка, Микола Холодний накреслив дійність українського народу, що на Сибірі садить дерева, видубуває мінерали на Далекій Півночі, а тим часом в Україні ворог висушує-випалює навіть траву української політичної думки:

*В бағно звірми притоптана калина...
Російська мова в душу нам плює.
Та ще не вмерла мертвa Україна!
Народ в народі знову постає!*

*Народу шлях показують суди
(Недарма ж звуться ті суди — народні!)
І садить він по Півночах сади,
І добува метали благородні.*

*I вчать його майори філософії,
I підривають йому береги.
А навкруги все вже пересохло.
Але не все ще всохло навкруги!*

*Нас і виховують, нас і приховують.
Не вислуховують — так підслуховують.
Серед зими, народе, й серед літа
Стойти в снігах надій твоїх Говерля.*

*Але ти вже розлився на півсвіта
І рабська твоя падає орбіта.
І ще не вмерла.*

Ось поетична картина становища української нації, картина, достойна Франкового слова, в уста якого Микола Холодний уклав свої слова. Це він про нас і за всіх нас сказав!... Бо також ми, українські політичні емігранти й утікачі та наші нащадки, розлилися буквально на півсвіта! Ми вирвалися з рабської* орбіти, на яку нашу націю запустила чужоземна окупантська ракета понад 60 років тому. І сини й дочки нашого народу в Україні також помалу визволяються з тієї рабської орбіти і починають думати політично, а не тільки по-культурницьки. Вони нав'язують свої думки до традицій СВУ і СУМ, а через них — також до української державності 1917-1921 років.

Існування і діяльність СУМ у вільному світі причинається до того психологічного процесу визволення і зірвання рабської орбіти.

V

Так, але за цих 35 років праці СУМ у Канаді й інших країнах Заходу його членам довелося пережити багато прикростей і від чужих, і від своїх саме за нашу вірність цій ідеї! — зідхнете ви, старші сумівці і сумівки члени й делегати.

Так, це правда!... Тридцять п'ять років тому засновників і перших членів СУМ у Канаді дехто пробував і "виховувати" і "приховувати"... Інші "не вислуховували" сумівці, але "підслуховували" їх... Декотрі *старші* організації неприхильно ставилися до СУМ-у, мовляв, навіщо ще однієї організації?... Бували випадки, що в деяких містах такі організації позбавляли той чи інший осередок СУМ-у приміщення у світському чи прицерковному будинку... *A тоді СУМ не мав своїх домівок!*... Не бракувало і шептаної пропаганди, мовляв, СУМ — це "неканадська" організація, бо вона ідейно пов'язана з європейським українським рухом... Були також службовці деяких канадських урядових установ, які серйозно трактували

наклепи на СУМ і неприхильно ставилися до цієї молодечої організації.

Так, все це правда! "Було добра того чимало... й минулося", як це про інші українські суперечки й свари писав Т. Шевченко... І в Канаді багато дечого минулося та змінилося, навіть у канадській внутрішній політиці. Спершу уряд відкинув слово "асимілація" і замінив його словом "інтерграція" — себто включення імігрантів, як окремих цінних одиниць у канадську суспільно-економічну систему і правління. Опісля розвинено концепцію "мультикультуралізму", в якій кожна живуча й активна мовно-культурна група має право зберігати свої традиційні цінності, а не визбурватися їх в ім'я самої назви "канадці".

Такі молодечі організації, як СУМ, Пласт, ОДУМ, СУМК, МУН і УКЮ — вже самим існуванням у Канаді — зміцнили голос канадсько-української громадськості у відношенні до загальноканадського суспільства і канадських урядів — федерального і провінційних. Завдяки принциповим позиціям і активності СУМ-у українська група в Канаді висувалася на чоло інших меншостей, як шанують нашу молодь за її лояльність супроти конституції цієї держави і її вірність справі українського народу.

Та й у загальноукраїнському середовищі позиція СУМ зміцнилася. Щоправда, сьогодні також не бракує "майорів" чи навіть "генералів", які пробують учити нас "всесоюзної філософії" — себто мудrosti себе-заперечення, то все ж таки СУМ нині є загальновизнана організація. Нею гордяться всі українці; її послугами користуються світські й церковні установи. Сумівці та сумівки є в перших лавах демонстрацій на оборону українських політ'язнів... у походах з нагоди всіляких національних роковин. Сумівські вокальні, інструментальні й танцювальні ансамблі збагачують програми українських політичних і релігійних зібрань і навіть загальноканадських заходів. Будинки, домівки й табори СУМ належать до найкращих у всьому українському світі.

При тому, найважливіше: СУМ не перетворився в ужиткову, себезадовільну організацію для розваги; Спілка Української Молоді зберегла своє духовно-політичне обличчя, як виховник оборонців права України на свою суверенну демократичну державність! Тож навіть згадка про початкові труднощі, сумівці та сумівки, повинна заохотити вас усіх до нових зусиль у поході до тієї самої Мети.

VI

Адже прямуємо до двотисячного року. Все наше суспільство помалу переформовується. В чинність уже вступає, або повинно вступати, молодше покоління. Які ж засновки покладемо в його діяльність на наступних уже нецілих двадцять років?

Моя думка:

1. Сумівська молодь повинна зберегти цілість і розвинути форми своєї організаційної структури в Канаді та в інших державах Заходу. Гасло "Насамперед самостійницька організація!" сьогодні важливіше, як

буль-коли досі. Без організованих форм кадри молоді розплинуться у чужому морю. Не забудьмо, що організаційна слабкість була однією із двох головних причин занепаду Української Народної Республіки 1917-1921!

2. Головна мета виховної роботи СУМ — незмінна, а саме: допомогти своїм членам вирости на повноцінних громадян держави свого перебування, але з невід'ємним почуттям обов'язку супроти українського народу в Україні.

Треба вирошувати канадців українського роду з подвійним громадянством. Канада й Америка визнають подвійне громадянство юридичного характеру. Багато канадців та американців жидівського роду присвятили себе справі оборони інтересів і цілості Ізраїля, живуть і діють, як громадяни двох країн... В українському випадку — це ще простіше, бо йдеться тільки про вільність концепції Самостійної Соборної Української Держави на ґрунті законних актів: 22-го січня 1918-1919 років, Акту про створення Карпатської України 1939 року та Акту 30 червня 1941 року — себто головних виявів волі українського народу, волі, зміцненої десятирічною боротьбою УПА.

3. Спілка Української Молоді з перших днів свого існування визнавала цей принцип і причинилися до зміцнення того самостійницького відчуття у широких колах української громадькості на цьому континенті. Нагадаю, що 1967 року (отже, майже десять років після створення СУМ у Канаді) речник української православної громадькості ред. Іван Сирник — на Першому Світовому Конгресі Вільних Українців у Нью-Йорку — склав спеціальне "вірую" для нащадків українських поселенців. Ось головні слова того "вірую":

"...Я — українець і своєї української духовності за ніяку ціну не зreчуся ... Як громадянинові українського роду, доля моїх предків лежить мені близко а серці... я робитиму все, що в моїх силах, з позиції державного громадянства, щоб допомогти українському народові визволитися і відновити свою суверенну державу!"

У цих словах уродження Канади і великого українського патріота і діяча Української Православної Церкви дзвінить принцип, що його визнавала і на практиці здійснювала Спілка Української Молоді за всі 35 років свого існування на цьому континенті.

4. Тому, на мою думку, першочерговим завданням виховної програми СУМ буде: *рішуче поборювати серед своїх членів (і всього нашого суспільства) почуття неповноцінності... почуття, яке багато декому велить нехтувати своїм українським духовно-природним громадянством* ... Вірність конституції даної держави (Канади чи ЗСА) не заперечує української культурно-політичної спадщини... А наша вільність концепції суверенної української держави ніяк не применшує нашого юридичного громадянства. Навпаки — поглиблює його зміст і збагачує його ідеями широкого народовладдя під гаслом: *Воля народам — воля Україні!*

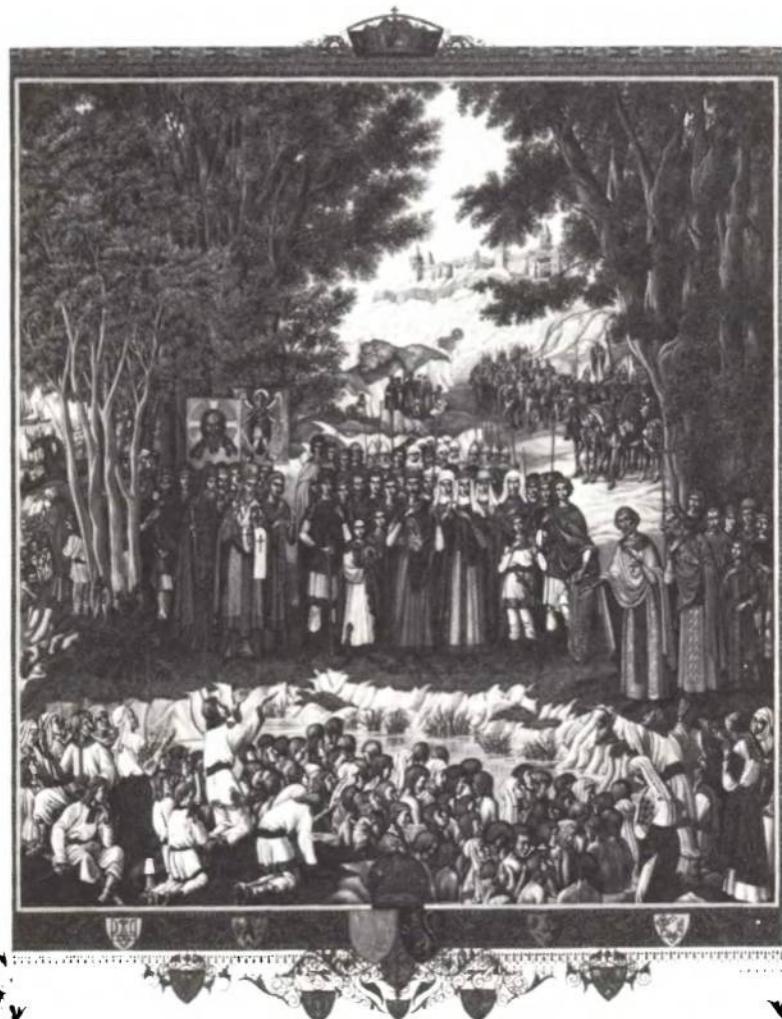
Скорочений текст доповіді, виголошеної 12 березня 1983 року в Торонті, на ХХ-ому Крайовому З'їзді Спілки Української Молоді (СУМ) в Канаді. — Ред.

Культурники

мгр. Володимир Мікула

ХРЕЩЕННЯ РУСИ-УКРАЇНИ І РОЗВИТОК ХРИСТИЯНСТВА В КІЇВСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

(Продовження з ч. 3/190)

Св. Апостол Андрій благословить київські гори.

прихильно до слов'янського обряду й мови у церкві і поборювала його там де мала змогу, напр. у Чехії, Моравії, Словаччині, Польщі, Угорщині, Словенії та Хорватії. І хоч деякі римські папи прихильно поставилися до слов'янського обряду, то місцева єпархія і німецькі власті насильно викорінювали обряд запроваджений Св. Кирилом і Методієм та їх учнями і переводили суцільну латинізацію.

Однаке і Візантія, дозволяючи на слов'янський обряд, мала в тому та-кох і політичні цілі. Таким способом вона хотіла не тільки примирити, але й підчинити собі слов'янські, "варварські" в її розумінні народи. Вона старалася відтягти як могла довше створення автономних чи незалежних від неї національних церков слов'янських народів, нерадо назначала єпископів для тих народів, не говорячи вже про митрополитів. Через намагання охрещеної у 860 році Болгарії втримати свою незалежність від Візантії і створити свою власну незалежну церкву доходило до воєн між Болгарією і Візантією. Під час розквіту потуги Болгарської держави за царя Симеона на початку Х-го сторіччя Болгарія навіть дістала свій патріархат, але пізніше за ці свої намагання Болгарія була жорстоко покарана цісарем Василієм II Болгароборцем, і була майже зовсім підкорена Візантією.

Володимир добре усвідомлював собі задні пляни Візантії, але вони не були для Руси такі небезпечні як для Болгарії, тому що велика віддала між Царгородом і Києвом, Чорне море та небезпечні степи ізоплювали їх у великій мірі. З другого боку Володимир, знаючи свою силу, хотів виманеврувати якнайбільш вигідне визнання Візантією політичної самостійності Києва і його церковної автономії. Він вичікував відповідної нагоди і вона трапилася в 987 році, коли візантійські імператори Василій та Константин знайшлися у смертельній небезпеці, бо проти них збунтувався в Малій Азії начальний полководець Варда Склір в союзі з арабами, а з другого боку на пограниччі з Болгарією начальник війська Варда Фока. Володимир послухав прохання візантійських цісарів і післав війська, які помогли розбити бунтівників. Як ціну за цю услугу Володимир можливо поставив вимогу, щоб імператори видали за нього свою сестру Анну, тим

самим визнали його за рівного собі. Хоч візантійські цісарі ніколи такого не робили, бо вважали себе цісарями всього християнського світу, а іх по-передник Іван Цимісхій навіть за німецького цісаря видав тільки свою дальшу своячку Теофано, яка не була впovні цісарського роду, то можна припустити, що в тяжкому положенні вони погодилися на Володимирову вимогу під умовою, що він охреститься. Правда, коли небезпека проминула, вони "забули" за свою обіцянку та й сама Анна не хотіла покидати Царгороду і йти в чужий світ заміж за якогось "варварського" князя. Тоді Володимир рушив походом на Крим, як пише літопис, в 988 році, і по довшій облозі при допомозі місцевого чоловіка Анастаса, здобув місто Корсунь (Херсонес), пригадав цісарям іхні договірні умови, та загрозив, що як не віддадуть Анну за нього, він і Царгород візьме. Царі налякались та умовили Анну жертвувати собою і рятувати імперію. "Як у полон іду", сказала Анна, "ліпше мені тут умерти". Всетаки сіла вона на корабель, попрощавшись з рідними, та поїхала враз з високими грецькими сановниками і священиками (між якими був може і перший митрополит Руси, Михаїл), з плачем до Корсуня. І вийшли корсуняни з поклоном і вітали її та посадили в палаті. Літопис описує, що дивним збігом обставин захворів тоді Володимир на очі й не бачив нічого. Він послухав поради царівни Анни, що коли охреститься, виздоровіє. "Якщо правда це буде, то направду великий Бог християнський", сказав Володимир і повелів хрестити себе. Єпископ корсунський з священиками, оголосивши, хрестив Володимира. І як тільки положив руку на нього, прозрів Володимир. "Тепер я побачив правдивого Бога" сказав Володимир. Побачивши це чудо дружина його і багато людей хрестилося. Хрестився він у церкві св. Якова*, що стояла посередині міста біля торгової площа, і приняв християнське ім'я Василія. "Палата Володимира стоїть скраю тієї церкви, а палата Анни за вівтарем тієї церкви", додає літописець. Деякі дослідники, в тому Грушевський і

Княгиня Ольга на дворі візантійського цісаря Константина.

Чубатий, думають, що Володимир хрестився ще перед виправою на Корсунь, мабуть в 987 році на Русі, на що є деякі логічні аргументи, і що в Корсуні хрестилися лише прибічники і дружина Володимира та була якось більша церемонія з офіційним прийняттям християнства Володимиром, так що ця справа дискусійна, однаке я думаю, що літописну традицію не слід легко відкидати, не маючи незбитих доказів, які б заперечували її. Далі літописець розповідає:

"Володимир тоді забрав царицю Анну, і Настаса і попів корсунських з мощами св. Климентія і Фіва, ученика його, взяв і посуди церковні і ікони на благословення собі. І поставив церкву в Корсуні на горі, де корсуняни сипали землю, що її крали з приспи, і стойть та церква досьогодні. І захопив він ще два мідяні капища (мабуть статуї грецьких богів) і чотирьох коней мідяних, що й досьогодні стоять за Св. Богородицею (себто Десятинною церквою) і про яких незнაючи кажуть, що вони мармурові. За віно ж віддав Корсунь грекам, ради цариці, а сам прийшов до Києва. І як прийшов, повелів кумирів поскидати, одних порубати, а других вогнем спалити, а Перуна наказав прив'язати коневі до хвоста і волітки згори по Боричеву на Ручай і приставив 12 мужів колоти його жезлами... І як волікли Перуна по Ручаю до Дніпра, оплакували його невірні люди, бо ще не прийняли були святого хрещення. І приволочивши, кинули його в Дніпро. І приставив Володимир до нього людей кажучи: "Як де пристане, відпихайте його від берега, аж пороги перейде, тоді залишіть його". Вони ж виконали його повеління. Як пустили Перуна і він пройшов через пороги, викинули його вітром на рінь, і від цього прозвали це місце Перунова Рінь, і так воно зоветься до нинішнього дня", закінчує літописець. А далі продовжує про те, як відбулося хрещення киян:

"Потім післав Володимир по всьому городу оголосити: "Якщо не з'явиться хто завтра на ріці, багатий він чи вбогий, чи жебрак, чи раб — противний мені буде". Як люди це почули, з радістю йшли, радуючись і кажучи: "Як би це не було добре, не прийняли б цього князя і бояри". На другий день вийшов Володимир з попами царинними і з корсунськими на Дніпро, і зійшлося там без числа людей. Ввійшли в воду і стали одні по шию, а другі до грудей, молоді ж по груди біля берега, інші ж держали малят, а вже дорослі бродили, попи ж стояли відправляючи молитви. І було видно радість на небі і на землі що стільки душ спасалося, а диявол стогнав, кажучи: "Біда мені, бо звідси мене вже проганяють... Не буду вже більше царювати в тих сторонах." Коли ж люди охрестились, пішов кожний до свого дому. А Володимир бувши рад, що пізнав Бога сам і люди його, поглянув на небо, кажучи: "Христе Боже, що сотворив небо і землю! Споглянь на нових людей своїх очах, і дай їм Господи, пізнати Тебе, правдивого Бога, як пізнали Тебе християнські краї. Утверди в них і віру правильну і несхібну, і мені поможи, Боже, на супротивного ворога, щоб надіючись на Тебе, і на Твою силу, побідив я піdstупи його". І скавши це повелів будувати рублені церкви і ставити їх на місцях, де стояли кумирі. І поставив церкву святого Василія на горбі, де стояв кумир Перуна і інші, де треба їм приносили князь і люди. І по інших городах почав

ставити церкви і наставляти в них священиків і приводити людей до хрещення по всіх городах і селах. Посилав він збирати у знатніших людей дітей і віддавати їх на навчання книже. А матері дітей цих плакали по них, бо не утвердилися ще вони у вірі, а як за мертвими плакали."

Тут треба замітити, що хрестили киян "попи, цариціні і корсунські", себто греки з Візантії і з Корсуня, з яких деякі були обзайомлені із слов'янською мовою і між якими, як думає проф. Чубатий, були також священики з Тмуторокані, де русини вже були християнами. Очевидно хрещення населення такої великої держави як Київська не відбулося одного дня чи навіть року, але йшло постепенно, наперід по городах, а щойно потім по селах, де довго ще втримувалося поганство, або двоєвір'я. Процес хрещення на землях властивої Руси, себто сьогоднішньої України, йшов скоріше, бо тут християнство вже було трохи відоме і сама поганська релігія не мала таких закріплених форм як це було на півночі серед племен — предків білорусів і росіян-москалів. На тих північних теренах християнізація йшла пиняво, із спротивом населення, яке підбурюване волхвами, нераз виганяло священиків із своїх осель. В Новгороді Великому Володимир мусів застосувати силу, де тисяцький Володимира Путяга змушений був звести бій зі збунтованим населенням на вулицях міста, а намісник князя в Новгороді, Добриня, вуйко Володимира, казав підпалити кілька домів в різних кінцях міста. З того пішla поговірка серед новгородців: "Путяга хрестив Новгород мечем, а Добриня вогнем". Навіть вісімдесят літ пізніше в 1071 році волхви в Новгороді та Ростові збунтували нарід настільки, що на короткий час привернули поганство. Особливо тяжко сприймали християнство неслов'янські, фінські племена, які заселяли переважну частину сьогоднішньої Московщини. Також слов'янське плем'я в'ятичів, що жило по лісах між Чернігівчиною і Ростово-Сузdal'sькою землею, над рікою Окою на сьогоднішній Московщині, прийняли християнство лише десь наприкінці XI століття. Серед українських племен такого спротиву не було, хоч багато елементів з поганської релігії зберігалося в народі побіч офіційної державної віри, помимо тривалих настірливих намагань Церкви і княжої влади викоренити рештки поганського суєвір'я. Згодом чимало з тих елементів влилося в християнські форми і зв'язалося з християнськими святами, обрядами і звичаями і затрималося часом посьогодні. Згадати б тут тільки наші Різдвяні звичаї чи навіть деякі Великодні звичаї, як писання писанок.

(Продовження в наступному числі)

МИСТЕЦТВО

Богдан Стебельський

ОЛЕКСАНДЕР АРХИПЕНКО

Народи, а в тому і український, мають свої періоди духового творчого промінювання, але й мають часи занепаду. Культурний розвиток не треба утотожнювати із цивілізаційним, як духову культуру із матеріальною. Кут розвитку матеріальної культури знає пряму лінію. Цивілізація має право користуватися словом поступ. Для духової культури відповідає поняття — розвиток, і його визначає радше спіральна лінія. І тому Хвильовий мав право говорити про циклічну теорію розвитку культур. Народи народжуються, розвиваються і занепадають, а іхні досягнення стають спільним добром людства. Але, нагромаджені духові скарби, що дрімають в надрах кожного зрілого народу, в досвіді його минулого тисячоліття, в хвилинах кліматичного потепління відроджується новим циклем творчого вияву.

Класичним прикладом такого циклу в розвитку культур, а образотворчого мистецтва зокрема, був перехід європейських народів у XIX столітті у новий культурний цикль, що виринув на самих початках XX століття. Період доби ренесансу, відродження греко-римської духовості, досяг вершинного циклю у барокко, щоб через рококо і романтизм та класицизм академічної педантерії прийти до реалізму.

Реалізм привів мистецтво до невільничого копіювання натури. Естетика Арістотеля тріумфувала. Курбе чи Констабел можуть змагатися із мітичним Апеллесом в досконалії синтезі усіх проблем природи, об'єктивного її сприймання.

Відім і, можна сказати, початок нового трактування природи, суцільно суб'єктивного, почався із появою імпресіоністів. Хоч метою імпресіоністів було удосконалити реалізм — схопленням дійсності ще й засобами кольору в аналізі світла та розбиття льокальних площ кольорів рефлексами взаїмодії, імпресіонізм здобув найбільші досягнення в ділянці кольористичних розв'язок. У Моне втрачається форма, яку ще толерує, але на дальшому пляні, Ренуа чи Піссардо. Цю втрату рівноваги в образі реабілітує Сезан, підпорядковуючи кольор формі, будуючи образ як кольором так і формою, торуючи шлях для кубістів, що видвигають примат форми, спершу через аналіз, а згодом синтетизуючи в нові незалежні від природи конструкції в тенденціях абстракціонізму та футуризму. (Деран, Пікассо, Леже, Карра, Малевич).

Новий цикль розвитку образотворчого мистецтва визначив суб'єктивізм. На арену світового мистецтва виходять лише мистці індивідуаліст, що висловлюють багатство не лише сприймання зовнішніх вражень, але й внутрішніх переживань. Щоб сказати про світ більше, як те, що бачимо,

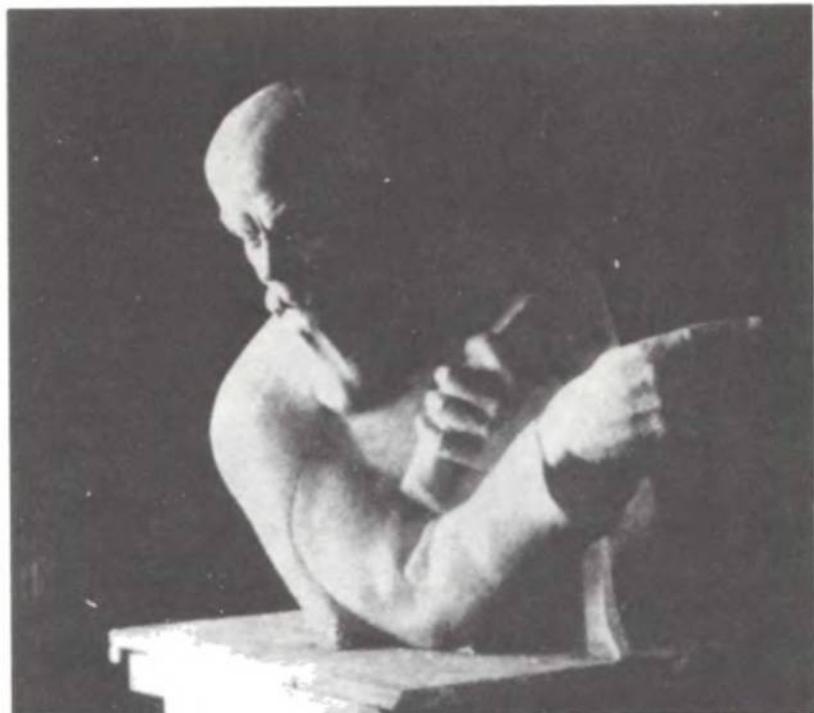
O. Архіпенко. Скег.

треба вибирати з нього частинки і формувати у новому порядку як існують у природі (сюрреалізм), або деформувати природу, бо, крім її тіла, існує душа природи, а тіло лише недосконалім її образом (експресіонізм). Природа перетворена мистцем за законами власної візії, бо мистець є творцем, а не відтворцем (Платон).

Що ж дали ми, українське образотворче мистецтво, світові у цьому переломовому часі двох циклів, що скрестилися на грани двох століть — реалізму дев'ятнадцятого століття, об'єктивного копіювання природи і суб'єктивного сприймання природи із тенденцією до абстрактного мислення і перетворення природи у чисте мистецтво у двадцятому столітті.

Цивілізаційно і політично наша батьківщина, у тому часі, переживає найбільший у її історії занепад. Український мистець не має замовлень для королівських палат, дворів. Немає українських патриціїв. Немає князів, гетьманів, полковників, ані багатої шляхти. Навіть місто перестало бути українським... Жила тільки традиція і село...

Але не стер відразу час і ворожі буревії старих культур України. Тисячоліття наверстувань зберегла земля. Найбагатший чернозем України — найбагатший наверстуваннями культур від палеоліту. Археологія, ніби катаракти, зняла з очей українця сліпоту і він прозрів. Побачив свою ве-

Ол. Архипенко: Перший портрет Т. Шевченка.

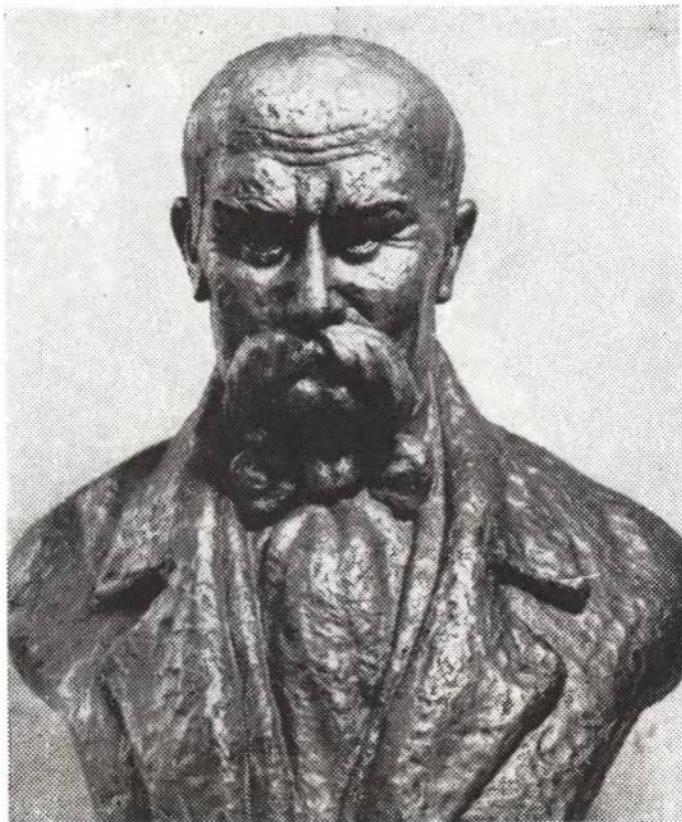
краси форми, зокрема жіночого тіла, удуховленого, зведеного до основних ліній, визволених від зайвих елементів природи.

До переїзду на американський континент в 1923 р. Архипенко домінує на виставках Франції і всієї Європи. Його стежками пішов великий скульптор Генрі Мур і багато інших було ним інспірованих. Став батьком сучасної скульптури і архітектури, творцем нової доби.

Але ми були би невдачними щодо нашого мистецтва, коли б не згадати при Архипенкові, якому ця виставка присвячена, теж і мистців, що є плодом тієї духовності та ґрунту, що з нього вийшов Архипенко.

Українське образотворче мистецтво інспірюють теж інші велетні духа, що його творили і з духа печаттю яких виростали і ростуть все нові покоління мистців, що мов гриби по дощі виринають у хвилині потепління у кліматі довголітньої мерзлоти неволі.

До найбільших творців дводцятого століття зараховуємо Михайла Бойчука та його школу "бойчукістів", що виринули на ґрунті великих традицій княжої доби мистецтва української ікони і монументалізму. Через їх твори промовляє св. Софія своїми фресками і мозаїками. До великих учнів Бойчука зараховуємо Седяра і Падалку, але вони відроджуються у творах Феодосія Гуменюка, Опанаса Заливаки, Володимира Макаренка тут приявних на виставці і багатьох неприявних, що йдуть шляхом великих традицій.

Ол. Архіпенко: четвертий портрет Т. Шевченка.

У відновленій українській державі цього століття, у відродженій нації, відродилися теж і інші стилі. Згадаймо добу гетьманщини в Україні, добу барокко. Його представником у новій сучасній формі є Юрій Нарбут і його школа. Це мистецтво мало чималій вплив на багатьох визначних мистців, на неприявного тут Федора Кричевського та приявного Михайла Дмитренка.

Щасливим випадком на цій виставці заступлений великий новатор в дусі шукань Архипенка мляр і театральний декоратор Анатолій Петрицький, мистецтво якого зазнало інквізіцію соціалістичного реалізму. Тут приявний мляр кубіст Михайло Андрієнко-Нечитайлло, послідовник ідей Архипенка у театральній декорації і рішень площі.

На виставці заступлені також експресіоністи, мистці ХХ століття: Олекса Грищенко, Микола Бутович, Василь Хмелюк, Олекса Новаківський і мистці його школи Михайло Мороз, Володимир Ласовський, Іванна Нижник Винників.

Типово імпресіоністична школа на виставці не заступлена, але є предтеча імпресіонізму Іван Труш, визначний майстер відродження мистецтва

на Західніх Землях України. Зате дуже добре заступлені постімпресіоністи на чолі з Северином Борачком, Романом Сельським, Омеляном Ліщинським, Володимиром Патиком, Галиною Новаківською, а також з відсутнім на виставці Миколою Неділком.

Риси неоромантизму ціхують творчість Бориса Крюкова, Леоніда Перфецького і Андрія Бабича. В мальстрів Якова Гніздовського, творах приявних на виставці, заступлений неореалізм. Є ще заступлене реалістичне мистецтво історичного жанру творами Миколи Івасюка.

Своєрідні стилевими засобами вислову є такі мистці як Мирон Левицький, що синтетизує традиції візантійзу з кубістичними та постімпресіоністичними впливами та ряд мистців, що піддержують тенденції течій мистецтва на переломі обох століть.

Дирекція КУМФ цією виставкою відмічує 100-річчя від народження Олександра Архипенка. Це перша імпреза до цієї дати, яку підняла як всенаціональну річницю Рада для Справ Культури при СКВУ.

Мені приємно пригадати приявним вже історичну подію. Рівно 50 років тому, коли Архипенкові було 50 літ життя в 1937 році, краківське об'єднання мистців "Зарево", яке мені як студентові Краківської Академії довелось очолювати, відсвяткувало його 50-річчя святочною академією в залі краківської "Просвіти".

З тієї нагоди в "Студентському Віснику", що появлявся у Львові під редакцією Олександра Охримовича, в числі першому за 1939 р., помістив я статтю п.з. "Коли родиться стиль".

У згаданій статті я писав:

"...Таким появляється Архипенко, що на нашій добі так сильно заважив, як ніхто перед ним, крім Михайла Ангела на своїй епосі. — Прийшов мов Геракль до авгіївської стайні і як він відчинив шлюзи рік, щоб прочистити від усього, що зайве. Звів форми до найпростіших елементів і наказав їм говорити. Відкинув блахман декорації минулого століття, щоб показати чисту гостру лінію нашої доби. Прийшов, щоб дати стиль нашій добі, щоби дати форму не наслідування, але творення.

Архипенко важний не лише як виявник нашої доби, але що він расово наш, типово український, що ми його знаменито чуємо мимо культурної різниці виховання, що коли чужинці можуть лише користати з нього, то ми прекрасно ним висловлюватися, бо в ньому і цілій авангарді, що рівномірно за ним поступає, родиться наш стиль, як вислів снаги українського змісту.

І коли завдяки українській духовості прийшлося Архипенкові висловити нашу добу, то це доказ, що вона відповідає психіці нашої раси, що вже творила імперію в подібну добу Святославового середньовіччя, це доказ, що існує імперія українського духа і що в слід за нею прийти мусить її зовнішня форма. І тут не може бути сумніву! Нація, що проводить в духовому житті світу, мусить бути при політичному столі його справ."

Олександр Архіпенко біля пам'ятника Т. Шевченка на "Союзівці" під час його покладення 27-го квітня 1957-го року.

ЧОМУ Я ВИГОТОВИВ ПОГРУДДЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Написав Олександр Архипенко

Ви могли б спитати мене: Чому я виготовив погруддя Тараса Шевченка і чому я пляную дати українській суспільності та світові погруддя інших українських геніїв?

Це тому, що я вірю, що відображення великих національних геніїв може викликати ідеї та почування, які допоможуть зберегти національне сумління. Ми свідомі того, що дух народу спирається завжди на двох стовпах, одним з яких є політика, а другим культура. Вони не можуть існувати окремо і вони мусять іти й розвиватися впарі, бо один з них піддержує другий і разом вони становлять національну єдність. В цій єдності кожну національну особу порівняти можна з каменем у великий національний будові.

Щоб бути інтегральною частиною країни, необхідна культурна свідомість. А говорячи про культуру, як національну силу, нам необхідно признати, що наші національні генії, як Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Микола Лисенко та інші, консолідували нашу українську культуру при допомозі своїх творів, які віддають справжній дух і душу українського народу. Своїми творчими умами та своїм ділом вони увіковічнили все те, чим є Україна і що кожний українець повинен носити в своїй душі і в своїм серці.

Ми знаємо, що українські генії створили. Але ми теж повинні бачити шляхетні обличчя, що віddзеркалюють їхні творчі думки та їхній дух. Це захотить нас шанувати їх, а вшановуючи їх ми самі відчуватимемо зрист нашого національного сумління та нашої національної свідомості. Обов'язком кожного українця мусить бути підтримування того сумління.

З цією думкою я приготовив погруддя нашого найбільшого генія — Тараса Шевченка. З цією думкою я й рекомендую всім українським організаціям, товариствам, клубам та приватним домам, щоб вони жили в приявності образів наших безсмертних геніїв, бо це допоможе їм вдергувати наш український дух, піднести нашу національну свідомість та наші культурні ідеали, допоможе нам скріпити фундаменти нашої української нації.

Думаю, що всі наші організації, всі наші українські доми й родини погодяться зі мною в тому, що ми постійно повинні перебувати в приявності ідей та образу Тараса Шевченка.

Із нових видань

РОМАН РАХМАННИЙ — "УКРАЇНА АТОМНОГО ВІКУ"

Роман Рахманний! Як часто зустрічаємо в поточній пресі ім'я цього талановитого, вдумливого публіциста-аналітика, настільки проникливо в своїх оцінках, що навіть хтось упереджений — мусить з його висновками погоджуватись чи рахуватись.

Але щоденна чи й місячна поточна преса — минає. На сторожі вартостей і в боротьбі проти часу стоїть книжка. І ось маємо дбайливо упорядкований, із вступною статтею п-ї Надії Олійник, солідний том (I-ий) працю Р. Рахманного під назвою "Україна атомного віку", що вийшов у В-ві "Гомону України" в кінці 1987 року, при підтримці Дослідного Ін-ту "Україніка" в Торонті. Тут на 684 сторінках зібрани есе і статті з 1945-86 років, з поданням адреси першодруку (назви журналів чи газет).

Книжка розпочинається уривком із "Звернення воюючої України", до всієї української еміграції з 1949 року: "Пам'ятайте, що сьогодні кожний українець за кордоном — це представник Воюючої України".

І таким відважним, вдумливим і принциповим борцем виявляє себе автор Роман Рахманний у есеях), і статтях, зібраних у цім першім томі. Автор охоплює Україну (і закордонну українську спільноту) з їхніми проблемами, успіхами і невдачами в періоді між двох атомових вибухів: Гірошимою і Чорнобилем. Українська еміграція мусить не Перебендею попід тином, а цілеспрямованим Орликом-гетьманом, діючи в ім'я допомоги Рідному Краєві. Взаємокритика на чужині не повинна переходити меж відповідальності. Зразки для українців за кордоном: Марченко, Стус, Ю. Шухевич, Ольга Гейко-Матусевич, Тереля, Лук'яненко. "Наша база — поневолені народи в ССР" — так і зветься один із розділів книги. Годі охопити всі теми, що їх розробляє автор, пишучи відважно і стримано водночас, виявляючи ерудицію історика і талант письменника.

Четвертий розділ добре упорядкованої книги звуться "Жива Україна". В ім'я цієї живої України працює невтомний автор, і в ім'я її життя в майбутніх віках. І симбіозом усіх думок перед читачем постає стаття "Березень — місяць двох Тарасів". Шевченко і Чупринка, Полум'яне слово і зброя, глибока любов до рідного і така ж ненависть до ворога. Так Україна буде живою і, врешті-решт, стане українською Україною!

Показник імен, 10 назив попередніх окремих видань праць Романа Рахманного і повідомлення про друк II тому "України атомного віку" закінчують цю працю — настільку книгу не лише для студента чи історика, а в першу чергу — кожного українського політика, який хоче бачити далі, іти вперед і вести вперед.

Дякуємо Авторові за дарунок українському народові та ще в 1000-ліття приходу в Україну християнської думки-правди!

Л.П.

ФІЗКУЛЬТУРНИКИ

Д-р Зощук Степан

ПІДСТАВОВІ ЗАКОНИ ХАРЧУВАННЯ

**ДОПОВІДЬ В ЧАСІ КОНГРЕСУ ВСЕСВІТНЬОГО ЛІКАРСЬКОГО Т-ВА
В МЮНХЕНІ В ДНЯХ ВІД 12 — 15 ВЕРЕСНЯ 1984.**

Назагал стан здоров'я лікарів є гірший ніж населення, серед якого вони діють. Це ствердив гурт дослідників Т-ва Лікарів Північної Америки.

Дарма, що написано про харчування людини дуже багато; засади харчування не є відомі загалові, в тому й більшості докторів медицини.

Нарочне баламучення іде від кіл промисловів перерібки харчів та стисло зв'язаних з ними деяких господарських кіл. Одним словом, господарські вимоги мають першенство перед вимогами здоров'я.

З цієї причини наукні програми у школах на всіх рівнях, в тому і в медицині, є достосовані до вимог господарських кіл. Тому в ділянці харчування існує така суперечність у виборі поодиноких істив, їх кількості та їх приготування. Ще більше баламуцтво іде зі сторони людей, їх уподобань, забобонів, поглядів, а особливо зі сторони їх погоні за виїмковими смаковими враженнями.

Тимчасом наука про харчування людини знає підставові закони фізіології, які не можна оминути, якщо ми хочемо правильно харчуватися, а головне, правильно харчувати вагітні жінки, новородки, діти та юнацтво. Велике число смертності плодів, новородків і дітей до одного року життя, а потім, велике число вроджених каліцтв (глухота, сліпота, німота, матолкуватість, недорозвинення умові, статеві недорозвинення і збочення, опірність всяким способам виховування, нахили до злочинності, напастливість, всі інші відхилення у поведінці, що промовляють за збоченням особовости дитини, нахили до налогів, потворності, різні вроджені хвороби до пістряка включно) промовляють за тим, що лоно вагітної нині є неприємне, ба навіть отруйне. Це є наслідки в першу чергу неправильного харчування, яке змушує людину до налогів таких, як пиття кави, алькоголю, курення тютюну та заживання різних "ліків". Плід і діти є особливо загрожені у розвитку, коли висиджують перед образовисяйником (телевізор).

З цього приводу якість людини постійно знижується, а видатки на лікування, на заведення з особливими завданнями виховування тощо, ростуть.

Приглянемось найважливішим законам фізіології, які кермують нашим харчуванням:

1. Кількість кальорій: Кожний мусить отримати з харчами належну кількість кальорій в залежності від віку, побудови тіла (вага, ріст) статі, і праці. Правило є таке, що потребу тепла і рушійної сили маємо покривати вуглеводами з харчів (всі зернові, мучні з повного зерна, картопля, стручкові), щойно в другій мірі, якщо вуглеводи вичерпані, — товщами (першество даємо на зимно витискуванням рослинам оліям, авокадо, маслу), а вже ніколи не повинні уживати білків тваринного походження на те, щоб здобути тепло і рушійну силу. В кожній державі є визначені кількості кальорій. До тих визначених державними чинниками кількостей кальорій можна мати застереження, а саме що вони є зависокі, навіть кількість білків тваринного походження є зависока. Це може спричинити неабиякі труднощі в часі війни тощо.

Нині пересічна людина покриває свою потребу кальорій переважно білками і товщами, а дуже мало у виді вуглеводів. Білкові істива з тваринного світу, головно всі м'ясива, птиця, риба, яйця, заготовлювані сири тощо, мають первісно у собі різну кількість отруй (сечову кислтину, птому-їни, амінових кислин, як триптофан, тирозина, метіоніна і фенильальяніна) холестеролу. Після переходу через кермовід, кількість отруй зростає, більшість яких переходить до крові. Одні з них є знешкоджувані клітинами оборонних пристройів, а решта є вилапувана відповідними клітинами, чуть під уболонком б'ючок, які звemo глитнотканцями (*atherophils*). Ці вилапують надмір холестеролю, тригліциридів, амінові ксилини, птому-їни, вилонні речовини тощо, а "наївшись", лопають. Так постають малі ранки в уболонку (*endothelium*) в які відкладаються сціпник, червоно- і білокрівки, платинки крові, але і солі вапна. Пружнотканці (*fibrofils*) вростають у ці ранки і поволі твориться заблизнення. У глибших шарах стінок б'ючок і в міжклітинних просторах різних оруддів постах із вище згаданих відпадків переміни і виміни речовин яловина (*amyloid*), а це веде до заялозення тканів і їх б'ючок (*amyloidosis*). Це останнє є тим широким підложжям всіх сліве цивілізованих недуг, в тому на першому місці заткання вінцевої судинки серця (*arteriae coronariae cordis*), в наслідку приходить до засіплення якоєсь ділянки серцем'язня (*infarctus myocardii*), що звemo "ударом серця" (*stroke*). Оборонні пристройі під тиском постійного їх виснажування, часто заломлюються, що є особливо грізним, коли жінка вагітна. Кожних 9 на 10 молодців з пересічним віком 22 років мають завалніння-ствердніння стінок судин в різних оруддях і різного ступеня, а це веде поволі до зміни особовости!

Завалніння стінок судин серед дітвори є масовим явищем і воно веде до небажаних змін поведінки й особовости дитини.

2. Правило відношення білків до кальорій і навпаки. Коли мова про кальорії, то мається на думці ті, які ми потребуємо для утримання тепла нашого тіла на потрібній висоті і рушійної сили для праці м'язнів. Джерелом цієї дужки є вуглеводи, потім товщи, а лише в крайності білки (як воно є, на жаль, нині). Виявилось, що можемо засвоїти потрібну нам кількість білків лише тоді, коли наше єство отримало досить кальорій.

Якщо не з'їмо досить вуглеводів, щоб покрити потребу кальорій, то

наше єство мусить найперше здобути тепло, щоб утримати переміну речовин на потрібному рівні. В такому випадку приходить до спалення спожитих білків і тоді їх може забракнути для потреби білків. До таких потреб білків належить віднова тканів, складання (зложування) гормонів і травлячих соків, жовчі тощо.

Коли ж постійно не імо досить вуглеводів, товщів і білків, то пристрой самозбереження призводять до рознизування власних м'язів і злучної ткани, але тоді людина худне і дивується. Це, звичайно, буває тоді, коли вона переходить з теперішнього, переважно тваринного, на правильний, переважно рослинний, харч. Коли в нашому тілі є сильні розладдя в переміні і виміні речовин з перевагою кислих відпадків (надміром йонів водню), наприклад в недугах, солодухи, пістряка, сухіт, гнійних хворів в костях, кишках тощо, тоді людина також худне, бо приходить також до рознизання власних м'язів і злучної ткани до найпростішої аміни, амоняку, щоб ним знівечити надмір йонів водню (кислих відпадків).

До згаданих розладдів приходить лише у тих, які відживляються виключно тваринними їстивами упродовж десятиліть. У них, з правила, всі інші додатки, навіть з рослинного світу, є сильно розварені, акрім цього вони не їдять майже нічого сирого з рослинного світу, джерела лугових нівецників (*buffer substances*), життєдайних і запашних речовин тощо.

Чим більше споживаємо кальорій тим менше маємо споживати білків, головно, тваринних. Наприклад, коли при 2000 ккал нам прислуговують 7% білкових кальорій, то при 3000 ккал лише 6%. З міркувань певности прийнято не 7% лише 10-12%.

3. Стосунок кількісний всіх трьох родів їстив, білків, товщів і вуглеводів, коли виразити його у кальоріях, є стійкий. То значить, що ми маємо спожити денно стільки білків, щоб відповідали 10% денної потреби кальорій, товщів стільки, щоб відповідали 25-30% і вуглеводів, щоб відповідали 55-60% їх. Наприклад, знаючи, що нам прислуговують 1500 ккал, то 10 відсотків з них є 150 ккал (1 грам білків дає 4 ккал, тобто 150: 4 отримуємо 37 грамів білків). Те саме обчислюємо для товщів і вуглеводів. Вимога: бути дуже скрупним, коли вибираємо тваринні білки, а можемо бути дуже щедрими, коли вибираємо рослинні білконосні харчі. Кожний надмір тваринних білків веде до заковик у переміні речовин, при чому ми довгі роки можемо себе "добре почувати", натомість надмір рослинних білконосних харчів є без застережень, бо ніхто їх не з'їсть стільки, що може з'їсти тваринних.

(Продовження в наступному числі)

СУМ б gii

РОЗЕ, РОЗЕ... 1987

(26-ий сумівський табір ім. УПА)

8-ого серпня покидаю рідний дім в Манчестері, в Англії, де я пробув місяць літніх ферій серед дощової погоди, щоб вибратись в сторону сумівського табору "Верховина" в Розе, у Франції. Як тільки ступив ногою на французький терен, сейчас засніло сонечко, за яким я цілий місяць тужив! Тому, що сполучення їздове між Манчестером та Везулем, — найближча залізнична зупинка до табору, — є дуже погане, заїжджаю до Везуля о третій годині рано (по півночі) в неділю. Тут стрічаю друзів Е. Копчука та Б. Гарплюка, що якраз прибули з сумівської Олімпіади на Гомадингені, в Німеччині. З нашим шофером-водієм др. Р. Юнаком та його супутником І. Філем приїжджаємо на "Верховину", де на нас чекали наші сеньори.

Ах, Розе... так запашно тут: і жадібно ковтаю свіже.., здорове повітря.

Наступного дня застаю команду в такому складі: П. Наум'як — комендант; Г. Наум'як — Писар та Головний Виховник; І. Пачеха — бунчужний та курінний старших юнаків; Е. Копчук — курінний молодших юнаків; К. Пачеха — курінна старших юначок і Н. Свідерська — курінна молодших юначок: Пані І. Романчук-Тераццоні призначено санітаркою. До складу виховників долучилися Петро Кучинський і пані Дратвінська на останній тиждень.

Отець Михайло Василик в черговий раз, як і минулими двадцять чотири роками — духівник.

Др. І. Копчук — директор. Сумівський табір, як і кожний табір, незважаючи на його характер, мусить відбутись за певними приписами, встановленими французьким Міністерством Розваги. Кожний директор мусить пройти певне стажування, щоб ознайомитись із повищими приписами і є його обов'язком слідити, щоб табір відбувся за деякими основнішими приписами: безпека, Виховне Звено і.т.д. Коли-небудь в час таборування може випасти контроля державного представника, який потім у свою чергу напише звіт до Міністерства Розваги. В разі б негативного звіту, завжди важче буде виєднати дозвіл на дальше таборування.

Я долучаюсь до Виховного Звена і сподіваюсь в розмові з юнацтвом накреслити їм життя в Малій Семінарії в Римі. Хто зна? Може вдастся таки когось наклонити, щоб приїхав вчитися до тієї унікальної української цілоденної школи.

Неділею, 9-ого серпня, започатковано другий тиждень таборування. В одинадцятій годині о. Василик відправляє Службу Божу в місцевій церковці, в Розе. Я, дякуючи, — уже від двох років отаке то в нас

водиться, щоб богословський спів був "однопарафіяльний", — проваджу співом. В церковці, крім учасників табору, що враз із командою та кухонним складом напічує з 65, є ще так звані "вікендові сумівці" та численні гості. По богословському відспіванні Служби Божої всі вийшли з церкви в напрям табору на традиційний "аперитив", відтак на обід. Дуже приємно було вітати серед сумівську родину з Рочестеру, ЗДА, панство.

По обіді старше юнацтво від'їхало з табору перебути три години "на канойках" по поблизькій ріці. Це така вже в нас традиція, і то лише від минулого року. Недалеко нас існує клуб канойський і властитель за-пропонував нам минулого року за поцінно прийти зі старшими та скористати з його канойок. Його пропозицію сейчай прийнято і така діяльність дуже сильно припала до вподоби сумівцям та сумівкам. Рішено в наступних таборах продовжувати повищий вид спорту. Я лишився в таборі з молодшим юнацтвом, які весело пробули час на дозвіллі серед спорту та різного роду ігор. Ну, перший день моого таборування минув весело і радісно: завжди добре, коли можна стріти "старих" друзів.

Беруся сейчай до роботи. до виховного діла. Привіз я зі собою добірне число відеоплівок в українській мові, що я заздалегідь підготовив собі в Семінарії. Теми різні: "Жнива Розпачу", Природничі документарі, про покійного Блаженнішого... Дія проглядок я не взяв цього року, щоб зробити "сабатичну": перерву, щоб наступного року "старе" було "новим". Мені приділено спів: окремо з молодшим, окремо з старшим юнацтвом. З молодшим маю намір підготувати дві пісні пантоміки: "Діра у відрі, Оксано, Оксано" та "Іхав Мошко до села". Побачимо чи вдасться, чи ні. Старших треба навчити щось нового, оновити іх пісенний репертуар. Нелегко було здійснити цього останнього, бо тяжко було таборовикам засвоїти собі правильну вимову, головно коли мова про пісні з швидким темпом і з такими словами, де багато "р", але і цю трудність переборено. Крім співу, беруся до організування розвагових діяльностей. З наймолодшими два рази проведено "Гри без границь". Учасників "ігор" розподілено на три групи: Париж, Мец та Сошо. Наші парижані виявилися найсильнішими в двох вечорах змагань. Важне, що і молодше юнацтво та й старше юнацтво добре розмішились. Дуже популярними стали самодіяльні гуртки: писання писанок: Н. Свідерська та К. Пачеха; вишивання: І. Романчук-Тераццоні та рисування: подр. Г. Наум'як. Цього року впали дітям дуже до вподоби рисунки. До кінця табору наші таборовики всі стануть маленькими "Пікассо". Не слід забути і за танці. Цього року наш балет-майстер І. Філь не міг бути на таборі цілий час, але він уже заздалегідь приготовив був др. А. Піку, що вчити старше юнацтво. Подр. Г. Наум'як з своїм братом Пилипом зайнялися молодшим юнацтвом. Старше юнацтво, щоб гідно додержуватись "розеївської традиції", що тут на таборі "співається та танцюється" пильно беруться до роботи. А малі також: вони також хочуть добре пописатись перед своїми батьками та гістьми. Коли мова про навчання, все юнацтво розподілено на старших україномовних та на молодших україномовних, на старших та молодших франкомовних. Термін "україномовний" визначує тих, що розуміють та частинно говорять по-українському. "Франкомовні" — це ті, що говорять лише по-французькому і лише трохи розуміють по-українському. Це прикре явище, але слід розуміти, що у Франції не склалось так, як по інших наших поселеннях. На таборі багато дітей народились від батьків,

що вже народились тут у Франції: належать вони до тих родин, що прибули до Франції ще перед Першою Світовою Війною. В час гутірок їх навчається української культури, щоб вони могли мати, хоч би й елементарне знання про Україну. Дидактичного матеріалу та кваліфікованого виховного персоналу не бракує, тому діти таки мають можливість щось запам'ятати в час трьох тижнів. Очевидно, три тижні замало, тому дальшу роботу освідомлення мають продовжувати батьки у дома. Шкода, що в наших найбільших осередках, як наприклад в Парижі, нема власної домівки, де б можна було впродовж цілого року провадити сталу та постійну українську діяльність. Дай Боже, аби таки вдалося набути такий маеток, і то в найближчому часі. Аптеозою цього тижня був мандрівний табір для старшого й молодшого юнацтва. Маршрут для старших уже заздалегідь приготував др. Р. Юник із Екзанкур, коло Соши. Задумалось провести їх де колись відбувались перші табори в горах Вогезах. Всіх мандрівників було 19. Виїхали вони середою рано автами до Бельфай (годинка ізди). Звідтам зйшли вони в ліси і там мандрували середою, четвергом та п'ятницю. Погода у всі три дні лишилась прегарною! А в п'ятницю й молодше юнацтво помандрувало в свою сторону. Недалеко Розе, з 6 кілометрів, лежить маленьке село Нуаданле-феррі, і тут находитися певна залля на диспозицію молодечих організацій з прибічним басейном. Прилучився я з іншими виховниками до молодшого юнацтва і ми вибрались в дорогу через ліси, "гущавину"... Того дня лютувала така спека, що аж голова тріскала з спеки! В лісі, проте, повівало прохолодою. Зйшли до будинку та розташувались на нічліг. Того дня поклались ми пізно спати, вимучені, але таки задоволені. "Твердо" спалося, ну то належить до таборового сумівського гасла: "Гартуйсь!" Наступного дня всі гарно забавились в басейні, де свіжою зимною водою старались ми охоронитись від спеки. Ввечері вернулися коротшою "густішою" дорогою. Десять з півгодини по нашему приході до табору приїхали і наші старші друзі. Слід признати, що все випало добре. Говорячи зі старшими, уже по закінченні табору, вийшло, що мандрівка була для них найкращою подією на таборі. В суботу ввечері "бум"-забава.

Службою Божою започатковано останній тиждень тaborування. Мав я цим разом "казання" по-українському, а о. Василик потім з'ясував мною сказане по-французькому, і в проповіді остерігав я молодих слухачів перед зловживанням вільного часу-дозвілля. Нерозважність в молодих роках приходиться дорого заплатити на старші роки. Тримаючись здорових, моральних та християнських зasad, можна вирости на щасливих довірливих людей. Всевишній й надалі благословить нас гарною погодою: сонце пече і є жарко! Весь тиждень визначається пообідньою підготовкою до таборового попису. Цього року, як уже було передніше згадано, ставлю великий наголос на підготовку молодшого юнацтва. Нелегка це справа, бо наші "малі" цього року дуже рухливі і у наслідок спеки не "всидять" ані хвильку на кріслі. В середу рано поїхалося на недалеке озеро, а по обіді пішли до поблизуких двох тенісових площ, і там впродовж двох годин, чергуючись, мали можливість грati в сітківку. Ввечері відбулося "феноменальну" забаву-маскараду. Уже заздалегідь сказано було, що відбудеться така забава, ну й закутилося все потрібне на "розмальовання" лиць. Малося роздати і нагороду за найкращий костюм. Бував я на багатьох таборах, але такого маскерадного балю я ще не

видів. Серед молодшого юнацтва першу нагороду здобули Маруся Юник з Соши та Анджелік Тунська з Мецзу: вони вибрали собі за костюм одяг Черлі Чаплина; Маруся Малець з Паризу отримала перше місце серед старшого юнацтва, а Михайло Матвіїв, що виготовив собі костюм одного динозавра, отримав перше місце з-поміж дружинників. Особливою нагороною відмічено однострій маскарадний Володка Ковальчина, що вбрався на військовика. В четвер ввечорі, на табір прибула голова Крайової Управи Спілки Української Молоді у Франції Ляриса Вітоншинська-Друар. В четвер ввечері відбуто цікаву нічну гру для старшого й молодшого юнацтва. Наступного дня проводились іспити. Цього року могли здавати іспити лише ті, що хотіли. Виявилось, що більше, як три чверті всіх таборовиків воліли здавати іспити. Мушу признати, що, коли то молодше юнацтво зуміло присвоїти це, що їх навчалося в час щоденних гутірок, то старші виявились досить зрілими на політичному відтинку, головно коли мова про оборону рідної культури перед наступом ворожих очорювань України. Багато з старших і виявило бажання включитись активно в провадженні табору, але всі признались, що бракує їм знання української мови. Ввечері традиційне "мешуй": печення барабани. Напочатку кинулась поголоска, що нас "обциганили" м'ясарі, бо баар надто скоро спікся і що м'ясо дуже-то скоро "вскочило"! Придивляємось більче, а то не баар пікся, а лише "ягната"! А тоді всі реготались: таборовики не знають розрізнати баарана від ягняти! По прощальній вечеї, — було багато осіб, бо й приїхали не лише батьки таборовиків, але й численні гости, — "бум"-забава, яка між іншими не тривала довго з огляду на те, що наступного дня треба було доложити ще багато зусилля, щоб попис випав якнайкраще. Субота. О пів до одинадцятої в церковці — Служба Божа. Отця Василика нема, тому я уперше відправлю для таборовиків та численних богомольців Службу Божу. В проповіді говорю їм про важливість Малої Семінарії. Це школа, до якої їздиться, щоб вивчитись на глибоко-свідомих українців. Це не жарти, бо крім численних, розваг, спіл і пильно вчитися та додержуватись певної дисципліни. Тяжко для учня, що відіїжджає далеко від батьків і важко батькам, що прощають своїх синів в далеку дорогу. Для деяких батьків, — беру приклад із моїх батьків, така розлука може тривати "вічно": уже двадцять п'ять літ я живу поза домом, куди іду на короткі вакації щороку, — таке прощання впродовж їх життя може виявитись дуже частим явищем, але Бог напевно поблагословить таких батьків, бо вони зуміли віддати сина на службу Церкві та Народові. По Службі Божій, всі виходять з церковці на головний майдан, де находитися емблема, по боках якої височіють один стовп з сумівським прaporом, а другий — з українським синьо-жовтим стягом. Тут і відбулося Святочне Закриття з роздачею іспитових відзнак. Роздано і нагороди тим, що працювали в кухні: П-і Стрищук, п-і Беньо, Н. Попович, Ольга Козар, п-і Піка.

Точно о 16.30 розпочато Таборовий заключиний Попис. Розпродано програмки, за допомогою якої можна слідити концерт з поодинокими його точками. Точки плинно розвивались одна за другою. Таборовики мали можливість показати перед батьками, що вони могли навчитись під час таборування: танці, співи та пісні-пантоміми. Пантоміми добре вийшли і присутні мали можливість сердечно розсміятись. Дійшли ми до останньої

точки і всі з трепетом чекаємо: вдасться чи ні? Це точка у підготовці до "Свята Дитини", що має відбутися наступного року 5-ого серпня у Страсбурзі, в рамках святкувань тисячолітнього ювілею Хрещення України. За ініціативою духовенства у Франції всі молодечі організації на терені Франції та Бенелюксу мають приготувати двогодинну програму про Історію України, від її початків до сьогоднішнього дня. до молодечих організацій зачислено такі групи: українська школа в Нормандії. Школа в Парижі, оселя Маквіллер, табір СУМ на "Франкополі" та табір СУМ на "Верховині" в Розе. Кожна група має підготувати дві картини по п'ятнадцять хвилин часу. Нам припала доба Відродження та Українізації в двадцятих роках цього століття, включно з трагедією-голодомором, та період Визвольних Змагань. Під час тaborування підготовляли ми лише першу частину, тобто період Відродження. Ну, виходить, що незважаючи на деякі недотягнення технічного характеру, сценка випала незугірше. Сценка полягала на коментарі українською та француцькою мовами, в супроводі заздалегідь приготуваних діяпроглядок та відповідних хореографічних представлень. По "вихорному" Гопакові комендант табору Пилип Наум'як, держав заключне слово. В ньому він чіткими образами представив тритижневе тaborування. Підкреслив він, що не вистачає задовільнятись принадлежністю до українського народу через українство одного з батьків: слід бути з цього гордим. Треба бути свідомим українцем. Тому, що ми не живемо на Україні, це не дає нам право не дорожити долею українського народу. Батьки мають плекати та сіяти в серця своїх дітей любов до українського Народу, бо виховники цього не можуть робити під час трьох тижнів на таборі: замало часу. Ввечері: від'їди домів та забава до пізнього рана.

І цей 26-ий з черги Сумівський Табір ім. УПА на "Верховині" в Розе закінчився. Хоч був я лише два тижні, мав я можливість віддати на виховання рідної молоді всі свої сили та здібності. Дай Боже, аби мої зусилля та й інших виховників не пішли намарно, і щоб наша молодь виросла на гідних синів своєї Церкви і свого поневоленого, але нескорено-го Народу!

о. Є. Небесняк

ЧЕРГОВИЙ САМОСТІЙНИЙ КОНЦЕРТ ТАНЦЮВАЛЬНОГО АНСАМБЛЮ "УКРАЇНА"

Після ряду виступів цього року по інших містах Америки Сумівський Танцювальний Ансамбль "Україна" О-ку СУМ-а ім. М. Павлушкиова в Чика-го дав свій самостійний концерт цим разом для чикагської публіки. Кон-церт відбувся в неділю 14-го листопада в театральній залі "ЦентралІст" в сусідньому до Чікаґа передмісті — Скокі. Концерт був подуманий для англомовної публіки тому і місце на концерт було підібране поза Чікаґо. На концерті було багато українців, однаке серед присутніх, число яких переходило одинадцять соток, переважали чужинці. Чи вони прийшли на концерт тому, що вже колись бачили український народній танок і знову хотіли побачити чи вони вперше прийшли — невідомо. Однаке прийшли і не були розчаровані. Танцювальний ансамбль "Україна" дав справді за-хоплюючий концерт, який варта було побачити, навіть чужинцеві.

Концерт започатковано танком "Вечерниці", побудованому на танцю-вальних мотивах бойків і гуцулів. Танок "Вечерниці" був повний життя, ціхувався багатством гарних хореографічних сцен та був вміло перепле-тений пописами поодиноких танцюристів. Він надав тону цілому концер-тові. Присутні зустрічали танцюристів в середині танцю вибухами щиріх і частих оплесків.

Наступною точкою був танок "Перша зустріч", який виконали з поміт-ною легкістю Оксана Павлівець та Іван Шалева. Відтак слідував танок "Весілля". В ньому в ролі молодої пари Ліля Куляс та Олег Куляс були знаменіті. Останнім танком першої частини був танок "Лист до султана". Танок надзвичайно цікавий своїм помислом та хореографічною компози-цією. Він був живим втіленням славно-звісної картини Іллі Репіна, яка зо-брахує козаків, що пишуть листа до султана.

Вплетений в першій частині концерту був виступ Павла Гончарова, який виконав на піаніно власну композицію "Непевні почуття", Композиція "Непевні почуття" полідромної конструкції була приємна для вуха, а драматичне і емоційне її виконання здобули заслужене признання для моло-дого піяніста, що підтверджували рясні та довгі оплески. Науку гри на піаніно Павло Гончаров починав у відомого професора музики і компо-зитора Ігора Білогруда.

У другій частині ансамбль виконав хореографічну композицію на 45 хвилин "Ніч під Івана Купала". В танку були зображені звичаї, що в'яжуться з святом Івана Купала. Солістами в танку були Ліса Зеленко та Іван Шалева. Кульмінаційним закінченням танку "Ніч під Івана Купала" був "Гопак", в якому поодинокі танцюристи пописувалися різноманітними кроками, збираючи за це часто з великим вибухом оплески признання.

Танцювальний ансамбль "Україна" дав свій концерт в числі 60 танцю-ристів. Треба додати, що в кожному танку танцюристи виступали в чудо-

Фінал танку "Коло" у виконанні танц. ансамблем "Україна" Освітедку СУМ ім. М. Павлушкиова в Чікаго.

вих строях, відповідно пристосованих до тематики танцю. Менажером танцювального ансамблю є Ярослав Кулєс. Перед концертом він представив через голосник англомовній публіці танцювальний ансамбль, по-даючи про нього короткі дані.

Успішний концерт танцювального ансамблю "Україна" — це наслідок праці його мистецького керівника Евгена Літвінова. Евген Літвінов — це професійний хореограф, ще й до того талановитий. В його композиції народній танок завжди виходить живий, скоординований і представляє хореографічну цілість. Маestro Літвінов любується в масових сценах, різноманітності кроків, підхоплюючи танцювальні мотиви різних областей України, та звертає особливу увагу на хореографічну структуру танцю, щоб танок мав пов'язаність та суцільність.

Концерт танцювального ансамблю "Україна" для українського глядача був образом сучасного українського народного танку, в якому він знаходив розвагову насолоду та душевне вдоволення, а для чужомовного глядача — він був цікавою атракцією штудерних екзотичних кроків, неймовірного темпа та невичерпної енергії танцюристів, що найбільш дивувало моого сусіда і про що він почав розмову зі мною під час перерви.

Лука Костеліна

У ПЕРМІ (АВСТРАЛІЯ) СУМ — ВЛАШТУВАВ КОНЦЕРТ ПІСНІ І ТАНКУ

В неділю, 13 вересня ц.р. О. СУМ в Перті влаштував в залі Народного Дому концерт. Зала заповнилася громадянами. Зокрема родичі молоді, бабуні й дідусі явилися громадно на цю імпрезу, бо це ж іхні діти і внуки виповнюють програму.

Сцена заквітчалася барвистими народніми одягами і молодими усміхненими обличчями, а всіх виконавців було біля 60. Це доволі імпозантне число на терені Перту.

Концерт започатковано австралійським національним гімном в всі виконавці концерту заспівали СУМ-івський гімн "Нехай вовіки буде слава". Відкриття доконав голова О. СУМ д. Б. Микитюк, вітаючи учасників концерту. Програму виконали молодше і старше юнацтво та дружинники.

Всі виконавці програми співають пісню "Бабусю рідненьку". На черзі доріст, в такому складі: вісім хлопців і восьмеро дівчат, танцюють козачок. Пісні чергувалися з танками. Трійка хлопців: І. Меклін, О. Коропець і А. Меклін, дуже сприємливо для вуха, співають на два голоси "Розпрягайте хлопці коні". Дружинники танцюють "Розтяжку", коломийку й "Аркан".

Б. Микитюк перед перервою інформує, що Управа СУМ вкладає багато часу і праці над вихованням молоді — сходини, проби — а молодь виконує свої обов'язки і продовжує культурну спадщину і традицію своєї спільноти. Наша молодь вродилася і виростає на чужині, України не бачила і не знає запаху рідної землі, тому її виховання є доволі тяжке. Він просить батьків допомогти нашій молоді й уникати нездорої критики.

Після короткої перерви весь колектив співає дві пісні: "Ой, у вишневому садочку" і "Сиджу я край віконечка", а середуща танкова група танцює "Шумку" і "Розтяжку" — гарну ритмічну в'язанку у виконанні шістьох дівчат і чотирьох хлопців.

Гурт дівчат — 12 старших і 7 молодших — з гітаристом Б. Гавриляком співають мелодійно "Марічка", коротенький скетч, "Висока позиція", виконали: А. Якимович, Т. Парашин, Л. Капустинська і Р. Вітик.

На закінчення ще одна "Розтяжка": Полтавський Козачок і Гопак. Всі точки програми були вдало і гармонійно виконані, а учасники нагороджували кожну точку ряснimi оплесками. Коли б ті діти вміли бодай приблизно так говорити по українському, як вони танцюють, то нам було б дуже весело і відрадно на душі.

На залі панувала дуже приємна атмосфера.

Диригент хору: п-і З. Дощак; керівники танків д. М. Дощак і Л. Парашин; фортепіано І. Меклін; заповідала п-і О. Гавриляк.

Закриваючи концерт, д. Б. Микитюк подякував всім виконавцям програми за їх труд і працю, а керівникам поодиноких частин — за їх успішну й вдалу підготовку.

Відспіванням національного гімну закінчено концерт.

ПЕРЕСТОРОГА УКРАЇНЦІВ ПЕРЕД МОСКОВСЬКИМ ОБМАНОМ!

**ПОНАД ТИСЯЧУ ДЕМОНСТРАНТІВ ВИКРИВАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ
СОВЄТСЬКОЇ СИСТЕМИ І ГОРБАЧОВА ПЕРЕД БІЛИМ ДОМОМ
У ВАШІНГТОНІ.**

— кілька сотень сумівців демонструють в одностроях —

Заклики ОУВФ і УККА до громади заманіфестувати протест проти приїзду Горбачова, "голосності" і "перестройки" увінчалися успіхом. У понеділок 7 грудня, не зважаючи, що це був робочий день прибуло понад 1,000 осіб (500 сумівців) з двох десятків місцевостей ЗСА до столиці ЗСА, Вашингтону. Були тут члени УВФ і УККА з Клівленду, Бофтало, Філадельфії, Нью-Йорку, Асторії, Клифтону, Пассеїку, Кергонксону, Йонкерсу, Рочестеру, Лонг Айленду, Чікаഗа, Дітройту, Берклі і Стемфорду. Хоч демонстрація була обмежена "permітом" до північної частини парку і гучномовці були звернені в противну сторону від Білого Дому, психологічний антураж створений чорними баллонами — а їх було біля сотки, — та семи чорними трунами, які лежали перед трибуною промовців, як і сотнями написів, що проголошували ікси невиконаних московських обіцянок вже в часі т.зв. "голосності", як і вимога самостійності України та інших поневолених Москвою народів — творили моральний живопліт кривд українського народу, над якими тронували промовці, які словами гострих докорів засуджували Москву та брехливе обличчя нового гохштаплера-Горбачова. Було сумно дивитися на демонстрантів з десятками знімок запроторених за дроти національних і релігійних активістів різних віроісповідань; горіло обличчя соромом і розчаруванням, що вільний світ не бачить найгіршого табору Кучіно-36 де ще недавно загинув чи не інтелектуальний і національний цвіт спротиву московській окупаційно-большевицькій системі. Серед демонстрантів були численні активісти українського організованого життя — голова УККА І. Білинський, голова ОЖ ОЧСУ — п-і Даша Процик, вояки УПА, Тусмівці в особливих сорочинках для цієї нагоди, звані "комібестерс", було дуже багато сумівців у одностроях. До українців прилучувалися й поодинокі представники поневолених народів з своїми прапорами — литовці, естонці та інші.

Голова Інформативного Бюро УККА Мирон Василик відкрив демонстрацію, привітав учасників, пояснив її ціль. Спонтанним "Боже благослови Америку" розпочато ряд промов американських політичних представників. М. Василик пояснив символіку семи трун; кожна з яких була символом досвідчених злочинів українського народу: перша символізувала голодомор 1932-33, друга ліквідацію Української Православної Церкви та вбивство митрополита УАПЦ В. Липківського, третя — ліквідацію УКЦеркви — вбивство єпископів, священиків і вірних, четверта мучеників Сибіру, особливо тих в Кінгірі, п'ята — вбивство провідників національно-політичного життя — Петлюри, Коновалця, Бандери, шоста — сучасних мучеників новітнього Руху Спротиву Україні, сьома — Чорнобиль.

Першим американським промовцем був конгресмен-республіканець Ларі Кофлин, який солідаризувався із кличами українців та їх вимогами. Він розпочав від змалювання дійсної політичної ситуації, на тлі якої Москва домагається виелімінування ядерних ракет середнього засягу: поневолення Афганістану, який тепер в розгарі боротьби за свободу, голodomор до якого допустив марксистський уряд в Егіпеті... Не, не досить підписання договору, щоб довести до крашої ситуації в світі. Конгресмен домагався більшої політичної свободи в Україні та взагалі за Залізною Заленою. Розбурування "гласності" для конгресмена було невистачальним доказом змін — бо тисячі в'язнів дальше знаходяться в концентраційних таборах, віровизнання заборонене, а культурна спадщина народів на вимиранні — "а минулі правди приховуються за штучними лябіrintами, сумною рационалізацією і стертою брехнею". Конгресмен згадав мучеників гулагу — Стуса, Тихого, Марченка і Литвина, які загинули в останніх роках в пермському особливому таборі Кучіно 36-І.

Ще згадав конгресмен про переслідування церков і про трагічний, спричинений Москвою голод в Україні. Після нього виступив Генрі Ригал від Комітету за Вільний Афганістан, який гострими словами засудив московську окупацію Афганістану та подав ряд жахливих картин московського панування: палення волосся жінкам, вистрілювання невинних мешканців і т.д. До нього прилучився Ішар Джінарієф, речник від семи об'єднаних партій Афганістану, який говорив про страждання мільйонів та таврував Горбачова за жорстокість. Після цього кілька афганських дітей гнали від себе символічного ведмедя, кричали, що не хочуть його забавок.

Тут виступила Уляна Мазуркевич від Національного Комітету за національні і людські права у Філіядельфії і відчитала дві телеграми, одну до Горбачова, від якого вимагали між іншим негайного звільнення українських політичних в'язнів — Шухевича, Лукяненка. А до Президента в ЗСА Р. Регена, щоб домагався загальної амністії в'язнів, легалізації Української Католицької Церкви, припинення русифікації України, та висунув вимогу Москві сказати правду про штучний голод в Україні.

У відсутності заповідженого сенатора Гайнца, У. Мазуркевич відчи-тала його звернення до учасників демонстрації, в якому він наголошував потребу застосування людських і національних прав в Україні.

Ніна Строката Караванська, знана за свій рациональний підхід до становища в СССР, висловила зчудування, як Горбачов смів прийти до Вашингтону не полагодивши невідкладничих вимог громадськості: не зліквідував табори своїх жертв на Уралі, не звільнив політв'язнів, не стримав вжиття тортур у психлікарнях — напр. Ганну Михайлівну ще дальше тортурують, не пішов на вимогу дати українській мові державного статусу. Прелегентка гостро засудила такий стан справ під московською окупацією в Україні, що є яскравим доказом, що "гласність" тільки порожній слів'яне гасло. В тому ж дусі говорив Святослав Караванський почавши від свого нового пристосування до американської дійсності — закупів на Різдво... з думкою про політв'язнів. Просив складати датки на ЗУДАК-у, в якому є окреме кonto для допомоги політв'язням і їхнім родинам.

Виступав також конгресмен Лукенс, який схвильовано говорив про боротьбу за свободу в світі. Конгресмен Гоєр заявив, що в Україні немає "гласності". Обіцянки гельсінських домовлень ще мають бути зреалізовані в Україні. Говорячи про гідність особи, зупинився на справі перелідуваної за свої переконання, який "перестройка" і "гласність" взагалі не полегшили сумної долі. Конгресмен наголосив нелюдські терпіння українського народу і обіцяв, що Гельсінська Комісія, яку він очолює, буде додатися свободи для українських політичних в'язнів.

Представник етіопців говорив про жорстоке голодове випробування, яке вони переходят під марксистівським режимом, який на мільйони дол. купує запаси зброї. Він порівнював цей голод до голодомору в Україні 1933 р.

Тисячна маса українців слухала слів афганських лідерів, які показали здеформованих бомбами хлопчика (без рук) і дівчинку, волосся якої спалили "доблесні" червоно-армійці-окупанти в Афганістані. Із кількох мільйонів населення при найменше 150,000 дітей вже потерпіли від наїзника.

Оскільки наблизився час рушати походом і вавшингтонська поліція про це нагадувала, ще коротко виступала д-р Рона Лозинська, перестерігаючи, що півправди страшніші від брехні, згадуючи 1932 рік і закінчивши окликом, який підхопили сотні присутніх: "Розірвем кайдани!"

Демонстранти четвірками рушили підsovєтську амбасаду, але біля вулиці К і 16 поліція перегородила дорогу і дальше нікого не допустила: бетоновий однometровий мур перетинав дорогу і сотні різних формаций поліцай сторожили совєтську амбасаду.

Демонстранти ще добру годину скандували різні кличі, як "Воля Україні!" і численні інші, та співали національні пісні "Не пора!", "Боже благослови Америку", релігійні "Боже, вислухай благання", "Боже великий", національний славень. Преса, численно заступлена, фотографувала спалення прaporu з серпом і молотом, що зробили сумівці. Поліція перешодила спалити велике foto Горбачова.

Демонстрація була дуже вдала. Хоча вже був даний знак розходитися, молоді студенти тусмівці і сумівці, взявшися за руки, ще співали та скандували кличі, протягом півгодини.

Того ж вечора на всіх телевізійних руслах: СіБіСі, ЕйБіСі, еНБіСі, та численних інших приватних, як СієНН, були показані уривки з демонстрації, а в декотрих місцях і кілька разів. Вавшингтонська преса наступного дня згадувала про демонстрацію: на передових сторінках "Вашингтон Посту" і "Вашингтон Таймсу" було поміщено дані про демонстрацію. Між представниками преси видними були Асошієйтед Пресс, Бостон ГLOB та багато інших, переважно з відзнакою "Преса вершинної зустрічі". Та-кож преса в інших містах писала про українську демонстрацію.

Організаторам демонстрації ґратулюємо за успіх відважного почину, щоб у часі робочого дня стягнути до Вавшингтону більшу кількість людей і показати світові, що не всі захоплені "гласністю" і "перетройкою", що дійсний мир не полягає тільки у відсутності війни, але у праві кожного народу бути господарем у власній державі.

О. Рожка

Весільні дзвони у Саскатуні.

Субота 12-го вересня 1987 року, залишиться незабутнім спомином для родин Анни і Михайла Горбай та доктора Михайла і Марії Кіндрачук. Того дня їхні діти Леся і Дерек звінчались, вінчання відбулось в Українській Православній Катедрі Пресвятої Тройці. Молоду пару звінчув прот. от. Максим Олесюк. Під час шлюбу співав Катедральний Хор під управою Лаврентія Клапоучака. На вінчання і весільну гостину прибуло багато гостей не тільки зі Саскатуну, але і з інших міст Канади і Америки, тому що молодята і їхні родичі є примірними і активними в українських організаціях, як також і церковних. Дуже активною є молода Леся котра була кількаразово головою Осередку Спілки Української Молоді СУМ, а тепер є помічницею при осередку над суменятами.

Весільна церемонія, почавши від благословення молодят у хаті молодої, і в Катедрі та на самому приняттю, була навіянна щирістю і любов'ю до українського звичаю.

Притримання української традиції зробила дуже гарне враження на всіх присутніх, а молодята напевно цей незабутній день пам'ятатимуть на ціле своє життя і виховним прикладом для інших затримають його для дальших грядущих поколінь.

Врочистості акту вінчання молодят при великій присутності гостей в Катедрі Пресвятої Тройці, та релігійний його обряд довершив Отець Максим чистим українським звичаєм вінчання. Ввечером у великій просторій українській православній авдиторії відбулась прикладна гостина, на яку прибуло близько 350 гостей зі Саскатуну Ріджайни, Муджо, Калгар, Едмонтону, Вінніпегу та далекого Чікаґо. Молоду пару із їхнім почтом і родичами та гістьми головного стола вів староста Михайла Бойчук, котрий передішов і в руках ніс весільний коровай спеціально зроблений на замовлення молодят Леї і Дерека. Цей похід надав ще більше врочистості українському весіллю.

Леся і Дерек

Господарем вечора — старостою був Михайло Бойчук. Староста попросив Отця Максима Олесюка провести молитву під час весільного бенкету, многолітнє за здоров'я молодої Лесі вініс швагер молодої пан Кен Пізурний. У своїм слові Кен згадав про молоду Лесю як активну при Осередку Спілки Української Молоді СУМ, де була головою, булавною і виховницею суменят. Леся працює, як завідуюча фірмою Креслярів, і там працює також її муж Дерек. Про молодого говорив Рафаїл брат молодого. Привітання від Катедральної парофії зложив о. Максим Олесюк, подяку від молодої зложив тато Михайло Горбай, а від молодого доктор Михайло Кіндрачук, а молодята Леся і Дерек подякували родичам за виховання та всім присутнім що прибули на їхнє весілля.

Після смачних страв і на закінчення молитву провів о. Максим Олесюк, а згодом відбулась дуже приємна весільна забава при милозвучних акордах української оркестри Кена Пізурного, швагра молодої.

Під час весільної забави молодят обдаровано гарними дарунками, на другий день відбулись поправини в українській православній авдиторії, під час гостини промовляла гостя із Ріджайні пані Соня Сагаш, хресна мама молодої. На пропозицію старости Михайла Бойчука переведено збірку на українську пресу, збірку перевели брат молодої Іван Горбай і Михайло Лучка, зібрано 180.00 дол., з того призначено 60.00 дол. на пресфонд "Гомін України", 60.00 дол. на пресфонд сумівського журналу "Авангард" і 60.00 дол. на "Український Голос". За цей жест збирачам і жертводавцям належиться щира подяка. А молодій парі бажаємо здоров'я і щастя на новій дорозі життя. Щасти Вам Боже.

М. Б.

* * *

Редакція "Крилатих" передала ред. Авангарду світлину молодого українського подружжя з Ошави, Канада: Марусі Гривняк і Ярослава Матківського. В часі їхнього весілля переведено збірку, яка принесла 204 кан. доларів. На "Крилаті" призначено — 104 дол. Маруся — активна сумівка, а Ярослав активний пластун. Збірку перевели сумівці Геня Матичак і Дерик Кінах. Молодим бажаємо багато щастя на новому шляху, а збірщикам дякуємо за підтримку молодечого журналу. За спізнення вістки вибачаємося.

Славко і Маруся

ЗМІСТ

	стор.
ЦУ СУМ: З Богом за Україну	173
Юрій Клен: Володимир	176
Роман Зварич: У могилі воля спить	177
ВІСТІ З КРАЇНИ НЕВОЛІ	
Юрій Бадзьо: Кожному, хто здатен почути голос людської біди	183
Свідчення Шумука на Комісії Співпраці і Безпеки у Вашингтоні	187
Заява Й. Терелі	190
В 46 річницю "Акту 30 червня"	
Зенон Тарнавський: "Говорить Львів"	193
Із визначних постатей визвольної боротьби:	
М. Климишин: Олекса Гасин — Лицар Воїн	197
Степан Голяш: Григорій Голяш	199
Салют поляглим воїнам УПА	202
Мирон Л. Карий: "Участь Юнацтва у боротьбі проти окупантів" ..	205
ІДЕОЛОГІЯ	
Л. Рихтицький: Що таке націоналізм	209
Роман Рахманний: СУМ на шляху до двотисячного року	215
КУЛЬТУРНИКИ	
мігр Володимир Микула: Хрещення Руси-України і розвиток християнства в Київській Державі	222
МИСТЕЦТВО	
Богдан Стебельський: Олександер Архипенко	228
Олександер Архипенко: Чому я виготовив погруддя Тараса Шевченка	235
З НОВИХ ВИДАНЬ	
Роман Рахманний: "Україна атомного віку"	236
ФІЗКУЛЬТУРНИКИ:	
Д-р Степан Зощук: Підставові закони харчування	237
СУМ В ДІЇ	
Розе, Розе... 1987	240
Черговий самостійний концерт танцювального ансамблю "Україна"	245
у Пермі СУМ влаштував концерт пісні і танку	247
Пересторога українців перед московським обманом	248
ЩАСТЯ БАЖАЄМО	
Весільні дзвони у Саскатуні: Леся і Дерек	251
Маруся і Ярослав Матківський	252
<i>На обкладинці:</i>	
Свв. Володимир і Ольга	
Едвард Козак: Обкладинка до книжки Михайла Островерхи "Грозна Калини"	

